הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשה רקח · ספר קדושה

# מעשה רקח על הלכות איסורי ביאה

רבי מסעוד חי רקח

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מעשה רקח על הלכות איסורי ביאה

רבי מסעוד חי רקח

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשה-רקח-על-הלכות-איסורי-ביאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 7
הלכה א ..... 7
הלכה ג ..... 7
הלכה ד ..... 7
הלכה ה ..... 7
הלכה ז ..... 8
הלכה ט ..... 8
הלכה י ..... 8
הלכה יב ..... 8
הלכה טו ..... 9
הלכה כ ..... 10
הלכה כב ..... 10
הלכה כג ..... 10
**פרק ב** ..... 10
הלכה א ..... 10
הלכה ב ..... 10
הלכה ו ..... 11
הלכה ז ..... 12
הלכה ח ..... 12
הלכה יא ..... 12
הלכה יב ..... 12
הלכה יד ..... 12
**פרק ג** ..... 13
הלכה א ..... 13
הלכה ב ..... 14
הלכה ג ..... 15
הלכה ד ..... 16
הלכה ו ..... 16
הלכה ח ..... 16
הלכה י ..... 17
הלכה יא ..... 17
הלכה יב ..... 18
הלכה יג ..... 19
הלכה יד ..... 19
הלכה טז ..... 20
הלכה יז ..... 20
**פרק ד** ..... 21
הלכה א ..... 21
הלכה ה ..... 21
הלכה ו ..... 22
הלכה ז ..... 22
הלכה ח ..... 22
הלכה ט ..... 23
הלכה י ..... 23
הלכה יא ..... 23
הלכה יב ..... 23
הלכה יד ..... 24
הלכה טו ..... 24
הלכה טז ..... 24
הלכה יז ..... 24
הלכה יח ..... 25
הלכה כ ..... 26
הלכה כא ..... 26
הלכה כב ..... 26
**פרק ה** ..... 27
הלכה ג ..... 27
הלכה ה ..... 27
הלכה ו ..... 27
הלכה י ..... 27
הלכה יג ..... 27
הלכה יד ..... 27
הלכה יח ..... 28

**פרק ו** ..... 28
הלכה א ..... 28
הלכה ד ..... 28
הלכה יא ..... 28
הלכה טז ..... 28
הלכה יז ..... 28
הלכה יח ..... 29
הלכה כ ..... 29
**פרק ז** ..... 29
הלכה א ..... 29
הלכה ד ..... 29
הלכה ט ..... 29
הלכה יז ..... 30
הלכה כ ..... 30
**פרק ח** ..... 30
הלכה א ..... 30
הלכה ג ..... 30
הלכה ד ..... 31
הלכה יא ..... 31
הלכה יד ..... 31
הלכה טו ..... 32
הלכה יז ..... 32
**פרק ט** ..... 32
הלכה ג ..... 32
הלכה ד ..... 32
הלכה ה ..... 33
הלכה ו ..... 33
הלכה ז ..... 33
הלכה ט ..... 34
הלכה טו ..... 34
הלכה כב ..... 34
הלכה כה ..... 35
הלכה כו ..... 35
הלכה כז ..... 36
הלכה כח ..... 36
הלכה כט ..... 36
הלכה לא ..... 37
הלכה לב ..... 37
הלכה לג ..... 37
הלכה לו ..... 37
הלכה לז ..... 38
**פרק י** ..... 38
הלכה ד ..... 38
הלכה ו ..... 38
**פרק יא** ..... 38
הלכה ח ..... 38
הלכה י ..... 39
הלכה יב ..... 39
הלכה טו ..... 39
הלכה טז ..... 39
הלכה יז ..... 40
הלכה יח ..... 40
הלכה יט ..... 40
**פרק יב** ..... 40
הלכה א ..... 40
הלכה ב ..... 41
הלכה ג ..... 42
הלכה ד ..... 42
הלכה ה ..... 43
הלכה ז ..... 43
הלכה ט ..... 43
הלכה י ..... 43
הלכה יא ..... 44
הלכה יב ..... 45

הלכה יג ..... 45
הלכה יד ..... 45
הלכה טו ..... 46
הלכה טז ..... 46
הלכה יז ..... 46
הלכה כ ..... 46
הלכה כא ..... 46
הלכה כב ..... 46
הלכה כה ..... 46
**פרק יג** ..... 47
הלכה ב ..... 47
הלכה ג ..... 47
הלכה ו ..... 48
הלכה ז ..... 48
הלכה ח ..... 49
הלכה ט ..... 50
הלכה י ..... 50
הלכה יא ..... 50
הלכה יב ..... 50
הלכה יד ..... 50
הלכה טז ..... 52
הלכה יז ..... 52
**פרק יד** ..... 53
הלכה ב ..... 53
הלכה ה ..... 53
הלכה ז ..... 53
הלכה ח ..... 53
הלכה יג ..... 54
הלכה יד ..... 54
הלכה טו ..... 55
הלכה טז ..... 55
הלכה יז ..... 55
הלכה יח ..... 55
**פרק טו** ..... 56
הלכה א ..... 56
הלכה ב ..... 56
הלכה ה ..... 57
הלכה י ..... 57
הלכה יא ..... 57
הלכה טו ..... 58
הלכה יז ..... 58
הלכה יח ..... 58
הלכה יט ..... 59
הלכה כא ..... 59
הלכה כג ..... 60
הלכה כה ..... 60
הלכה כז ..... 60
הלכה לא ..... 60
הלכה לב ..... 60
**פרק טז** ..... 62
הלכה א ..... 62
הלכה ב ..... 63
הלכה ט ..... 63
הלכה י ..... 64
הלכה יג ..... 65
**פרק יז** ..... 67
הלכה א ..... 67
הלכה טו ..... 67
**פרק יח** ..... 69
הלכה יג ..... 69
הלכה יז ..... 69
הלכה יח ..... 70
הלכה יט ..... 70
הלכה כא ..... 71

הלכה כב ..... 71
הלכה כד ..... 71
הלכה כו ..... 72
הלכה ל ..... 72
**פרק יט** ..... 72
הלכה ג ..... 72
הלכה ד ..... 74
הלכה ה ..... 74
הלכה ו ..... 75
הלכה ז ..... 75
הלכה ח ..... 75
הלכה י ..... 76
הלכה יא ..... 76
הלכה יב ..... 76
הלכה יג ..... 76
הלכה יח ..... 76
הלכה כב ..... 76
הלכה כג ..... 77

# פרק א

## הלכה א

**שניהם הבועל והנבעלת**. קצת קשה דכיון דקי"ל מאיש או אשה כי יעשו דהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וי"ל דקי"ל אסתר קרקע עולם היתה א"כ הו"א דכיון דאינה עושה מעשה שהרי היא קרקע עולם תפטר קמ"ל ועיין בגמ'.

## הלכה ג

**שלא ניתנה התראה בכל מקום אלא להבחין וכו'**. עיין הרמ"ך וכו' וכוונתו מבוארת והיא השגת הראב"ד ג"כ פי"ב דהל' סנהדרין וכבר הרב המגיד ומרן ז"ל שם הליצו בעד רבינו והיא הלצה אמיתית כי כמה פעמים אף שאדם יודע האיסור וחומרתו הוא שוגג במעשה שהוא סבור שזה מותר דרך משל כסבור ודאי שהיא אשתו והרי היא אחותו אי נמי כסבור שבודאי היא שומן והרי היא חלב שכל זה יתכן גם לתלמיד חכם וכיון שכן כשאמרו לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד יש לו שני פירושים האחת בין ידיעת האיסור להיתר וזהו פי' ר"י ולפיכך הת"ח א"צ התראה שבודאי הוא יודע והפי' הב' שאף שהוא יודע מ"מ הוא שוגג במעשה שהרי הוא סבור שזה מותר וכיון שהעדים מתרים בו הו"ל מזיד וזהו פי' רבינו ומדוייק טפי בדבריו שכתב פי"ב דהל' סנהדרין שאחד ת"ח ואחד עם הארץ צריך התראה שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג היה ע"כ כלומר דאף שהוא ת"ח ויודע ודאי מ"מ בזה המעשה שמא שוגג היה כאמור ואין כאן השגה כלל על רבינו וק"ל.

## הלכה ד

**ואלו שמיתתן בסקילה וכו'**. בפט"ו דהל' סנהדרין מנה ז' [אלו] והוסיף הבא על נערה מאורסה והכא לא נחית למניינא ודין זה הזכירו לקמן דין ו' בהדי אשת איש דשייך ביה וגם רבינו הקדוש שינה הסדר ואולי מפני סדר הכתובים ועיין להתיו"ט ד"ה הבא על הזכור וכו' ומ"ש ועל אשת בנו והיא הנקראת כלתו נראה שנתכוון למ"ש בגמ' דף נ"ד שהקשה וליחייב נמי משום אשת בנו אמר אביי פתח הכתוב בכלתו וסיים באשת בנו לומר לך זו היא כלתו זו היא אשת בנו ע"כ.

## הלכה ה

**ואלו הן העריות שמיתתן בשריפה**. משנה היא בפ' אלו הן הנשרפין קתני בהדי הני בת כהן שזינתה ורבינו כתבה לקמן ולא שנאה כאן מפני שינוי הדין דאף שהיא בשריפה בועלה בחנק משא"כ אלו שדין הבועל והנבעל שוין והכנה"ג תמה על רבינו למה שינה

מלשון המשנה עיי"ש. ואחרי המחילה הראויה אין כאן תימה כדבר האמור והוא עצמו הביאו עיי"ש ומה גם שכן עשה רבינו בדין נערה המאורסה כנ"ל. ודין בת אשתו בחיי אשתו נתבאר בדברי רבינו פרק שני דין ח'.

**ועל אם אמה ועל אם אביה**. הקשה הרב לח"מ ז"ל דרבינו פוסק שכל דבר הנלמד בגזירה שוה הוא מדברי סופרים וזאת למדוה בגמרא בג"ש הו"ל למימר שהיא מד"ס כמ"ש פ"ב גבי הבא על אשה דרך זנות דאינה אסורה אלא מד"ס וכו' וצ"ע עכ"ל. ולא זכיתי להבין דבריו דאיך אפשר שלא יתחייב בדבר הנלמד מג"ש והרי בתו אינה אלא מק"ו דבת בתו ומפני שאין עונשין מן הדין למדוה מג"ש כדאיתא בסוגיא התם והביאה רבינו באותו מקום עצמו שהזכיר הרב לח"מ פ"ב דין ו' ובמתני' נמי תני להדיא בהדי אלו הן הנשרפין אם חמותו ואם חמיו וכן פסק פט"ו דהל' סנהדרין עיי"ש ועיין עוד להרב המגיד פ"א דהל' אישות שהכריח זה מכמה מקומות.

## הלכה ז

**שאר העריות כולם וכו'**. ונתבארו בדברי רבינו פי"ט דהל' סנהדרין עיין עליו.

## הלכה ט

**במה דברים אמורים וכו'**. הרמ"ך (השיג על רבינו) וידוע שגם הראב"ד השיג על רבינו וכבר נתבאר דעת רבינו בדברי הרב המגיד ז"ל עיין עליו.

## הלכה י

**והבא על האשה וכו'**. נראה לשון כפול זה שכבר כתבו ואולי שהוא ט"ס (א"ה אבל בנוסחא שלפנינו איתא ואחד הבא על הערוה כדרכה וכו' ולפי זה לא הוי לשון כפול ועיין).

## הלכה יב

**הבא על הערוה מן העריות כמתעסק וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל וכבר נתבאר פ"ב מהל' שגגות שהמתעסק הוא כגון נתכוון לאשתו ונזדמנה לו אחותו וי"מ שלא נתכוון לביאה ובא עליה וכו' ע"כ. ודבריו תמוהים הרבה במ"ש שדעת רבינו בהמתעסק הוא כגון נתכוון לאשתו ונזדמנה לו אחותו שהרי פ"ב דהל' שגגות דין ז' כתב רבינו וז"ל שוגג בלא כוונה בעריות או במאכלות אסורות חייב חטאת ובשבת פטור מחטאת כיצד היה מתעסק עם אשה ובעלה בלא כוונה לבעילה והרי היא ערוה עליו וכו' הרי זה חייב חטאת וכו' ע"כ. הרי שאינו קרוי מתעסק אלא בלא נתכוון לבעילה כלל אבל אם נתכוון לה כגון שסבור שהיא אשתו והרי היא אחותו אין זה מתעסק לדעת רבינו והאמת שהדין שוה שהרי אם כשלא נתכוון לביאה חייב כ"ש במתכוין להיתר ועלה בידו האיסור וזה נלמד

ג"כ ממ"ש שם דין ג' ופ"ח דין ה' אשתו נדה ואחותו עמו בבית ושגג ובא על אחת מהם וכו' הרי זה פטור מן הקרבן מפני שלא נודע לו עיצומו של חטא דמשמע הא אם נודע לו עיצומו של חטא כגון שבא על אחותו כסבור שהיא אשתו פשיטא שהוא חייב אלא שאינו נקרא מתעסק לדעת רבינו ומדוקדק עוד כמ"ש רבינו כאן אע"פ שאין כוונתו לכך דהיינו לשום ביאה שהוא ממש מ"ש שם ויש מי שרצה להגיה בדברי הרה"מ ולהחליף סברת הי"מ בדיעה קמייתא אי נמי י"ל שכוונת וכבר נתבאר שכתב הרה"מ אין כוונתו בדברי רבינו אלא בפירושו של עצמו אף שלא זכינו לאורו.

**עוד** כתב הרב המגיד ז"ל ופשוט הוא שכל זה אינו אלא לענין קרבן אבל לענין חיוב מלקות או חיוב מיתה אין חיוב בלא מזיד והתראה כנ"ל וא"כ מה שנמצא כאן בספרי רבינו וכן בחייבי לאוין ובשניות הוא ט"ס שהרי חייבי לאוין שוגגין פטורים הם מכלום וכו' וכ"כ בהשגות חייבי לאוין לא ידעתי למה קרבן אין כאן ע"כ ודבר פשוט הוא ע"כ. ומרן ז"ל קיים גירסת רבינו וביאר כוונתו כלפי שמים וכו' עיין עליו ולא זכיתי להבין דבר זה שהרי רבינו פסק פט"ז דהל' סנהדרין דין ד' ופ"ז מהל' ממרין דין י"ב דהתראת ספק שמה התראה וכיון שכן למה לא יתכן שהתרו בו העדים ואמרו לו אל תתעסק בזה שמא תבא על הערוה ותתחייב ואי משום שניות גם אם התרו בו מסתברא שפיר שיתחייב מכת מרדות גם להשגת הראב"ד בנוסחתינו כתוב חייב וכו' כנראה שהשיג על מ"ש רבינו חייב סתם דנראה דעל המיתה או המלקות קאמר לחוד ולזה השיג דלמה קרבן אין כאן וכיון שכן אין הכוונה כמו שהבין הרב מפני שגירסתו היתה על תיבת חייבי לאוין וכו' ותו קשה לפי' הרה"מ ז"ל שכוונת רבינו אינו אלא לענין קרבן וכו' דא"כ למה הוצרך רבינו לכפול דין זה הרי כבר ביארו להדיא שם בהלכות שגגות ודו"ק.

## הלכה טו

**אחד הבא על הזכר והבא על אנדרוגינוס דרך זכרותו חייב ואם בא עליו דרך נקבותו פטור והטומטום ספק הוא לפיכך הבא על הטומטום או על אנדרוגינוס דרך נקבותו מכין אותו מכת מרדות וכו'**. כצ"ל. ועיין הרמ"ך ומה שתירץ הרשב"א לדעת רבינו במ"ש מרן ז"ל יתורץ כל זה ועיין עוד להרב לח"מ פ"ד דהל' שגגות ומ"ש שם והרב לח"מ בפרקין הקשה לדברי הרב המגיד ז"ל במ"ש ונשים המסוללות וכו' מפני שהיה גורס פסולות לכהונה אך בגירסא שלפנינו שכתוב איסור הוא אין כאן קושיא וק"ל ועיין עוד למרן ז"ל פ"ז דהל' תרומות דין ט"ז שהאריך הרבה בישוב דעת רבינו ואין להאריך.

### הלכה כ

**ראיה לדין זה וכו'**. הך ראיה איכא למשדי בה נרגא דגבי מכה ומקלל אביו יש לנו חזקה בהדי רובה דרוב בעילות אחר הבעל כמ"ש בגמ' בכל מקום ומהם פ"ק דחולין בדף י' וכיון שכן מה ראיה מייתי רבינו לשאר קרובים שאין בהם אלא חזקה גרידא וי"ל עמ"ש התוס' שם ד"ה כגון שהיו וכו' דכל כך מהני לן החזקה כמו הרוב עיין עליו.

### הלכה כב

**המקנא לאשתו וכו'**. הרב המגיד ז"ל האריך בהבנת דעת רבינו. ומרן ז"ל תמה עליו ממ"ש פי"א דהלכות גירושין ועוד יש להקשות עליו מלשון רבינו פי"ח דהל' איסורי ביאה וכבר כתבתי הנראה לענ"ד שם אלא שלפי מ"ש הרה"מ על דברי הר"א ז"ל דדברי רבינו בכאן אינן בשנאנסה וכו' נראה דהר"א דייק לה דאם בלא נאנסה מאי איריא אשת כהן אפילו אשת ישראל נמי ולפי כוונה זו הוא שהשיג עליו וניחא נמי מה שלא השיגו בפי"ח ודוק עיין הרמ"ך ומ"ש דאם היה בעלה כהן דלקי וכו' אי נמי דכיון דאין כאן אלא עד אחד אינו מחייבו מלקות משום טומאה דלא האמינה תורה ע"א אלא לענין שלא תשתה אבל להלקותו לא משא"כ משום זונה דמוכח אנפשיה כמ"ש שם.

### הלכה כג

**האב שאמר וכו' אינה נסקלת על פיו**. זה נ"ל מדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה אלא דקצת קשה דלמה לא מהימן האב ג"כ לענין סקילה דהא כתיב באותה פרשה עצמה וסקלוה. וראיתי להתוס' ז"ל שכתבו בד"ה לקטלא וכו' דצ"ל דוסקלוה מיירי היכא דאיכא עדים וכו' ע"כ. ולא ידעתי למה כתבו בלשון וצ"ל כלומר בדרך דוחק הרי בהכרח אי אפשר לסוקלה אלא א"כ התרו בה העדים שידעו בודאי שהיא ארוסה וכיון שכן הוא מוכרח מעצמו ודו"ק.

## פרק ב

### הלכה א

**שהרי שני האיסורין באין כאחד**. ויתבאר בדברי רבינו פי"ז דין ח' ועיי"ש.

### הלכה ב

**לפיכך הבא על אמו שהיא אשת אביו חייב שתים וכו'**. הא דלא חייב אלא שתים משום דבעי למתני בין בחיי אביו בין לאחר מיתתו דהוי מלתא פסיקתא והוא הדין נמי דבחיי אביו חייב ג"כ משום אשת איש כמו שכתב לעיל אך לשון המשנה אינו מסודר כך ועיין להתוס' שם ולהרב לח"מ ז"ל.

**שנאמר מולדת בית או מולדת חוץ**. עיין להרב דינא דחיי לאוין ק"ה שהדברים פשוטים הרבה כמבואר למעיין.

## הלכה ו

**ואע"פ שלא נאמר בתורה וכו'**. הרמ"ך השיג על רבינו עיי"ש והיה לו להשיג ג"כ בריש הלכות טומאת מת שכתב כן רבינו בענין טומאת מגע ופ"ט דהל' מאכלות אסורות דין ב' ושם כתב הרב המגיד ז"ל דרבינו נמשך אחר הספרי ואינו חולק הגמרא דידן ועיין מ"ש שם בס"ד.

**לפיכך הבא על בתו מנשואתו חייב שתים**. כתב הראב"ד וז"ל אלו השתים אינן אלא לקוברו בין רשעים חמורים עכ"ל דבריו ז"ל סתומין והרב המגיד ז"ל כתב שלא הבין דבריו שהרי זה מן הנשרפין וכבר נתבאר פרק נגמר הדין שקבר אחד היה לנסקלין ונשרפין וא"כ אפי' לא יתחייב אלא אחת היה נקבר בקבר זה ומה הוסיף כשיש שם שתים ובודאי שדעת רבינו הוא שיש כאן שתים כשאר השתים הנזכרים למעלה בפרק זה והם לענין קרבן ובשוגג כנזכר בהל' שגגות וכו' ע"כ. ועוד יש לדקדק בדברי הראב"ד ז"ל דלמה לא השיג על רבינו בדין א' וב' וכן הקשה הרב לח"מ ז"ל ונדחק הרבה בזה עיין עליו ואי מהא היינו יכולין לפרש דכוונת הראב"ד אכולהו קאי ונטר ליה לרבינו עד דמסיים להו ומ"ש אלו השתים אבל השתים שהזכיר רבינו עד כאן קאמר אך הקרוב בדעת הראב"ד ז"ל שלא בא להשיג על דבר רבינו אלא לבאר כוונתו מפני שידוע דבתו מנשואתו לא הוזכרה בגמ' אלא דנפקא לן מבתו מאנוסתו שעליה דנו הק"ו כדאיתא בפ' הנשרפין ומכח זה לא רצה הראב"ד לפרש דברי רבינו דלענין החטאת קאמר כהך דלעיל דכיון דמלתא דפשיטא היא שנלמד מדין אמו שהיא אשת אביו כמ"ש הרה"מ ז"ל וגם לא הוזכר בגמרא לא היה צריך רבינו להשמיענו זה ומכ"ש שבפ"ד דהל' שגגות נתבאר בדברי רבינו שמי שבא ביאה אחת משמות הרבה חייב חטאת על כל אחת מאותן השמות ולכך כתב שאלו השתים שהזכיר רבינו כאן אינן אלא לקוברו בין רשעים חמורים דהיינו ההיא דפ"ג דיבמות דף ל"ב דקאמר מאי נפקא מינה לקוברו בין רשעים גמורים ופירש"י למי שנתחייב משום ב' שמות ובמזיד לקוברו בין רשעים גמורים שהרשע נקבר אצל הרשעים כדתנן בסנהדרין שתי קברות היו מתוקנין לבי"ד אחד לנהרגין ולנחנקין ואחד לנסקלין ולנשרפין וה"נ אע"ג דהאי לאו מחייבי מיתות בי"ד הוא הואיל ועבד תרתי קברינן ליה אצל נסקלין ונשרפין ע"כ וה"נ אם בא ביאה זו במזיד שנתחייב עליה ב' כריתות יש לקוברו בקבר הנסקלין והנשרפין נראה לענ"ד.

### הלכה ז

**כיון שקידש וכו' ואם בא על אחת בחיי אשתו וכו'**. מכאן נמי יש להוכיח דמ"ש רבינו בפ"א דין ה' הבא על בת אשתו בחיי אשתו וכו' לאו דוקא אלא אכולהו קאי וק"ל.

### הלכה ח

**הרי אלו בכרת**. זו היא דעת רבינו ודעמיה אבל דעת רש"י והגאונים אחרים אין כאן אלא משום ארור שוכב עם חותנתו עיין להרב המגיד והרב ב"י ז"ל סי' ט"ו ומ"ש הרה"מ מחמותו ואם חמותו ואם חמיו למדוה ע"כ. האמת הוא שלא למדוה אלא מחמותו גרידא כדאיתא התם אלא מפני ששלשתן שם אחד הם כמ"ש בגמ' ובירושלמי והדין ג"כ אמת לכך נקט לשלשתן.

### הלכה יא

**מפני שהזונה באה לקרובתיה לבקר וכו'**. המל"מ ז"ל נסתפק באם שגג או נאנס הוא אם ישנו בכלל זאת הגזרה והעלה כיון דגזירת חז"ל היא אין לך בו אלא חידושו עיי"ש ולענ"ד איני רואה הכרעה חותכת דכיון שבא עליה עכ"פ לבו גס בה לשלחה כמבואר.

### הלכה יב

**מי שנטען וכו' ומעשה באחד וכו'**. נראה שכוונת רבינו ללמוד מזה המעשה דאיתא ביבמות דף נ"ב ובקידושין דף י"ב דכיון דאסרו אפילו לעבור על פתח ביתה מינה אנו למדין לשאר העריות דדינה במבוי או הכנסה באותה שכונה תאסר אבל העברה על פתח הבית שריא וכעין זה כתב הרב המגיד להשגת הראב"ד ז"ל אי נמי י"ל דרבינו הוציא דין זה מהדין האמור בגמרא שהקדים ז"ל דחכמים ז"ל אסרו על מי שנאף עם אשה לישא אחת משבע נשים וכו' מפני שהזונה באה לקרובתיה לבקר אותם והוא מתייחד עמה וכו' ומזה הוליד ז"ל איסור דירה במבוי וכו' אלא שלפי זה יהיה דין החמות עם שאר העריות שוה כמו שסיים הרה"מ ז"ל.

### הלכה יד

**ומצות חכמים שישא אדם בת אחותו וה"ה בת אחיו וכו'**. דקדק ז"ל לכתוב וה"ה וכו' להורות שהוא דעת עצמו מפני שבגמרא לא אמרו אלא בת אחותו ופירש"י נעגועי אדם רבים על אחותו יותר מן אחיו ומתוך כך נמצא מחבב את אשתו ע"כ נמצא לפ"ז שהטעם הוא משום לתא דהרבות שלום וכו' משא"כ בבת אחיו וזו היא דעת ר"ת שכתב דדוקא נקט בת אחותו לפי שהיא בת מזלו כדאמרינן רוב הבנים דומים לאחי האם ע"כ. אמנם רשב"ם פירש דה"ה בת אחיו אבל בת אחותו נקט לפי שמשדלתו בדברים ושכיח שנושא בתה ע"כ וזו היא דעת רבינו ולפ"ז קרוב לשמוע שכן דעת רש"י ג"כ.

# פרק ג

## הלכה א

**הבא על אשת קטן**. בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נ"ב) פירש"י קרא אשמועינן דקטן אין לו קידושין ע"כ וכלומר שאף שאינו בר עונשין הו"א דיש לו קידושין לחייב הבא על אשתו והתוס' כתבו שם דהא דאצטריך קרא היינו במייעד לבנו קטן וכו' ע"כ ולא ידעתי למה כתבו זה דהא בפ"ק דקידושין דף י"ט קא מצדד תלמודא בהכי ולא אשכח לה (פטרי) [פתרי] אלא לענין יבום שהוא הדין שכתב רבינו והוה מצי למנקט הא לחודיה ודוק.

**וכן הבא על אשת חרש ושוטה**. הנה הרב המגיד ז"ל הכריח דאשת השוטה שאין לו קדושין אפילו מדבריהם הבא עליה בעדים והתראה ולשם זנות לוקה מן התורה כמ"ש רבינו פ"א דהל' אישות לענין הבא על הפנויה והא נמי לא גרעא מפנויה וכו' ע"כ. ולא ידעתי אמאי לא אמרינן הכי בכל הנך דמני רבינו שהקדושין הם מדבריהם דכיון דמן התורה אין קדושין תופסין בהם הו"ל כפנויה מדין תורה ולא ילקה הבא עליהם מן התורה.

**ואשת טומטום**. נראה דלא מיתוקם דין זה אלא בנשאר כך כל ימיו אי נמי שלא התרו בו העדים שאם התרו ואיכא למימר אפשר שיקרע וימצא זכר ותתחייב משום אשת איש לדעת רבינו פט"ז דהל' סנהדרין דין ד' שפסק דהתראת ספק שמה התראה ה"נ יתחייב והכי מוכח מדאמרינן פי"ג ופסקו רבינו סוף הלכות ממרין טומטום שנקרע ונמצא זכר אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר כי יהיה לאיש בן סו"מ עד שיהיה בן משעת התראה ע"כ משמע דוקא לענין בן סו"מ דקפיד קרא אבל בעלמא הויא התראה וק"ל.

**ועל אשה שהיא מקודשת בספק או מגורשת בספק כולן פטורין וכו'**. פשטן של דברים דפטורים בין ממלקות בין מחטאת והקשה הרב אליהו אלפאנדארי ז"ל [בספר מכתב מאליהו] בשער א' דף ס"א דרבינו פסק בפ"ח דהל' שגגות דספק מגורשת מביא אשם תלוי מפני שנקבע האיסור משא"כ בספק מקודשת ועיי"ש שהאריך ללא צורך אחרי המחילה הראויה. ודברי רבינו פשוטים שהרי כתב בתחילת אלו ההלכות הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה במזיד חייב כרת וכו' ואם היו שוגגין חייבים חטאת קבועה ע"כ ומכאן אתה למד שמה שפטר כאן אינו אלא מן הכרת והחטאת קבועה וכ"ש מיתת בי"ד משא"כ אשם תלוי שעיקרו אינו בא אלא על הספק בהא לא איירי מפני שכבר ביארו במקומו והדבר פשוט הרבה ושם האריך הרב ז"ל בהבנת דברי רבינו של שם ויש שם ט"ס או אשגרת קולמוס במ"ש והדברים תמהים דאם איתא וכו' עיי"ש.

## הלכה ב

**ונאסרה על בעלה**. כמ"ש בהל' סוטה כתב כן בפ"ב דין ד' ובשני אלו המקומות השיג עליו הראב"ד ז"ל דהרי אמרו פיתוי דקטנה אונס הוא והרב המגיד כתב דרבינו ס"ל כההיא דפ"ק דכתובות וכו' וההיא דארבעה אחין לאו בדוקא אתמר אלא בדרך דחייה וכו' והפר"ח ז"ל כתב עליו דנעלם מעיני כבודו ההיא דפ' הבא על יבמתו (יבמות דף ס"א) שאמרו בפשיטות פיתוי דקטנה אונס הוא והביאה ג"כ המל"מ ז"ל פי"א דהלכות אישות דין ח' ד"ה הן אמת וכו' אף דבאמת ההיא אליבא דר' אליעזר היא ואנן קי"ל כרבנן דפליגי עליה. ומרן ז"ל שם קיים דברי הרה"מ ז"ל דהראיה של כתובות היא טובה וכו' עיי"ש ונראה לענ"ד ראיה אחרת לדעת רבינו מההיא דפ' האיש מקדש (קידושין דף מ"ו) אתמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אמר רב בין היא ובין אביה יכולין לעכב ורב אסי אמר אביה ולא היא איתיביה ר' הונא לר"א ואמרי לך חייא בר רב לר"א אם מאן ימאן אביה אין לי אלא אביה היא עצמה מנין ת"ל אם מאן ימאן מ"מ אמר להו רב לא תיזלו בתר איפכא יכול לשנויי לכו כגון שפיתה שלא לשם אישות שלא לשם אישות קרא בעי אמר ר' נחמן בר יצחק לומר שמשלם קנס כמפותה א"ל רב יוסף אי הכי היינו דתנן מהר ימהרנה לו לאשה שצריכה הימינו קידושין ואם פיתה לשום אישות קידושין ל"ל א"ל אביי צריכה קידושין לדעת אביה ע"כ ומדקאמר רב יכול לשנויי לכו כגון שפיתה שלא לשם אישות משמע דאם פיתה לשם אישות אביה מצי ממאן ולא היא ואם איתא דפיתוי דקטנה אונס הוא אמאי היא אינה יכולה לעכב כיון דאנוסה היתה וגם למאי דפריך ואם פיתה לשום אישות קידושין ל"ל מאי פריך הא כיון דפיתויה אונס פשיטא שצריכה קידושין אחרים דהא אותה ביאה היתה לאונסה ואין האשה מתקדשת אלא לרצונה ואם קדשה בעל כרחה אינן קדושין כמ"ש רבינו פ"ד דהל' אישות.

**ואין** לומר דהך עניינא דאם מאן ימאן בנערה איירי ובתולה דקאמר קרא (דהיינו דפרשת משפטים דכתיב וכי יפתה איש בתולה אשר לא אורסה) היא נערה דוקא אבל קטנה ממש הן הכי נמי שישתנה הדין שהרי בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף ס"א) קאמר רב פפא האי (היא) [תנא הוא] דתניא בתולה יכול קטנה ת"ל אשה וכו' דמשמע דאי לא הוה כתיב אשה הו"א דבתולה היינו קטנה כפשוטו ואף דאיכא תנא התם דפליג עלה וס"ל דאין בתולה אלא נערה מ"מ מצינו לרבינו שפסק כאידך תנא כמ"ש פי"ז מאלו ההלכות דין י"ג עיי"ש ומעתה לדעתו ז"ל קרא דכי ימצא איש בתולה אשר לא אורשה וכו' מתוקם אף בקטנה גמורה וכיון דתלי קרא במיאון דאביה או היא מוכרח דאין פיתויה אונס אלא רצון ומפני שעדין לא יצאת מרשות אביה להיותה קטנה יתכן העיכוב למר כדאית ליה

ולמר כדא"ל ואין לדחות כל זה מדכתב בתולה אשר לא אורשה דמשמע דבת אירוסין היא וזה א"א בקטנה דהא זה יתכן בשופי בקטנה גמורה שקדשה אביה וכו' גם בפ"א דנערה בתולה דין ח' פסק רבינו דקטנה מבת ג' שנים עד שתבגור יש לה קנס דפסק כחכמים בברייתא פ' אלו נערות (כתובות דף מ') ושם אמרו על אונס ששותה בעציצו אימא דאף במפתה מכיון דגמרי מהדדי ומתרץ מהר ימהרנה לו לאשה לו מדעתו ע"כ ואם איתא הרי פיתוי הקטנה אונס הוא ואמאי לא נימא ששותה בעציצו ולמה אמרו סתם כיון דבקטנה יש לומר כן והכי מוכח מכמה סוגיות התם דלא חילקו ביניהם כלל שמע מינה דס"ל דפיתוי קטנה לאו אונס הוא אלא פיתוי כדבעלמא זה נראה לענ"ד בדעת רבינו אף שאיני כדאי.

## הלכה ג

**בת כהן שזינתה וכו' שנאמר ובת כהן וכו'**. משטחות דברי רבינו נראה דבין אשת איש בין כשנשאת לחייבי לאוין כולהו נפקי מדכתיב ובת כהן וכו' דמשמע מ"מ וקשה דבגמרא פ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נ') ת"ר ובת איש כהן כי תחל יכול אפי' חללה את השבת ת"ל לזנות בחילולין שבזנות הכתוב מדבר יכול אפי' פנויה נאמר כאן אביה ונאמר להלן אביה מה להלן זנות עם זיקת הבעל אף כאן וכו' אי מה להלן נערה והיא ארוסה אף כאן וכו' נשואה בוגרת ואפי' הזקינה מנין ת"ל ובת כהן מ"מ וכו' ניסת לכותי לחלל ולממזר מנין ת"ל ובת איש כהן וכו' ע"כ. ופי' רש"י ובת כהן מ"מ מרבויא דוי"ו קא דריש וכו' וליכא לפרושי דמדכתיב קרא סתמא יליף טעמא דהא אתא גזירה שוה ומפקא ליה מסתמיה. בת איש כהן איש יתירא ל"ל אלא למדרשא דאב הוא דבעינן איש כהן אבל בעל לא בעינן איש כהן ע"כ הרי דמג"ש דאביה מפקינן פנויה דלא מחייבא ובוגרת וזקנה מרבינן להו מהוי"ו דובת וכותי וחלל וכו' מתיבת איש ורבינו כלל הכל מקרא דובת כהן דמשמע מ"מ ואם איתא נימא דאפילו פנויה. וי"ל דרבינו לא פסק כהך ג"ש (אלא) דלא אתיא אלא אליבא דר' אליעזר דס"ל פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ואנן לא קי"ל כוותיה כמ"ש רבינו פי"ח דין ב' וכיון שכן מדכתיב לזנות שמעינן דלא איירי אלא באשת איש וכמ"ש רש"י שם כמו כי זנית מעל אלהיך וכו' ולכך לא חש רבינו כאן להג"ש דאביה וכו' ונישואי חייבי לאוין נילף לה מתיבת איש וכדברי מרן ז"ל וא"כ י"ל בדברי רבינו ובת איש כהן וכו' וק"ל.

**עוד** אפשר לומר דבכוונה מכוונת לא רצה רבינו להזכיר תיבת איש מכח ההיא דפ' הנשרפין (סנהדרין דף ע"ו) דתני אבוה דר' אבין לפי שלא למדנו לבתו מאנוסתו הוצרך הכתוב לומר ובת איש כהן וכו' ופי' רש"י דמתיבת איש דריש לה. ותמהו התוס' ז"ל

דמדבעי קרא משמע דלית ליה גזירה שוה דהנה הנה זמה זמה ותימה א"כ בתו ובת בתו מנ"ל ותו דהאי איש איצטריך להך דרשא דאע"פ שאינה כהנת וכו' ע"כ. ומכח זה רבינו מפרש דאביי ורבא דאית להו ק"ו וג"ש מודו דמהך קרא נמי נפיק אלא דעדיפא להו ק"ו וג"ש ותדע דאביי ורבא גופייהו קא מתרצו למלתיה דאבוה דר' אבין כדאיתא התם וכיון שכן אפשר דרבינו אינו מפרש כפירוש רש"י דמתיבת איש נפקא לן לשנישאת לנתין וממזר וכו' אלא מדכתיב ובת כהן מ"מ וכמשמעות הירושלמי פ"ז דתרומות דדריש לה הכי ולכך לא רצה רבינו להזכיר תיבת איש משום דהך איש דרשינן ליה להאיך דבתו מאנוסתו וכו' ודו"ק.

## הלכה ד

**ואינן חייבים וכו'**. זה הלשון מגומגם דמשמע דכל זמן קטנותה הוא והיא פטורים ואלו בגמרא דייקינן דמדקתני מתני' ואינו חייב עד שתהא נערה מאורסה וכו' דזה הלשון מורה דבקטנותה ודאי שאינו חייב כר' מאיר דס"ל הכי ורבינו פוסק כרבנן דמחייבי אף בקטנה כמ"ש אחרי זה. ומאי דאפשר משום דרבינו כתב בלשון רבים וגבי הבועל אין לדייק כן משא"כ בלישנא דמתני' דקתני בלשון יחיד דקאי להאשה דוקא וכן מצאתי להרב כנה"ג ז"ל שבח לאל יתברך ושאר החלוקות דתנן התם במתני' ביארם רבינו ר"פ כ"ב מהלכות אישות.

## הלכה ו

**באו עליה וכו'**. בנוסח אחר כת"י והן במגדל עוז מסיים בד"א כשבאו עליה כדרכה אבל אם באו עליה שלא כדרכה עדיין היא בתולה וכולן בסקילה וכן משמע מדברי הרב המגיד ז"ל והוא מבואר בגמרא.

## הלכה ח

**דין חדש יש במוציא שם רע וכו'**. הם דברי רבא פ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מ"ה) אך קשה דנראה דלא קיימי שהרי רב הונא בריה דרב יהושע פליג עליה דדילמא דהיכא דאישתני גופא (דהיינו מנערה לבוגרת) לא חדית רחמנא ורב נחמן בר יצחק דהוה בעי לאוקומא אליבא דתנאי דחאו ר' יוחנן וס"ל דכולהו בסקילה נמצא דדברי רבא נדחו לגמרי וכן משמע מדברי הרי"ף ז"ל ואפשר דכיון דרב הונא מודה לרבא היכא דלא אשתני גופא ור"י נמי מודה דמוציא ש"ר בסקילה אפילו היכא דאישתני גופא נמצא דאתי כרבא מצד אחד וגם ר"נ לא פליג עליה להדיא אלא דאתיא כתנאי לכך פסק רבינו כוותיה אך מאי דאיכא למידק במ"ש רבינו דאף שנכנסה לחופה ולא נבעלה שהיא נסקלת על פתח בית אביה דזו מנ"ל דהרי אף לדברי רבא לא שמענו חידוש במוציא ש"ר

אלא שהיא בסקילה לעולם משא"כ בנערה מאורסה דבנכנסה לחופה היא בחנק אבל שתהא בסקילה בפתח בית אביה זו לא שמענו דאדרבה כיון שהטעם הוא מטעם ראו גידולים שגדלתם אין שייך זה אלא בזינתה בבית אביה וכדקתני שילא התם גם התוס' שם כשהביאו דברי רבינו שמואל שפירש דברי רבא כפשטן הרגישו דאע"ג דכתיב אל פתח בית אביה (ונכנסה) [ובנכנסה] כבר לחופה אין שייך זה דאין לומר בזנתה בבית חמיה ראו גידולים שגדלתם והוי כמו יש לה אב ואין לה פתח בית אביה או דאין לה אב דהויא בסקילה אע"ג דליכא פתח בית אביה וכו' ע"כ וכן הקשה מהרש"ך חלק א' סי' ב' בדף ל"ו והניחו בצ"ע. ולענ"ד נראה י"ל דרבינו אינו מפרש כן אלא דכשחידש הכתוב ענין המיתה מסקילה לחנק הסקילה היא כדינה הכתוב בפרשה לעולם דהיינו בפתח בית אביה ואע"ג דאין שייך כל כך ראו גידולים שגדלתם מ"מ גזירת הכתוב כך היא דבמוציא ש"ר לעולם סקילתה בפתח בית אביה והכי דייקי קראי ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו וכו' וכיון דבעו למיקם עלה דמלתא דין הוא דאם נמצא הדבר אמת שתסקל בפתחם ועוד כיון שדברי רבא הם בסתם אית לן לאוקימינהו אדינייהו שכתוב בפרשה זו וק"ל. ומבואר הדבר שלא פסק כרבא אלא בהא משום דכו"ע מודים דבמוציא ש"ר איכא חידושא אמנם בסרחה ולבסוף בגרה פסק כר"י דתני בברייתא דשילא בסקילה במוציא ש"ר וזה הוא דינו של רבינו לקמן דין י'.

## הלכה י

**באו עדים אחר שבגרה וכו'**. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו מפני שהבין דבמוציא ש"ר איירי והרב המגיד ז"ל הגם שביקש להליץ בעד רבינו מ"מ תמה עליו דסוף כל סוף הו"ל למימר שסוקלין אותה על פתח בית אביה וכו' ע"כ וכן הקשה הרש"ך ז"ל ח"א סי' כ' עיין עליו. ולענ"ד נראה אף שאיני כדאי שדין זה שכתב רבינו כאן הוא דברי רבי יוחנן דתני בההיא דשילא הרי זו בסקילה ובסתם נערה המאורסה איירי דבסרחה ולבסוף בגרה או אפי' שבעלה בעלה אף דאשתני גופה ואשתני דינה לא אשתני קטלא ואין כאן חידוש במוציא ש"ר היכא דאשתני וכו' אלא הרי היא שוה לסתם נערה מאורסה וכסתם סקילה שהיא בבית הסקילה ודין המוציא ש"ר שהיא הברייתא האמורה שם כבר ביאר רבינו פ"ג דנערה בתולה עיי"ש.

## הלכה יא

**היתה הורתה וכו'**. דין זה כולו מקשה ולא זכינו להבין דבריו אם לא שגירסא אחרת היתה לו ז"ל וזה בפ' נערה שנתפתתה תנן היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה וכו' יש לה אב ואין לה פתח בית האב יש לה פתח בית האב ואין לה

אב הרי זו בסקילה וכו' ע"כ ורבינו לידתה בקדושה כתב שנסקלת על שער העיר ובאין לה אב וכו' פסק דנסקלת בבית הסקילה ומנין לו זה השינוי כיון דלישנא דמתניתין שוה בשניהם ואם נאמר דבאין לה אב וכו' דין הוא שתסקל בבית הסקילה כיון שאין לה אב כלל משא"כ בהורתה שלא בקדושה וכו' תימא עליו עוד שהרי בברייתא התם ת"ר נערה מאורסה סוקלין אותה על פתח בית אב אין לה פתח בית אב סוקלין אותה על פתח שער העיר ובעיר שרובה גוים סוקלין אותה על פתח בי"ד כיוצא בדבר אתה אומר העובד עבודה זרה וכו' ואם איתא ברייתא פליגא אמתניתין ומנין לו לפרש המשנה באופן שתחלוק על הברייתא ועוד שדקדק לכתוב וכל מה שמצותה לסקול אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב וכו' הרי זו נסקלת בבית הסקילה וזה מנליה דהא כיון שאין לה אב דין הוא שתיסקל על פתח שער העיר ומהתימה על הרב המגיד ז"ל שציין למ"ש רבינו כל מי שמצותה לסקול וכו' ברייתא שם ושם לא תניא אלא בחלוקה דעיר שרובה גוים ושם היה לו לציין ועוד שציין בהנך מהמשנה ולא נרגש מכל זה ויש ליישב בדוחק.

**ואיך** שיהיה רבינו ס"ל דלידתה בקדושה נסקלת על פתח שער העיר ההיא והיינו מדכתיב אל שעריך כמ"ש בגמרא שהוא השער שעבר בו וכמ"ש רבינו פט"ו דהל' סנהדרין ובעיר שרובה גוים סוקלין אותה על שער בי"ד שהוא במקום שעריך שאמרה תורה כמ"ש התוס' שם ונמצאו ד' מקומות לסקילת נערה מאורסה פתח בית אביה ופתח העיר ופתח בי"ד ובית הסקילה אך בית הסקילה בין לבאו עדים אחר שבגרה וכו' בין באין לה אב וכו' לא ידעתי למה דמן הראוי היה נראה שתיסקל בשער העיר או בפתח בי"ד כיון שהקפידה בה תורה מהות הסקילה ודוק. ובדין היה לה אב ולא היה לו בית צריך עיון אם היה שוכר בית כדרך כל הארץ מהו אי בעינן שתהא שלו לגמרי או דילמא שכירות ליומא מכר הוא כמ"ש בגמ' גם אם בית אביה אין בו ד' אמות מהו ומדברי התוס' בפ"ק דסוכה דף ג' מוכח דאם אין בו ד' אמות אין נקרא בית עיי"ש.

## הלכה יב

**וכן יש בא ביאה אחת ולוקה עליה מלקיות הרבה**. הלשון מגומגם שכבר כתב וכן אם בא ביאה אחת שחייבין עליה משמות הרבה וכו' ואם היה מזיד הרי זו נחשבת לו כעבירות הרבה וכו' א"כ מינה נשמע דלוקה ג"כ מלקיות הרבה ואף אם נדחוק דאם היה מזיד דקאמר היינו בלא עדים והתראה מ"מ הו"ל למימר ואם היה שם עדים והתראה לוקה עליה מלקיות הרבה דהא בהא קעסיק ואתי. ויש לישב במ"ש וכן אם בא ביאה אחת

היינו בחייבי כריתות ומיתות בי"ד אבל חייבי מלקיות שאין בהם כרת ולא מיתה עדין לא שמענו ולכך הוצרך לקובעו בבבא בפני עצמו.

## הלכה יג

**שפחה חרופה וכו' ומקודשת לעבד עברי וכו'**. ברייתא פ' ארבעה מחוסרי כפרה וכר' עקיבא ופי' רש"י מדחייב רחמנא עלה ודאי מאורסת היא מישראל דהא תפסי לה קידושין לכך איכא למימר לעבד עברי נתקדשה שהרי רבו מוסרה לו בעל כורחו וכו' ע"כ וכ"כ ז"ל בגיטין דף מ"ג וז"ל מאורסת לעבד עברי והוא הדין לכל ישראל אלא אורחא דמלתא נקט משום דעבד עברי מותר בשפחה ע"כ ולפ"ז אין לטעות במ"ש רבינו בפי' המשנה שם מ"ש נחרפת לאיש ראיה שיש בה צד קדושין ואי אפשר זה אלא כשתהא מקודשת לע"ע שיש לה קדושין היא מותרת לו וכו' ע"כ דמשמע דלשאר ישראל היא אסורה דאין זה אמת דלא בא אלא לאפוקי עבד כנעני שאין לו שום קדושין וזה מבואר דכיון דחייבה תורה על הבא עליה קרבן והיא במלקות מוכרח שתפסי בה קדושין בצד החירות מיהא וכן פסק רבינו פ"ד דהל' אישות דין י"ז שאין קדושיה קדושין גמורין כלומר לחייב הבא עליה מיתה כדין אשת איש. ומ"ש כמ"ש בהל' אישות הוא בפ"ד דין י"ז. שוב מצאתי להרב קרבן אהרן ז"ל פרשת קדושים פ"ה שתפס במושלם דדוקא לעבד עברי הוא דשריא אבל לבן חורין אסורה מפני צד עבדות שבה והוא תמוה איך לא ראה דברי רש"י ז"ל עיין עליו.

## הלכה יד

**ביאת שפחה זו משונה וכו'**. מבואר בגמרא ובדברי רבינו שחיובו של הנואף תלוי בהאשה שאם היא מזידה וברצונה היא לוקה והוא מביא קרבן ואם היא שוגגת או אנוסה הוא פטור אף אם הוא מזיד ומתבאר עוד בפ"ט דהל' שגגות. והנה נמצא אתנו דברים בפי' המשנה בריש מסכת שבת דברים תמוהים ומגומגמים עיין להמל"מ פ"ט דהל' שגגות וז"ל רבינו שם ומי שיוציא מאחד מהם לכרמלית או מכרמלית לאחד מהם יתחייב מלקות אם הוא מזיד ואם הוא שוגג אינו חייב כלום לפי שאין בכל מצות שיש לנו מצוה יתחייב בה השוגג מלקות אלא שפחה חרופה לבד שהוא לוקה אף על השגגה כאשר נתבאר במקומו וכו' ע"כ. באמת דברים תמהים הם דהיכן מצינו מלקות באיש ואפילו במזיד ואף אם נאמר דקאי על השפחה שבאמת היא לוקה מ"מ כבר נתבאר שאינה לוקה אלא כשהוא במזיד וברצונה. תו קשה טובא דאיך חייב מלקות על המוציא מאחד מהשתי רשויות לכרמלית והרי מבואר בגמרא ובדבריו פי"ד דהל' שבת דהכרמלית אינו אלא מדרבנן וכיון שכן איך יתחייב מלקות מן התורה ולקושיא זו כבר כתב התוס' יו"ט

שם שדרכו של רבינו לקרות למכת מרדות בשם מלקות כמ"ש פ"ט ופ"י דשביעית ופ"ד דגיטין וכמ"ש בכתובות דף מ"ה מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן והראיה משפחה חרופה משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכו' ע"כ. וזה שסיים והראיה משפחה חרופה וכו' נראה דר"ל דרבינו הביא ראיה לדין עובר עבירה משפחה חרופה וכן נראה ממ"ש שם בתחילת דבריו שכתב שרבינו הביא ראיה משפחה חרופה וכו' וזה אינו דמה ראיה הביא הרי לא הזכיר דין שפחה חרופה אלא דחידוש הוא וכו' ולעיקר דברי רבינו לא מצאתי ביאור דבריו אלא לומר שנתכוון לחידוש של שפחה חרופה שחייב בו תורה שוגג כמזיד ושם מלקות שכתב הוא לשון מושאל וכוונתו על העונש הנוגע לו ודו"ק.

## הלכה טז

**אם היו שניהם מזידים וגדולים**. אין לפרש כפשוטו דאם הם מזידים וגדולים היא חייבת מלקות והוא קרבן ואפילו אם הוא שוגג כמ"ש לעיל אלא הכוונה שהוא המזיד והיא השוגגת אף שהיא גדולה לאפוקי אם היא קטנה דאף אם תהיה מזידה והוא ג"כ קטן דאין עונש לקטן ודו"ק.

## הלכה יז

**בן תשע שנים ויום אחד וכו'**. ידוע שהראב"ד ז"ל השיג על זה שלא מצינו קטן שיהא בר עונשין והרב המגיד ז"ל כתב שרבינו ס"ל שהכל תלוי באשה שתהיה בת עונשין וכדמוכח בסוגיא התם וכו' ומ"ש שם כל עריות וכו' בגדול הבא על הקטנה הוא אבל לא בקטן הבא על הגדולה וכו' ע"כ. עם כל זה אכתי קשה דאם איתא כדמתמה תלמודא אמתניתין דקתני כל עריות אחד גדול ואחד קטן קטן פטור ופריך תלמודא והכא חייב קטן ואצטריך רב יהודה לידחק דמתני' ה"ק דהכא גדול נמי פטור ולדעת רבינו קטן נמי חייב הו"ל לתרוצי בפשיטות דאין ה"נ וכגון קטן שהוא ראוי לביאה דהיינו בן ט' שנים ויום אחד ואולי י"ל דעדיפא מינה מתרץ ליה דכחא דהתירא עדיף.

**והנה** מצאתי סיוע אחר לדברי רבינו מהברייתא דתורת כהנים והזכירוה התוס' ז"ל וז"ל איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן ט' שנים ויום אחד תלמוד לומר ואיש ע"כ. ותמיהא מלתא דכיון דאין אני מוציא הקטן בן ט' שנים ויום אחד מהוי"ו דואיש נמצא דמה שפירש הכתוב מתיבת איש היינו פחות מזה הזמן וכיון שאין ביאתו ביאה כלל אצטריך קרא למעוטי אתמהה. אכן דעת רבינו אתיא שפיר שכתב בפ"ט דהל' שגגות דאין הקטן חייב להביא קרבן אלא כשיגדיל ויהיה בן דעת ונמצא דה"ק דהן אמת דמתיבת איש ממעטינן כל מין קטן אך יכול לומר שאני מוציא קטן בן ט"ש וכו' כלומר לפוטרו לגמרי אף כשיגדיל ת"ל ואיש כלומר לרבות כשיגדיל יתחייב להביא ונמצא

שהדרשא היא אמתית שכל עוד שהוא קטן פחות מי"ג ויום אחד הוא פטור לגמרי אף שביאתו ביאה אלא כשיגדיל יחול עליו חיוב קרבן כשעבר בן ט"ש ויום אחד וק"ל.
**ודע** שגם בפ"ט דהל' שגגות השיג הראב"ד ז"ל על דברי רבינו ומרן ז"ל הבין שכוונת הראב"ד להשיג מפני שהבין בדברי רבינו דלענין מלקות של האיש קאמר והקשה עליו אפי' בגדול אין כאן מלקות באיש לעולם אלא קרבן. אחרי מחילה הראויה לא ידעתי מי הכריחו לפרש כן כוונת הראב"ד ז"ל וגם לא זכר שגם כאן השיגו ובשניהם לדבר אחד נתכוון. ושוב ראיתי להרב לח"מ ז"ל שנתעורר בזה שם ע"כ ושם הקשה למ"ש הרב המגיד כאן שחייב רבינו קרבן לקטן מפני שסובר שהכל תלוי בה ע"כ דא"כ הי"ל לחייב קרבן לישן הבא עליה כשהיא ערה כיון שהיא חייבת והכל תלוי בה וכו' ע"כ ואין מזה תפיסה על הרה"מ ז"ל דישן שאני ושאני דהרי הוא כמת דשינה אחד מששים במיתה ואין שייך לחייבו כלל וכלל.

## פרק ד

### הלכה א

**ובת עשרה ימים וכו'**. היינו טעמא משום דאחר הז' דנדה אם תראה ג' ימים אחרים תחשב זבה גמורה.

### הלכה ה

**כל דם שתראה היולדת וכו'**. המל"מ ז"ל הביא לשון הירושלמי פ"ק דנדה הלכה ה' דתני ר' אושעיה ילדה ואח"כ נתגיירה אין לה דם טוהר א"ר יוסי ויאות אלולי דתניתא ר"ה הוות צריכה מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים ע"כ ורבינו לא הביא דין זה ונסתפק ז"ל בהבנת לשון זה ובהסכמה עלה דהגירסא הנכונה היא יש לה דם טוהר וכו' ולפ"ז רבינו לא הוצרך להביא דין זה אלא נקט סתם כל דם שתראה וכו' שהוא כולל כל הנשים אחת ישראלית ואחת גיורת ע"כ. ולענ"ד נראה אין בידי לשבש גירסת הירושלמי כדי להקל בדבר ולהביא ג"כ חולין לעזרה שהרי אחר מלאת צריכה להביא קרבן יולדת וקרבן זבה כמ"ש פ"ז ואם אנו דנין אותה כיולדת ישראלית בהכרח צריכה להביא קרבן שחייבה תורה ואין הדעת מקבלו דהא הקרבן הוא על הצלת הלידה וכיון שאז היתה גויה אין שייך זה לכן נראה לפרש זה הירושלמי כפשוטו והכל יבא על נכון וזה דכוונת ר' יוסי אינה לחלוק על ר' אושעיה אלא לומר דאין שום חידוש בדבר זה דמלתא דפשיטא היא ואין שום ס"ד לומר בהיפך דכיון דאין לה דמים טמאים בלידתה שהרי היתה גויה מהיכא תיתי שיהיו לה דמים טהורים דהא קרא כתיב דבר

אל בני ישראל וכו' אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה ז' ימים וכו' ול"ג יום תשב וכו' הרי שתלה הדם טוהר בלידה ובז' ימי נדה ובגויה שאין לה לא זה ולא זה פשיטא שאין נוהג בה דין זה. שוב מצאתי בתורת כהנים פרשת כי תזריע שאמרו שם להדיא שאין הדבר תלוי אלא בלידה וזה היפך דברי המל"מ להדיא ומ"ש ויאות הכוונה בלשון תמיהה כלומר וכי ר' הושעיא שהוא אדם גדול ישמיענו דבר שאין בו שום חידוש וכי אילו לא היה משמיענו זה היינו צריכין לו והלא מלתא דפשיטא ופשיטא דכיון דאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים וזה טעמו של רבינו שלא הוצרך להזכירו מפני שכבר קדם שהכותים אין חייבין עליהם לא משום נדה ולא משום זיבה ולא משום יולדת ודו"ק כי נראה לענ"ד אמת.

## הלכה ו

**כל חייבי טבילות וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל ברייתא והובאה [בהלכות] במס' שבועות שם בהלכות נדה ע"כ לא ידעתי למה לא ציין מקומו האמתי שהוא בפסחים דף צ"א ובפ"ק דיומא דף ו' ואמר דציין מההלכות לאשמועינן דהלכתא היא דזה לא היה צריך דמכיון דבפסחים הובאה סתמא בלי חולק וביומא פריך מינה שמע מינה דהלכתא היא ועוד יתבארו פרטי דין זה בפי"א עיי"ש.

## הלכה ז

**נתאחרה וכו' ותבא נדה אחרת וכו'**. לא ידעתי אמאי נייד רבינו מדברי ר' יוחנן שאמר בנדה דף ס"ז נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה משום סרך בתה ורבינו העתיק משום נדה אחרת גם מדברי התוס' ז"ל שם מוכח דמשום בתה דוקא הקפידו עיי"ש ואולי י"ל דרבינו מפרש לה דלאו דוקא בתה אלא ה"ה שאר נשים והטעם דכיון דדבר זה שייך בחוץ דהיינו חוץ לביתה שכל הנשים הרואות מרגישות בדבר זה מעתה בתה דנקט משום דדבר בהווה. ומ"מ כל שאר הפוסקים שראיתי העתיקו משום סרך בתה עוד נראה לשיטת רבינו דאי בתה דוקא קאמר אמאי אסרו בהחלט הרי יש לתקן שהאם תודיע לבתה אמיתות הדבר כדי שלא תטעה משא"כ אם הגזרה היא מפני סתם נשים הרואות אתי שפיר דאין דרך להודיע זה לכל הנשים ודו"ק.

## הלכה ח

**היתה חולה וכו'**. בגמרא לא נאמר זה ורבינו הוסיף מדעתו וראוים הדברים למי שאמרם אך לא ידעתי למה הקדימה דהו"ל להזכיר תחילה אותם שנאמרו בגמרא ושוב לכתוב וה"ה אם היתה חולה ומהתימה על הרב המגיד ז"ל שהעתיק היתה חולה וכו' שם מבואר בגמרא.

## הלכה ט

**כל הנשים וכו'**. נדה דף ט"ו וכבר האריך הרב המגיד להליץ בעד רבינו מכח הסוגיא דהתם ועיין עוד למרן ז"ל ובפי' המשנה כתב רבינו הדין סתם ובפ"ד דמטמאי משכב ומושב כתב ג"כ דדוקא בוסת קבוע קאמר והראב"ד השיג עליו דבאמת הסוגיא נראה כדבריו וכבר מרן ז"ל הליץ על רבינו שם ולמ"ש רבינו אפי' מצאה ישנה וכו' הכוונה לענין הנדות אבל לענין איחור כבר ידוע מההיא דנדרים ופסקו רבינו פ"ה דהל' דעות דין ד' ועיין להתוס' דף י"ב.

## הלכה י

**האשה שאמרה וכו' ודרך שחוק אמרתי וכו'**. נראה שרבינו הוציא זה מלישנא דבעיית שמואל לרב בכתובות דף כ"ב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ע"כ ומדדייק לומר אף בזו משמע דאברייתא דלעיל קאי גבי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת וכיון שאף שמואל גופיה שיודע הברייתא נסתפק אם ה"ה גבי נדה היה לו לצדד דמי בעינן בהא נמי אמתלא או לא אלא ודאי דכוונת שמואל היא אף שנתנה אמתלא אלא שאינה אמתלא גמורה דהיינו שחוק ולזה נתחכם רב להשיב לו אף בזו כלומר דכי היכי דגבי א"א בעינן אמתלא גמורה כההיא דבני אדם שאינם מהוגנים דקתני סמוך לה אף בזו כן אבל דרך שחוק לא מהני. ולמ"ש הרב המגיד ז"ל דכל שהוחזקה אינה נאמנת אפי' ע"י אמתלא וכו' הטור ז"ל תמה על זה והרב ב"י וב"ח ז"ל תירצו ועיין תירוץ נכון בשם מהר"ם בט"ז סי' קפ"ד.

## הלכה יא

**היה משמש וכו'**. בפ"ק דשבועות דף י"ח ופרטי דין זה לענין חיוב חטאת ביארם רבינו פ"ה דהל' שגגות ומ"ש וה"ה בשאר עריות הכוונה דומיא דנדה שמתחילה היה סבור שהיא אשתו וקודם שפירש נודע לו שהיא ערוה עליו ואם יפרוש באבר חי אז יתחייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו וכ"כ רבינו שם סוף הפרק ועיין להמל"מ ז"ל שם.

## הלכה יב

**ואסור לו לאדם וכו'**. עיין מ"ש הרב המגיד וז"ל ומתבאר מדברי רבינו שאם היתה למודה לראות עם הנץ החמה שקודם לכן מותרת לשמש כל הלילה וכו' ע"כ לא מצאתי ביאור זה בדברי רבינו למדקדק בדבריו אלא שהרב נתכוון כלפי דברי הגמרא.

## הלכה יד

**דרך בנות ישראל וכו'**. זהו דעת רבינו בכל אלו הדינים שאלו הבדיקות שייכי ג"כ לגבי בעלה אמנם הרב ב"י ושאר הפוסקים ס"ל דאין זה אלא לענין טהרות וכמ"ש הראב"ד ז"ל בדין י"ז.

## הלכה טו

**בגדים אלו וכו'**. מרן ז"ל הקשה על רבינו דמתוך דברי הגמ' משמע דלאו דוקא פשתן וכו' דה"ה צמר רך ונקי ולבן ותירץ דשמא ס"ל לרבינו דרבא פליג אשמואל וכו' ותירוץ זה כמעט אין לו העמדה מתוך דברי הגמרא גם התירוץ השני הוא דחוק מצד לשון רבינו דכתב לשון צריכין וכו' וכ"כ מרן ז"ל בב"י יו"ד סימן קפ"ט.

## הלכה טז

**הצנועות וכו'**. עיין להרמ"ך בב"י שהקשה על רבינו וכבר הרב המגיד יישב דעת רבינו. **ואשה שאין לה וסת וכו'**. עיין למרן בשם הר"ן ז"ל בישוב דעת רבינו מצד לשון הגמרא.

## הלכה יז

**המשמש מטתו פעמים רבות וכו'**. משנה פ' כל היד בית שמאי אומרים צריכה שני עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר ובית הלל אומרים דיה בשני עדים כל הלילה וטעמייהו מפרש בגמרא דלב"ש חיישינן שמא תראה ויחפהו שכבת זרע ולב"ה לא חיישינן ודי בבדיקה בתחילת ביאה ראשונה ובסוף ביאה אחרונה תו תניא אמר ר' יהושע רואה אני את דברי ב"ש אמרו לו תלמידיו רבי כמה הארכת עלינו (פי' רש"י החמרת) אמר להם מוטב שאאריך עליכם בעוה"ז כדי שיאריכו ימיכם לעוה"ב אמר ר' זירא מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה רבא אמר בועל ושונה כי תניא ההיא לטהרות וכו' ופי' רש"י לא יבעול וישנה בלא בדיקה דאפי' ב"ה מצריכי בדיקה לסוף תשמיש אלמא חיישינן לשמא ראתה דם מחמת תשמיש אלמא מי שהוא ירא שמים ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה ע"כ. גם התוס' כתבו וז"ל לא יבעול וישנה פי' אם לא יבדוק דשמא מחמת חימוד תשמיש ראתה ודוקא בעל נפש דר"ז ידע נמי דלבעלה לא בעיא בדיקה ורבא אמר אפי' בעל נפש לא דילמא לבו נוקפו וכו' ע"כ. ודעת התוס' ז"ל הא דר"ז לא שייכא אלא בביאה שניה דשמא וכו' ולכאורה קשה דנמצא דהא דר"ז אתיא כב"ש דס"ל שצריכה עד בכל ביאה או תשמש לאור הנר כדי לראות אם נמצא דם וכיון שכן אמאי לא קאמר דבע"נ יעשה כב"ש להדיא וכדברי ר' יהושע ג"כ דעליה קאי וי"ל דמשום דידע דב"ש במקום ב"ה אינה משנה לכך נתחכם בדבריו לומר בע"נ וכו' כלומר לא כדי לתפוס דברי ב"ש אלא לחוש להחמיר בספק כרת כיון שגם ב"ה מודים במקצת

דבר זה ולכך פי' רש"י דאפי' ב"ה וכו' ויותר נראה דכוונת רש"י היא כמ"ש התוס' וז"ל דשמא מחמת חמוד ביאה ראשונה ראתה משא"כ בביאה שלישית וממנה ואילך אפי' בע"נ אין לו לחוש ונמצא כפי זה דלא פסק כב"ש דלדידהו צריכה בדיקה בכל ביאה וביאה אלא סברא אמצעית היא לחוש לאיסור כרת.

**ורבינו** פסק להדיא כב"ה שהרי כתב שאין צריך לבדוק שני העדים שלהם על כל ביאה וביאה אלא מקנח וכו' ולמחר יבדקו העדים גם לא הזכיר דברי ר' זירא דלדידיה צריך בדיקה לאור הנר קודם שיבעול שנית ורבינו לא הזכיר זה כלל וכיון שכן יש לתמוה על מרן ז"ל שתפס במשלם שרבינו פוסק כרבי זירא ודלא כרבא ומ"ש בעל נפש לא מחמת חסידות קאמר אלא שורת הדין ע"כ. ולא זכיתי להבין דבריו כלל דבין יפרש דברי ר"ז כפשטן דבכל ביאה וביאה קאמר דצריך בדיקה קודם שיבעול שנית בין אם יפרש כדברי התוס' שהבדיקה אינה אלא בביאה שניה מ"מ בדיקה בעי לכל הפירושים והיא לאור הנר דוקא דאם הוא למחר אין שייך לשון בדיקה בין בעילה לבעילה ורבינו לא נמצא אפי' רמז בדבריו שפסק כר"ז כדבר האמור גם ממ"ש רבינו מקנח הוא בעד שלו והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה של כל הלילה ולמחר יבדקו ע"כ הא ודאי דלא כר"ז היא דלדידיה או צריך עד לכל ביאה וביאה או בדיקה לאור הנר כדברי ב"ש ומדברי רבינו משמע דבעד אחד סגי לכולם ומכ"ש לפי מ"ש התוס' שם דגם ר"ז ידע דלענין טהרות מתנייא וכו'. תו קשה לי ממאי דמקשה ר' אילא ארב בבדקה בעד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק ומתקיף ליה אילו איתא מי לא משמשה ואע"ג דלא ידעה השתא נמי תשמש ואמר ליה רבא זו מוכיחה קיים וזו אין מוכיחה קיים ע"כ. ואם איתא דהא דר"ז שורת הדין קאמר ולא ממידת חסידות היכי קאמר ר' אילא אילו איתא מי לא משמשה וכו' ומי הגיד לו פשיטות זה הרי ר"ז אסר לשמש אלא ע"י בדיקה אפילו דאיתא אשר על כן צל"ע .

## הלכה יח

**הניחה העד וכו**'. מדכתב העד בה"א הידיעה משמע שהוא בדוק לה ולכך אנו מחלקין בין משוך לעגול ואפי' בכל שהוא טמאה אם הוא משוך דאם אינו בדוק לה הרי כתב לקמן דלעולם שיעורו בכגריס וק"ל. וממ"ש שחזקתו מן הקנוח משמע דגם לחיוב כרת קאמר וקצת קשה שהרי אין כאן אלא ספק ובפרק הרואה (ברכות דף נ"ח) אמרו סתמא ומנ"ל לרבינו להחליטה בודאי. וי"ל דנ"ל מדאמרינן התם דף נ"ז על הך ברייתא היכי דמי אי דהרגישה עגול אמאי טהור אלא לאו דלא הרגישה וקתני משוך טמא לא לעולם דהרגישה ואימור ארגשת עד הואי משוך ודאי מגופה אתא עגול טהור ופי' רש"י דאימור

הרגשת עד הואי שציערתה בדיקת העד ע"כ הרי דאמרו לשון ודאי במשוך ולכך העתיק רבינו שחזקתו מן הקינוח אלא דקצת קשה דא"כ הו"ל לרבינו לפרש ההרגשה ג"כ כמ"ש בגמרא.

## הלכה כ

**מי שראתה דם וכו'**. לא ביאר רבינו הזמן השייך לדין זה ושאר הפוסקים למדוהו מההיא דפ' כל היד כדי שתושיט ידה תחת הכר וכו' וכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה והביאו רבינו פ"ה דהל' שגגות גם לא כתב רבינו שזה אירע אחר שנשאת וכתבוהו הפוסקים אחרים ז"ל עיין בב"י יו"ד סי' קפ"ז וכבר ביאר רבינו דין הבתולים בפ"ה מאלו ההלכות עיין עליו וממ"ש כאן נראה דבכל זמן קאמר דכיון דאירע לה זה ג' פעמים רצופין נאסרה עליו ועיין להרמ"ך בב"י והיא דעת ר"ת שהביאו התוס' שם ונסתייעו מהירושלמי והתוספתא אך פשטא דסוגיין אזלא ורהטא כדעת רבינו זלה"ה ועיין עוד להרב המגיד ז"ל.

**ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור**. שם בגמרא ומשמע דנאמנת דוקא באומרת מכה יש לי דהו"ל כנותנת טעם לדבריה אבל באומרת סתם דם זה אינו מן המקור אינה נאמנת אך בתשובת מהר"י וויל סי' כ"ה כתב שגם בזה היא נאמנת הביאו הכנה"ג סי' קפ"ז.

## הלכה כא

**מי שראתה דם וכו'**. עיין הרמ"ך וכבר נתבאר למעלה שדעת רבינו כפשט הסוגייא וכפי' רש"י ז"ל ולההיא דלשון רפואה דנקט רבינו י"ל דלשון זה הוזכר בגמרא גבי הפחידוה פתאום ועוד דאפילו לכתחילה עשתה רפואות לחולי זה ועכשיו בודקת לידע אם נתרפאת וכמ"ש הרב ב"י סוף סימן קפ"ז עיי"ש.

## הלכה כב

**כיצד בודקת וכו'**. קשה דאמאי לא הזכיר רבינו (נדה דף ס"ו) ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר רבי נתרפאת זאת ההיא דאתאי לקמיה דמר שמואל א"ל לר' דימי זיל בעתה אזל בעתה ולא נפל ממנה ולא מידי אמר שמואל זו ממלאה ונופצת היא וכו' אין לה תקנה. הנה דהנך אמוראי עבדו עובדא ולא מצינו חולק עליהם משמע דהכי הלכתא וכיון שכן למה לא הזכיר רבינו רפואה זו ואולי י"ל שדרכי הרפואה הנראה לו לרבינו שאין כל הנשים וההפחדות שוות וחשש להחמיר באיסור כרת. שוב מצאתי להרב ב"י שכתב שגם שאר הפוסקים השמיטוהו ונדחקו בדבר עיין עליו ולענ"ד נראה כמ"ש.

# פרק ה

### הלכה ג
**משל משלו חכמים וכו'**. עיין עוד בביאור משנה זו לרבינו בפירוש המשנה ובמשנת ה' דמים וכו' סיים דבזמן הזה יש לדון בכולם להחמיר עיין עליו וכן פסק פי"א דין ג'.

### הלכה ה
**שחזקתו מן החדר**. אף דמידי ספק לא יצאנו דאפשר ג"כ שהוא מן העלייה מ"מ כיון שעפ"י הרוב מן החדר הוא זיל בתר רובא מן התורה ולכך מחזקינן ליה ועיין עוד בפירושו להמשנה.

### הלכה ו
**או משקה ירוק**. כתב הרב המגיד ז"ל ופי' ירוק זה ירוק כזהב וא"צ לומר ירוק ככרתי ע"כ ולא ידעתי למה תפס כן במושלם ולא הזכיר דברי התוס' ז"ל שכתבו דהאי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמימות וכו' עיי"ש ומ"מ ידוע דלענין דינא הכל טהור וכן כתב הרה"מ עצמו פי"א ועיין עוד בב"י יו"ד סימן קפ"ח גם הרב ב"ח שם האריך בזה עיין עליו.

### הלכה י
**חי וחדש**. לא נזכר בגמ' להדיא ורבינו כתבו מפני היותו בקי בדבר וק"ל.

### הלכה יג
**המפלת חתיכה וכו'**. עיין הרמ"ך וכבר נתעורר הרב המגיד גם להשגת הראב"ד והביא כמה סמוכות לדברי רבינו וכן נראה ג"כ מדקתני במתני' גבי מפלת כמין דגים וחגבים אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה הרי דסתם לן תנא הכי ומ"מ הטור והרב ב"י יו"ד סי' קצ"ד פסקו כר' יהודה דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ויתבאר עוד בדברי רבינו פי"א.

### הלכה יד
**ואם שהו בפושרין מעת לעת וכו'**. משמע דכל המעת לעת ישהו בפושרין דוקא וכן כתבו ז"ל ונראה דנראה לו מלישנא דברייתא דקתני ותטיל למים ובפושרין דמדלא תני תטיל למים פושרין אלא ובפושרין משמע דכל הזמן המוגבל יהיו פושרין וכדקאמר התם כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת.

### הלכה יח

**דם בתולים וכו'**. עיין מ"ש מרן ז"ל לדברי הרב המגיד להשגת הראב"ד ז"ל נראה דטעמו של הרה"מ מכח קיצור דברי הראב"ד ז"ל ועוד שדייק לכתוב כל זה אינו למעשה וכו'.

## פרק ו

### הלכה א

**דם הנדה וכו' ומעיין אחד הוא וכו'**. אף דכפי זה הו"ל תרי חומרי דסתרי אהדדי כמ"ש התוס' שם כבר כתבו דמכח הספק מוכרחים אנו לפסוק כן ואין להאריך בדינים אלו כיון שכבר נתבטלו כמ"ש רבינו פי"א עיין עליו.

### הלכה ד

**כל שבעת הימים וכו'**. כבר הביא הרב המגיד ז"ל שאין כן דעת הרמב"ן ז"ל וכיון שאין לנו נפקותא מדינים אלו בזמן הזה אין להאריך.

### הלכה יא

**וטובלת ביום השביעי אחר הנץ החמה**. משום דדוקא בנדה ויולדת קפיד קרא על שבעה ימים שלמים כמ"ש רבינו פ"ד דין ו' אבל בזבה לא קפיד ומקצת היום ככולו אך אינה מותרת לבעלה עד לערב ואין שייך בזו משום סרך בתה כיון דמן הדין טובלת ביום.

### הלכה טז

**פלטה שכבת זרע בתוך ימי הספירה וכו'**. הרב המגיד ז"ל הביא מחלוקת בדין זה ושדעת חכמי הצרפתים כדברי רבינו שדין זה הוא בין לטהרות בין לבעלה ומתוך כך הורו הם ז"ל שהאשה ששמשה מטתה ואח"כ פירשה נדה וכו' אינה סופרת עד יום חמישי לשמושה שהרי זו פולטת כל ששה עונות שלימות וכו' ע"כ ומבואר הדבר דבהא אין כן דעת רבינו דהרי בפ"ה דאבות הטומאות כתב רבינו להדיא ששלש עונות סגי לה ומה שתפלוט אחר זמן זה הוא טהור והג' עונות לדעתו ז"ל אינן אלא יום שלם וחצי כמ"ש שם גם שלא נתבאר בדברי רבינו אם צריכה להמתין זה הזמן על הספק אולי תפלוט שדבריו אינן אלא כשפלטה ודאי ועיין להרב ב"י יו"ד סי' קצ"ו.

### הלכה יז

**אע"פ שהיא טמאה ובועלה טמא וכו'**. מבואר הדבר שטומאה זו אינה אלא מדרבנן דגזרו אטו תוך י"א אך ממה שכתב רבינו אינן חייבין כרת דמשמע דאיכא איסור דאורייתא בביאה זו ולא ידעתי מנ"ל ועיין בפי' רש"י במשנה ובהרב המגיד ז"ל.

### הלכה יח

**ואם עבר ובעלה שניהם פטורין מכלום**. דכיון שספרה מקצת היום הו"ל ככולו ואין כאן שום חיוב וכן כתבו ז"ל.

### הלכה כ

**ואפי' פסק בשני וכו'**. פי' ולא מבעיא בימים שאחריה אבל ביום ראשון אפי' מצאה שפסק היא בחזקת טמאה מפני שהוחזק מעין פתוח וכמו שסיים ז"ל וכן פירש בפי' המשנה.

**ויום ראשון של נדה וכו'**. למ"ש הרב המגיד ז"ל הארכתי בזה משום דנפק"מ לדידן וכו' ע"כ. נ"ב גם לדידן אין נפקותא דהא בעיא ג' עונות לפליטת הזרע אם לא שנאמר דנפק"מ ללא שמשה אי נמי י"ל דכוונתו לדעת רבינו שאינו חושש שמא תפלוט כפסק הרב ב"י אלא בפלטה ודאי כמ"ש לעיל דין ט"ז.

## פרק ז

### הלכה א

**מעוברת וכו'**. כל דברי רבינו מבוארים במשנה וגמרא נדה דף ל"ה ועיין עוד בפירושו למשנה ועיין מ"ש הרב המגיד שרבינו פסק כר' יוסי ור' שמעון דתרי נינהו עוד נראה משום דשמואל אמר עלייהו בגמ' מאי טעמייהו דרבנן וכו' ומדקרי להו רבנן שמע מינה דהלכתא כן וכן מצאתי להתוס' יו"ט ז"ל.

### הלכה ד

**חל שלישי לראייתה וכו' אפי' כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב**. קצת קשה דזה נראה סותר למ"ש לעיל סמוך ונראה שכתב אבל אם ראתה יום אחד בקושי ושנים בלא צער וילדה או שנים בקושי ואחד בלא צער וילדה או יום בלא צער ויום בקושי ויום בלא צער וילדה הרי זו יולדת בזוב ע"כ וי"ל דלעיל איירי שילדה אחר היום שלישי והו"ל שופי גמור כזה הכלל שכתב ז"ל משא"כ כאן דאיירי שביום השלישי עצמו ילדה והכי דייקי דברי הרב המגיד ז"ל שכתב שאפי' ילדה בלא קושי וצער אין לך אונס גדול מלידה וכו' ע"כ.

### הלכה ט

**היולדת נקבה ואחר י"ד שלה נתעברה וכו'**. משנה שם דף ל"ח המקשה בתוך שמונים של נקבה וכו' ופירש"י שנתעברה בימי טוהר או שנשתהא ולד אחר חבירו ב' חדשים וחצי אחד נגמרה צורתו באמצע שביעי ואחד נגמרה צורתו לסוף תשיעי כמעשה דיהודה

וחזקיה בני ר' חייא ע"כ ולפ"ז קצת קשה למה דקדק רבינו לכתוב שנתעברה אחר י"ד ולמה לא הזכיר הפי' האחר שכתב רש"י ז"ל ולפחות הי"ל לכתוב סתם כלישנא דמתניתין הן אמת דלישנא דמתני' דקתני המקשה בתוך שמונים של נקבה משמע שנתעברה בזה הזמן ממש דאילו לפי' האחר שפי' רש"י שהיתה מעוברת ממנו מקודם מאי איריא דנקט בתוך שמונים של נקבה והלא אף בתוך ארבעים של זכר יתכן דבר זה ומ"מ נראה שהדין אמת דאף אם תלד ממש יש לנו דין זה וק"ל. שוב זכיתי ומצאתי הדברים בהתוס' יו"ט ז"ל שבח לה' יתברך.

### הלכה יז

**היתה רואה ד' ימים וכו'**. עיין להרב מהרמ"ע מפאנו ז"ל סי' כ"ד הביאו הכנה"ג ז"ל שהאריך קצת ליישב דעת רבינו מהקושיות מבוארים שנופלים עליו ועיין עוד למרן ז"ל ד"ה ומאחר שתהיה זוכר וכו' ומאחר שאין דינים אלו נוהגים בזמן הזה אין להאריך.

### הלכה כ

**היתה רואה ז' ימים וכו'**. עיין להרב המגיד ז"ל שיישב דעת רבינו ע"פ הסוגיא בדוחק ואין להאריך.

## פרק ח

### הלכה א

**יש אשה וכו'. וקודם שיבא וכו'**. בגמרא הקשו אמתני' דקתני כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ואלו הן הוסתות וכו' דהתנינן חדא זימנא (פ"ק דף ב') כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה כלומר ולמאי אצטריך לתנוייה הכא ומתרץ התם בוסתות דיומי הכא בוסתות דגופא כדקתני אלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת וכו' ע"כ משמע דב' מיני וסתות הם אחת דיומי דהיינו מכ' או מל' יום ועוד אחר שאין לה גבול ימים אלא כשיבואו לה אלו המאורעות דאם יפרש דגם אלו המאורעות לא יבואו לה אלא ביום קבוע מכ' או מל' יום אכתי תקשה דתרתי למה ליה ליתני הא לחודה ולא ליתני ההיא וכיון שכן קשה על רבינו שנראה מדבריו דחד וסת לחודיה קאמר שהרי כתב וקודם שיבא הדם וכו' ויבואו לה וסתות אלו או אחד מהם בשעה הקבועה לה מיום וסתה ע"כ וכן מתבאר ג"כ ממ"ש פ"ג דמשכב ומושב דין ו' וכמ"ש הרב המגיד ז"ל.

### הלכה ג

**ומאי** דנראה לומר דרבינו דייק לה מדקתני במתני' בהדי וסתות דגופא שופעת ובגמ' הקשו הא שפעה ואזלא ותירץ עולא בריה דרב עילאי בשופעת דם טמא מתוך דם טהור

ע"כ. ואי וסתות דגופא לחודייהו אמאי פריך ועריב הא דשופעת בהדי אינך הא הוא כסתם וסת וכמו שהקשו בגמ' ואף שתירצו דשפעה דם טמא מתוך דם טהור מ"מ הא לא הוי מצד מקרי גופה כי הנך אלא כי אורחא הוא דהוי שהרי ה' דמים מנו חז"ל וכו'. אך שעדיין קשה מההיא דרב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוסתות אחד דמשמע דשני מיני וסתות הן וי"ל שרבינו מרוב בקיאותו בחכמת הרפואה ידע שכן הוא האמת לדעתו ז"ל אף ששאר הגאונים לא הבינו כן כמ"ש הרב המגיד ז"ל. אכן איכא למידק דאמאי לא הזכיר ההיא דרבה בר עולא ראשה ואבריה כבדין עליה ורותתת וגוסה דגם הם וסת דגופא. וי"ל דסמך למ"ש כאן וכיוצא במאורעות אלו תדע דכובד הראש הזכירו בהל' משכב ומושב כנ"ל. אכן אכתי קשה דאמאי לא הזכיר ההיא דאביי דאכלה שום או בצלים או כסכסה פלפלין וראתה דקבעה לה וסת וי"ל.

## הלכה ד

**היה דרכה לראות וכו'**. לא ידעתי לאיזה תכלית שינה רבינו מלשון המשנה דקתני היתה למודה לראות יום ט"ו ושינתה ליום כ' וכו' ורבינו העתיק כ' וכ"ג וכי תימא משום דאין נפקותא בדבר הרי ר' פפא אמר בגמ' לא אמרן אלא במקבעא אבל למיחש לה בחדא זימנא חיישא ופריך מאי קמ"ל תנינא היתה למודה לראות יום ט"ו וכו' ומתרץ אי מהתם הו"א הנ"מ היכא דקיימא בתוך ימי נידתה אבל היכא דלא קיימא בתוך ימי נידתה אימא לא קמ"ל ופי' רש"י וכו' עיי"ש.

## הלכה יא

**כל אשה שמרבה לבדוק וכו'**. אף דקי"ל דאין האשה טמאה אלא ע"י שתרגיש בבשרה כדקי"ל מדכתיב בבשרה וכמ"ש בריש פרקין מ"מ לפי שחז"ל גזרו שתטמא אף בלא הרגשה לכך שבחו האשה שבודקת עצמה תמיד.

## הלכה יד

**וכן אשה שראתה דם מחמת מכה וכו' אע"פ שראתה בשעת וסתה וכו'**. הקושי מבואר דרבינו כתב בדין ג' דכל אשה צריכה לחוש לעונת וסתה אפילו לא ראתה ואיך נתיר לזו שרואה ממש ומרן ז"ל תירץ דההיא משום דאפשר למיקם עלה דמלתא אבל הכא ליכא למיקם אמלתא ואין דנין אפשר משאי אפשר וכו' ע"כ. ולא ידעתי למה לא הזכיר דברי התוס' שם דף ט"ז שכתבו דדוקא במרגשת שבא דם זה מן המכה וכו' אבל אם אינה מרגשת טמאה לכו"ע אם הוא זמן וסתה דאל"ה וכי לעולם לא תהא נדה והלא קודם מכה היה לה וסת ע"כ הן אמת דרבינו לא חילק בדבר ועפ"י סתמיותו משמע דאף

באינה מרגשת קאמר וכיון שכן בהכרח י"ל דאין דנין וכו' אלא דמ"ש אשה שראתה דם מחמת מכה וכו' משמע שהיא מרגשת בעצמה שהוא מחמת המכה דוקא וק"ל.

### הלכה טו

**הסומא בודקת וכו'**. מתני' דף י"ג החרשת והשוטה והסומה ושנטרפה דעתה וכו' ובגמ' חרשת איהי תבדוק לנפשה דתניא וכו' התם במדברת ואינה שומעת הכא באינה מדברת ואינה שומעת והסומה תבדוק לנפשה ותראה לחברתה אמר ר' יוסי בר חנינא סומה אינה משנה ושנטרפה דעתה היינו שוטה שנטרפה דעתה מחמת חולי ע"כ ורבינו היה לו לפרש שזאת החרשת היא באינה מדברת ואינה שומעת שאם היא מדברת או שומעת הרי היא כפקחת וכן פסק הרב ב"י סי' קצ"ו. והרב המגיד ז"ל נראה שנרגש מזה וכתב וידוע שחרשת האמורה בכל מקום שאינה מדברת ואינה שומעת וכו' ע"כ. אך לא ידעתי למה לא נרגש שרבינו השמיט ושנטרפה דעתה מחמת חולי דאין לומר שהיא בכלל שוטה שהרי זו היא קושית הש"ס ואם איתא אכתי תקשה וחיפשתי בפוסקים ז"ל ולא מצאתי לשום אחד שנתעורר בזה ולבי אומר לי שט"ס הוא והמדפיס או המעתיק הוא שהשמיטוה תדע שבפי' המשנה הזכירה רבינו וכתב שהוא החולי אשר נתערבב שכלה מחוזק החולי כמו שיקרה בחלאים החדים ע"כ.

### הלכה יז

**וכיצד היא עושה**. עיין להרב המגיד ז"ל שהאריך בישוב דעת רבינו בדוחק.

## פרק ט

### הלכה ג

**כל הרואה כתם טמאה למפרע וכו'**. פ' בא סימן (נדה דף נ"ג) מצינו כתמה דחמיר מראייתה לענין קדשים וקצת קשה דסוף סוף כיון דכתמים מדרבנן איך יהיו חמורין מראייה גמורה שאינה טמאה למפרע אלא דיה שעתה כמ"ש פ"ח ובדין ד' לקמן. וי"ל דרואה כתם שלא בהרגשה אינה יודעת מתי יצא מגופה וכיון שהחמירו בו חז"ל כאילו ודאי הוא מגופה כמ"ש מרן ז"ל בפרקין אמטו להכי החמירו בו לטמאה למפרע משא"כ ברואה דהשתא הוא דאתרבאי וכ"מ למהר"י קורקוס פ"ג דמטמאי משכב ומושב הביאו מרן ז"ל.

### הלכה ד

**אפילו מת בנה וכו'**. הטעם משום דכל כ"ד חדש נפשה מסולקת מחמת הלידה גמרא.

## הלכה ה

**בתולה שלא ראתה וכו' כתמה טהור וכו'**. נראה שהכוונה לענין טהרות דאילו לבעלה הרי הקדים שכתמה כראייתה וכיון שכן קשה על הרב ב"י ז"ל שקבע דין זה בשו"ע וידוע דאין דרכו להביא אלא הדינים הנהוגים בזמן הזה. ואולי י"ל דנפק"מ להיכא דנשאת וקודם שבא עליה מצאה הכתם ושם פסק ז"ל דהך בתולה שעדין לא הגיעה לי"ב שנים אי נמי הגיעה ועדין לא הביאה שתי שערות עיי"ש.

## הלכה ו

**כגריס הקלקי**. דקדק לכתוב כן לאפוקי ממ"ד דמשערין באיזה גריס שיזדמן אף שהוא יותר מט' עדשות וק"ל.

**נמצא טיפין טיפין אין מצטרפין וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל דלרבינו בהכרח שאינה אלא בבגדיה אבל בבשרה אפי' בפחות מכשיעור טמאה וכו' ע"כ משמע דטיפין טיפין בבשרה היא טמאה לדעת רבינו אפי' שהוא שינוי ואין דרכו בכך ומינה לכשיר וכשורה ולרוחב ירכה שהיא טמאה דהיינו בעיית רבי ירמיה כמ"ש ז"ל לעיל מינה וכן משמעות רבינו שסתם וכן פסק להדיא לקמן דין ט'. אך קשה דכיון דכל עצמן של כתמים אינן אלא מדרבנן אמאי פסק בהו לחומרא ויש לישב דכיון דבבא מן החדר הוי דאורייתא השתא שנמצא על שוקה ועל פרסותיה הו"ל כחד ספיקא ולחומרא ועיין מ"ש הרה"מ שם.

## הלכה ז

**לפיכך תיקנו חכמים וכו'**. הקושי מבואר דבגמ' פריך אברייתא דקתני שלא תיקנו בגדי צבעונין לאשה אלא כדי להקל על הכתמים דמאן תקנינהו ומתרץ אלא שלא הותרו בגדי צבעונים וכו' דהוה ס"ד שיהיו אסורים מדתנן בפולמוס של אספסיאנוס גזרו וכו' בקשו לגזור על בגדי צבעונים אמרו הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן ע"כ דמסיק שאינו תקנה אלא שהניחו הדבר במקומו ולא רצו לגזור עליו ומרן ז"ל תירץ דאפשר דגירסא אחרת היתה לו או שהוא סובר דכיון דלא אדחי מאי דקאמר תיקנו אלא משום דלא ידע מאן תקנינהו השתא דאמרינן בפולמוס של אספסיאנוס גזרו וכו' איכא למימר דאז תקנום ע"כ וכ"כ בב"י סי' ק"צ והכי מסתברא דעדיף לן דלא לשבושי לישנא דברייתא דקתני להדיא לשון תקנה ודייק טפי מ"ש אמרי הא עדיפא כלומר עדיפא הך תקנה מאינך משום הצלת כתמים ודו"ק.

**כיצד נמצא על עקיבה וכו'**. פי' המפרשים ז"ל דהיינו דוקא לאותן הדרים בארצות הישמעאלים שרגילין לישב כך ע"כ והכי מסתברא.

**וכן אם נמצא על שוקה או על פרסותיה מבפנים והם המקומות וכו'**. בדף נ"ח על שוקה ועל פרסותיה מבפנים עד היכא אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק אבעייא להו מקום חבק כלפנים או כלחוץ ת"ש דתני רב קטינא עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים ופי' רש"י חבק הוא מתחת הגידין שחובקין הירך והשוק יחד וכו' והתוס' ז"ל בשם הערוך שנועלים אנפליאות שיש בהם לולאות ומקום חיבור הלולאות קרי חבק פי' אחר שכופף השוק עם הירך מה שמתכסה הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך שחובקין זה את זה קרוי מקום חבק ע"כ. ורבינו נראה שמפרש פי' אחר דלא כאינך שהרי כתב והן המקומות הנדבקות זו לזו בעת שתעמוד. ואיך שיהיה ראיתי להרב ב"י יו"ד סי' ק"צ שהקשה על רבינו שלמה לא הזכיר מ"ש בגמ' דמקום חבק כלפנים ולא תירץ כלום עיין עליו. ולענ"ד נראה אחרי המחילה הראויה אין כאן קושיא דבשלמא בלשון התלמוד דקתני עד מקום חבק שייך לאסתפוקי או עד ועד בכלל או לא אבל רבינו שכתב מבפנים ושם המקומות וכו' מוכרח דהם עצמן קאמר דקרי להו מבפנים תדע עוד שכתב אח"ז אבל אם נמצא הדם על שוקה ועל פרסותיה או מן הצדדים וכו' הרי דחוץ מזה נקרא מבפנים וכו' ולענ"ד נראה הוא מבואר הרבה בהורמנותיה דהרב ב"י זלה"ה.

## הלכה ט

**הכתם שנמצא וכו'**. כבר נתבאר לעיל דין ו'.

## הלכה טו

**אבל הרואה כתם וכו'**. הראב"ד ז"ל האריך הרבה להשיג את רבינו וכבר ביאר הרב המגיד ז"ל דעת רבינו וגירסא אחרת היתה לו להראב"ד ז"ל ואין להאריך.

## הלכה כב

**היתה בה מכה וכו'**. משנה שם מעשה באשה אחת שבאת לפני ר' עקיבא וכו' שמא מכה היתה ביך וחיית אמרה ליה הן וכו' דם ולא כתם וכו' ע"כ. וקשה דלמה הקל כל כך ר"ע לו יהי אלא ספיקא דאורייתא אית לן למיזל בה לחומרא וי"ל דכיון דמן התורה אין האשה טמאה אלא ע"י הרגשה כדדרשינן בבשרה עד שתרגיש בבשרה מעתה אין כאן ספיקא ואין לומר דילמא הרגישה ולאו אדעתה דהא לא שכיח ולא חיישינן לה וכן תירצו התוס' [יו"ט] ז"ל אלא שראיתי להרב ידי אליהו ז"ל שתמה על קושיא זו דמעיקרא קושיא ליתא שהרי זה הספק עצמו הוא שטיהרה תורה מדכתיב דם ולא כתם אלא שחז"ל כדי להחמיר על דברי תורה חזרו וטמאו מה שטיהרה תורה ע"כ והם דברים נכונים. אך נראה דהך דדם ולא כתם אינה דרשה גמורה דהא אצטריך למראה הדם שיהא אדום

כמ"ש בתורת כהנים והכתם נמי דם גמור הוא וכיון שכן הדרא קושיא לדוכתה דליהוי ספקא דאורייתא כן נראה לענ"ד כדי להציל את התוס' יו"ט ז"ל ודו"ק.

## הלכה כה

**אין מחזיקין דם ממקום למקום וכו'**. הלשון מגומגם דמשמע דבכל מקום קאמר וזה אינו דבברייתא קתני דאם היתה לה מכה בצוארה תולה בה וא"כ הי"ל לפרש ורש"י ז"ל פי' דבצוארה פעמים שמטה צוארה לפנים ונופל דם המכה על תחתית חלוקה על כתיפה שאינה יכולה לתלות שאין דם בא מכתיפה ונופל לפניה ע"כ אבל לרבינו קצת קשה.

## הלכה כו

**שתי נשים וכו'**. מבואר הדבר משום דנפל הספק בשתיהם ויבואו בבת אחת לשאול דאילו באו בזו אחר זו הראשונה מיהא ודאי שהיא טהורה שהרי יש לה במה לתלות וגם כשבאה הב' י"ל זיל הכא קמדחי לה וזיל הכא קמדחי לה וכ"ש בכתמים דרבנן וכן מוכח מהדין שכתב לקמיה וכן כתבו ז"ל.

**נתעסקה בדם שאי אפשר וכו'**. שם בשלהי הרואה בעי ר' ירמיה נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד מהו וכו' ת"ש נתעסקה באדום אין תולה בה שחור במועט אין תולה בו מרובה היכי דמי לאו כי האי גוונא לא כגון דנתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא שקול כגריס צפור שדי בי מצעי זיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא קמ"ל ע"כ ורבינו העתיק כגריס ונמצא עליה כשני גריסין שהיא טהורה ואם נמצא יותר משני גריסין שהיא טמאה וזה דין הברייתא ממ"ש ובעיא דרבי ירמיה בנמצא עליה כגריס ועוד לא הזכירה כלל ולפי זה יש לתמוה על הרב המגיד ז"ל שכתב שהיא בעיא דר"י ולא אפשיטא והו"ל לספקא בדרבנן ולקולא וכן פסק ז"ל ולא ידענא מאי קאמר דכלפי לייא הוא אלא דאנן בדידן יש לנו להתיישב למה לא הזכיר רבינו הך בעיא דר"י וי"ל ע"פ מ"ש התוס' שם בשם ר"י דגם בנתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד דבכלל בעיא זו היא וכו' ע"כ. נמצא דבמצאה קצת יותר ממה שנתעסקה שיעור העובר על הגריס בכלל הבעיא היא וכיון שרבינו כתב כגריס ונמצא עליה כשני גריסין שזה לא הוזכר באוקמתא דברייתא ולא הי"ל להזכיר אלא בנמצא יותר מכשני גריסין הורה לנו דדוקא בכשני גריסין שהוא שיעור מאכולת היא טהורה אבל אם נמצא יתרון באופן שאין לתלות בו היא טמאה וכמ"ש ג"כ לעיל דין כ"ג אבל מה נעשה שהרב ב"י יו"ד סי' ק"צ הזכיר דברי הרה"מ ז"ל שרבינו פסק כבעיית ר"י לקולא נראה שהבינו ז"ל דכל שאינו עובר על כתם אחר לעולם היא טהורה לכן נראה דרבינו ס"ל כמסקנא דמלתא דדוקא שני גריסין ועוד היא טמאה וחוץ מזה

אפי' שני גריסין וכ"ש כגריס ועוד היא טהורה וס"ל דהיינו בעיית ר"י דבין כגריס ועוד בין כשני גריסין קמבעיא ליה ופסק בה לקולא אלא שאם זו היתה כוונת הרה"מ לא הוה ליה למסתם סתומי.

## הלכה כז

**נתעסקה בעוף וכו'**. שם והרב המגיד ז"ל כתב דרבינו אפשר דס"ל דלישנא קמא פליגא אלישנא בתרא וכו' ע"כ. ולא ידעתי למה כתב לשון אפשר כמסתפק בדבר הלא ללישנא קמא נתעסקה שאני והיינו דאיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא וכיון דרבינו העתיק נתעסקה וכו' לקולא ולא חילק מוכרח דס"ל דפליגי ודו"ק.

## הלכה כח

**עיר שיש בה חזירין וכו' שהן באים לה תמיד וכו'**. נראה דר"ל בין שיש בה דרך קבע בין שבאין לה ממקומות אחרים וא"כ ס"ל דדרוקרת היינו שבאים לה ודלא כפירוש רש"י שכתב דדרוקרת טבחים הרבה ואשפות ושקצין מצויין בה ע"כ אכן הרב המגיד ז"ל היה גורס להדיא בגמרא אע"ג דמעלמא קאתו לה וכו' כנראה שכך היא גירסת רבינו ועיין להרב ב"י ז"ל סימן ק"צ.

## הלכה כט

**האשה שהשאילה חלוקה לנדה בין כותית בין ישראלית**. הנה ידוע מ"ש הרב המגיד דאפשר שגם דעת רבינו כפירוש רש"י והרשב"א והרמב"ן דבנכרית כל שראתה פעם אחת הרי היא נדה של דבריהם שהרי אינן יוצאות לידי טהרה וכו' ומרן הקדוש וכן בב"י סי' ק"צ כתב עליו דאין דבריו מחווירין דא"כ לרבינו כותית אפילו קטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה נמי תולה בה דכיון שראתה פעם אחת בין כשהיא קטנה בין כשהיא גדולה הרי היא נדה של דבריהם שהרי אינה יוצאה לידי טהרה וזה שלא כדברי הרשב"א ופירוש רש"י וכו' וכיון שרבינו חולק עמהם ז"ל מה יושיענו לפרש דבריו שלא כפשטן וכו' ע"כ. נראה דכוונתו דלפי טעמו שכתב הרב המגיד שהרי אינה יוצאה לידי טהרה וכו' לפי טעם זה נימא דגם קטנה במשמע והנה גם לפי פירוש מרן ז"ל דמפרש דברי רבינו דגם בנכרית בעינן שתהיה גדולה ורואה בעת שהשאילתה וכו'. וקשה דאמאי (נקבע) [נקט] נכרית וישראלית דזיל בתר טעמא ופשיטא דשניהם שוין וי"ל דאי הוה תני נכרית לחודא וברואה הוא דדוקא נכרית שהיא מתנהגת בלכלוך אבל ישראלית שמתנהגת בניקיון לא ואי תני ישראלית הו"א דנכרית אפילו בעת שאינה רואה תולה בה מטעם הטינוף והליכלוך. שוב ראיתי להמל"מ ז"ל שרצה להפיל קושית מרן על הרה"מ ז"ל דא"כ אפי' קטנה וכו' דלא קשיא כלל דאף בנדה ישראלית לא אמרינן דתולין

בנדה אלא כשכולן שוות לראיה אבל אם היתה הנדה מעוברת או זקנה או מניקה אפשר דלא נתלה בהם וכו' ע"כ. כנראה שלא הבין כמו שכתבנו דאם הבין דכוונת מרן אינה אלא לדברי הרה"מ שכתב שהרי אינה יוצאה לידי טהרה וכו' לא היה כותב מה שכתב דסוף כל סוף דברי הרה"מ ז"ל מגומגמים כמבואר אלא דהמעיין יראה דאין הכרח חותך בדבר לא לפירוש הרה"מ ולא לפירוש מרן ז"ל. גם ראיתי להתיו"ט שפי' דברי הרע"ב ז"ל כפירוש הרה"מ ז"ל וידוע דהרע"ב ז"ל דרכו לפרש כדברי רבינו בפי' המשנה ושם כתב ברואה וכו' ולפי פירוש התוס' יו"ט כוונת רבינו ג"כ כדברי הרה"מ ז"ל ועוד ידוע ומבואר דכתמים דרבנן ולכך הקילו בהם כמה קולות והא הוא דאיכא בין פירוש הרה"מ לפירוש מרן ז"ל וק"ל.

## הלכה לא

**ארוכה שלבשה וכו'**. ברייתא שם דף נ"ח ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו החלוקות כמו ששנויים בברייתא ולא עוד אלא שכתב טמאה דהו"ל למימר שתיהם טמאות כנזכר שם והרב המגיד ז"ל כתב דרבינו הזכיר מן הברייתא מה שצריך ע"כ ולענ"ד נראה אין זה מספיק והרב ב"י סי' צ' וכן בשו"ע ביאר הכל הדק היטב עיין עליו.

## הלכה לב

**וכן אם ישבו במטה אחת כאחד וכו'**. אפשר שנתכוון למ"ש בגמ' במשולבות ופירש"י תכופות ודבוקות יחד והתוס' ז"ל פירשו בהיפך עיין עליו והרא"ש ז"ל בשם הראב"ד כתב שדין זה לא נאמר אלא דוקא בישנות אבל אם היו ערות לא ורבינו כאן העתיק לשון ישיבה ולקמן כתב לשון שינה נראה דלא מפליג בהכי ודוק. אך מאי דאיכא למידק דלמה לא ביאר ז"ל דהיינו דוקא שבדקה עצמה כשיעור וסת שהם דברי רבי יהודה אמר רב בגמ' אלא שי"ל שלא פסק כן מדקאמר סבר לה כבר פדא וכו' ולא קי"ל הכי אכן אם איתא יהיה קשה על הרה"מ ז"ל דלא היה לו להביאו בדבריו מאחר דרבינו לא פסק כן דאין כאן שום נפקותא.

## הלכה לג

**היו כולן מעוברות וכו'**. סתמן של דברים משמע שבאו לשאול שניהם בבת אחת דאם בזו אחר זו יש לטהר שתיהם דומיא דשני שבילין וכו' ועיין מ"ש לעיל.

## הלכה לו

**כל כתם וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל דאם אינה מעברת עליו טמאה מספק שאין זה ספק של דבריהם דהולכין בו להקל שהרי כבר אנו יכולין לעמוד על עיקרו של דבר בבדיקה וכו' ע"כ. דבריו מגומגמים דאיך כתב דאין זה ספק של דבריהם הלא עיקרן של כתמים

אינו אלא מדבריהם שהרי מן התורה אין האשה טמאה עד שתרגיש בבשרה כמ"ש רבינו בריש פרקין ונראה פשוט דכוונת הרה"מ ז"ל לא בא לומר דהוי ספיקא דאורייתא אלא דלא הוי כספק של דבריהם בעלמא דלעולם אזלינן בה לקולא דהכא כיון דאפשר בבדיקה יש לנו לברר הענין כל מאי דאפשר והכי מסתברא דאף דכתמין דרבנן מצינו בכמה דברים שהחמירו כיון שעיקרו של דם הוא דאורייתא וחייובו בכרת גם הרב ב"י סי' ק"צ ערבו לו דברי הרה"מ ז"ל וקלסם עיין עליו.

### הלכה לז

**ואלו הן הזו' סימנין וכו'**. עיין לרבינו בפי' המשנה וכבר כתב הרב ב"י דנפל ענין זה בבירה מחמת שאין אנו בקיאים באלו הסימנין ואין להאריך.

## פרק י

### הלכה ד

**הפילה חתיכה לבנה וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל משם הרשב"א ז"ל שיש מי שמורה להחמיר וכו' וחומרא יתירה זו אין לה שום עיקר ומרן ז"ל כתב עליו שלא אמר כן משום חומרא אלא מדינא וכו' ע"כ ודבריו שרירין וקיימין אך הרה"מ ז"ל תפס מלישנא דהרשב"א שכתב לשון חומרא דבאמת הוי חומרא דאתי לידי קולא דיצטרך ליתן לה ימי טוהר בהכרח משא"כ אם נטהר ע"פ הדין האמיתי אין מקום לימי טוהר כלל.
**מלא דם מלא גנונים**. האי מלא דם איתיה במתני' והרב המגיד נראה דלא היה גריס ליה עיין עליו וגנונים פי' רש"י גוונים ורבינו בפי' המשנה פי' מין תולעת כאילו הוא בשר חתוך כתבנית התולעת ע"כ והכל עולה לענין אחד.

### הלכה ו

**נחתך הולד וכו'**. עיין בהרב ב"י סי' קצ"ד שעמד בדברים אלו ואין להאריך אך במ"ש רבינו משתצא רוב פדחתו נראה דדייק לה מדקתני מתני' עד שיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו דקשה מאי קאמר ואיזהו רוב ראשו (כאן חסר).

## פרק יא

### הלכה ח

**וכן דם בתולים וכו'**. עיקר הדין כבר ביארו רבינו בפ"ה וביאור דבריו כאן עיין להרב ב"י יו"ד סי' קצ"ג ומ"ש ואחר שיפסוק הדם סופרת ז' נקיים כתב כן לעיקר הדין אבל הן הכי נמי דבעיא ג' עונות לפליטת הזרע וכמ"ש פ"ה דשאר אבות הטומאות דין י"א.

## הלכה י

**ואם נשאת לתלמיד חכם וכו'**. כבר ידוע שיטת הרב המגיד ומרן ז"ל דלהרה"מ אף יחוד גמור שרי ולא חיישינן שמא יבוא עליה אלא דלפ"ז קשה מ"ש בגמרא דיחודי הוו מיחדי להו דהו"ל למימר בהו בבי"ת דלשון להו משמע יותר כדברי מרן ז"ל דהכוונה להיות לו לאשה ומאי דקשיא לך דאיך נתיר לתלמיד חכם יותר מעם הארץ הלא קי"ל דכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ומעשה דרב עמרם חסידא יוכיח וי"ל דזה לא נאמר אלא בדבר שנקרה מקרה שבא הדבר מעצמו אבל כשהזמינו הת"ח בידים פשיטא ודאי שהוא נזהר הרבה. ועוד י"ל שזה לא נאמר אלא בדבר שלא יש היתר לאיסורו דלבו נוקפו ומים גנובים ימתקו אבל בכאן שסופה להיות מותרת לו חלילה לחשוב בדבר וק"ל הגם דגם דלפי דרכו של מרן אכתי קשה דכיון דבענין שמירה איירי רבינו למאי איצטריך לטעם שת"ח יודע שהיא אסורה ונזהר בזה וכו' הלא אפילו בנדה החמורה אפילו לע"ה אין אנו צריכין לזה כיון דיש להם שומרים ולא היה צריך רבינו לטעם ולא נעלם שכבר מרן גופיה נרגש מזה קצת עיין עליו.

## הלכה יב

**וכן כל מה שאמרנו ביולדת וכו'**. עיין מ"ש הרה"מ ז"ל ואלו הדברים אין להם סמך כלל בגמרא ע"כ עיין למרן ז"ל פ"י דין ח'.

## הלכה טו

**וכן זה שתמצא וכו'**. עיין מ"ש מרן הב"י בשם הריב"ש וכ"כ מהרי"ק בשורש קמ"ד ועיין להרב ב"ח סי' קנ"ג שהפליג לקיים המנהג עד שגזר נח"ש למי שמשנה המנהג והט"ז ז"ל דחה דבריו ונסמך על דברי רבינו ז"ל.

## הלכה טז

**אין האשה עולה מטומאתה ויוצאה מידי ערוה וכו'**. הלשון מגומגם דכיון שכתב אינה עולה מטומאתה היינו יוצאה מידי ערוה (ואולם) דהן אמת שהנדה בכלל העריות היא כמ"ש רבינו ריש פ"ד מ"מ כיון שכתב לשון טומאה מה צורך ללשון ערוה ואם נאמר שכוונתו לשאר טומאות יקשה תרתי חדא דמאי אריא אשה אפילו איש נמי דכל חייבי טבילות שוין הם בדינן ועוד דאין זה ענין להלן ששם בהלכות מקואות היה לו לבאר זה ואולי דכוונתו לטומאת לידה דסמיך ליה וערוה היינו סתם נדה ובדרך צחות אפשר שבא לרמוז מה ששאלו להריב"ש ז"ל בסי' תפ"ה אם הפנויה בכרת הכרת של נדה דדילמא דקרא לא חייב אלא באשתו והשיב דלא שנא יעו"ש.

### הלכה יז

**שמא יבוא לבעול בשביעי וכו'**. פירוש שאם תראה עוד בשביעי סותרת כל השבעה ונמצא שבעל ספק זבה למפרע וק"ל.

### הלכה יח

**ואסור לאדם וכו'**. ובפ' כ"א דין ד' הוסיף שלא ישחק ולא יקל ראשו עמה שמא יבא לידי הרגל דבר ועיין להרב ב"י יו"ד סימן קצ"ו.

### הלכה יט

**ומפני זה וכו'**. כל זה נראה מיותר שכבר הזכירו לעיל וכדי לישב הלשון אפשר דלעיל אסר כשהקערה שלה שאסור לאכול עמה וכאן הוסיף אפילו בקערה שלו לא תאכל עמו ומ"ש שלא יגע בבשרה וכבר כתב לעיל שלא יגע בה אפילו באצבע קטנה אפשר שבא להוסיף שלא יגע אפילו בשערותיה ובצפרניה כמ"ש (את בשרה) את הטפל לבשרו ומ"ש וכן בז' נקיים וכו' אף שכבר כתב כללו של דבר וכו' אפשר שהייתי טועה דדוקא בענין נגיעה או בדבר הקרוב אליה קאמר אבל באלו המלאכות ובפרט הצעת המטה הייתי אומר שאין זה בכלל קמ"ל וק"ל.

## פרק יב

### הלכה א

**ישראל שבעל כותית וכו'**. בע"ז דף ל"ו מוכח כדברי רבינו ופסק כר' שמעון כמ"ש מרן ז"ל והכריח מההיא דקדושין אלא דעדיפא מינה הו"ל למימר דמההיא דקדושין מוכח דגם לרבנן יש איסור מן התורה אפילו בשאר אומות שהרי יליף התם דשפחה ונכרית לא תפסי בהו קדושין ולדה כמוה מקראי וכיון שכן גם לרבנן צריך לחלק בין דרך אישות וחתנות לדרך (אישות) [זנות] והן אמת דרבינו דרכו לפסוק כר"ש דדריש טעמא דקרא כדמוכח לעיל בפ"ב דין ד' גבי הבא על אחותו דחייב שתים ואוקמוה במסקנה בפ' כיצד דף כ"ב כר"ש אלא דמההיא דאייתי התם בקדושין דף ס"ח גבי האומר לשפחתו הרי את בת חורין ולדך עבד דבריו קיימין וקצת קשה דזה הוי דלא כרבנן דדרשינן טעמא דקרא (ורבינו פסקו פ"ט דהל' עבדים וזה הוי דלא כרבנן) ולזה י"ל דכיון דפסק כר"ש בעיקר הדין לא חש להך דרשא ופסק כסתם רבנן דמודים לגבי דר' יוסי הגלילי.

**אלא** דקשה טובא פסקו של רבינו פ"ג דמלוה ולוה דפסק דאלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה ומוכח בפרק המקבל (בבא מציעא דף קט"ו) דאתיא דלא כר' שמעון דדריש טעמא דקרא וכבר עמדו בסוד דברי רבינו בספר עצמות יוסף ז"ל

דף ק"ה והרב לח"מ ז"ל שם והתוס' יו"ט שם עיין עליהם. ולענ"ד נראה עם מ"ש רבינו בפירוש המשנה וז"ל ואסור לחבול בגד אלמנה משום חשד כשתתערב אצל הממשכן אותה בשביל המשכון שלה או שאירע ביניהם קלקול ולפיכך השוה בזה עניה לעשירה יעו"ש. הורה לנו דעתו דגם רבנן טעמא רבתי איכא במילתא דקפיד רחמנא אאלמנה דוקא ולא חלק בין עניה לעשירה אלא דאכתי קשה דאם איתא אמאי תירצו בפ' המקבל ופ' כהן גדול דגם לר' יהודה איכא טעמא דקרא וכן הקשה הרב לח"מ ז"ל אלא דלענ"ד נראה עדיפא מינה קאמר דאף אם נאמר דלא דריש את אפ"ה אתי שפיר. ותדע דהך קושיא קיימא לעולם על דברי רבינו שבפירוש המשנה ואנן בדידן נימא דזו היא דעתו של רבינו גם בחבורו ותדע עוד דבפ"ג דהל' מלכים דין ו' פסק דאף אם לא היתה לו אלא אשה אחת לא יהיה מצוי אצלה תמיד וכו' דעל הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו והן הם דברי ר"ש בפ' כהן גדול (סנהדרין דף כ"א) דדריש אפילו אחת ומסירה את לבו לא ישאנה אלא דרבינו מפרשה דאסור לו לקיימה אם רצונו להיות מצוי אצלה תמיד והרב עצמות יוסף נתקשה בלשון זה ולענ"ד נראה פשוט הוא דמ"ש רבינו דעד י"ח מותר ליקח גם ר"ש מודה לדין זה כמבואר. ובפ"א דהלכות יבום דין ה' כתבתי באופן אחר יעו"ש והמעיין יבחר. אכן אכתי קשה למ"ש רבינו כאן וכן מפורש על ידי עזרא וכו' דאם איתא אמאי לא מייתי לה בגמ' מהך דעזרא לסיועי לרשב"י ולאותובי לרבנן ויש לומר דעזרא לא קאי אלא למה שאמרה תורה כדמוכחי קראי התם ומה שנפרש בפסוק דכי יסיר וכו' נפרש גם בדברי עזרא אלא דרבינו נסתייע מדברי עזרא לפי האמת דקראי מוכחי טפי דבכל האומות קאמר מכ"ש לפי מה שכתבנו דמהסוגייא דקדושין משמע דגם לרבנן בכל האומות קא מזהר רחמנא וק"ל.

## הלכה ב

**אבל הבא על הכותית דרך זנות וכו'**. כתב הרב פר"ח ז"ל דבס' המצוות לאוין נ"ב משמע מדברי רבינו דלקי מן התורה אף הבא על העכו"ם דרך זנות ע"כ. ואחרי המחילה הראויה לא ידענא מאי קאמר דהתם לא יש שום משמעות הזה כלל אדרבה חליק בין דרך חתנות לדרך זנות ואולי דכוונתו על כשהוא בפרהסייא שכתב רבינו שם שהזהרתו מלא תתחתן וכו' דמזה נמשך שנתחייב המלקות כשהתרו בו ולא פגעו בו הקנאים והר"ב פר"ח ז"ל סמך על המעיין אלא שלענ"ד נראה קשה שאיך נאמר דבפרהסייא ילקה מן התורה ובצנעא אפילו איסור מן התורה אין בה דאם איתא כשהקשה בגמרא בע"ז דף ס"ו בנותיהם דאורייתא הוא ותרצו בין דרך אישות וחתנות לדרך זנות ואם איתא דיש

איסור מן התורה הו"ל למימר אכתי תקשי דאורייתא הוא אלא ודאי דאין שום איסור מהתורה ולכך הוצרכו רז"ל לגזור.

**ואם יחדה לו וכו'**. מכאן אנו למדין שדרך אישות שכתב רבינו לעיל אין הכוונה שיחדה לו אלא ע"י נשואין ממש ואף שאין קדושין תופסין בה כלל מ"מ אהני לן לחיובי מלקות ולמ"ש רבינו ומשום זונה אף שהזונה לא נאסרה מהתורה אלא לכהן מ"מ גזרו אף בישראל משום לאו דלא תהיה קדשה אמנם רש"י ותוספות והרא"ש מפרשי לה דבכהן דוקא קאמר דחייב משום זונה אלא שנחלקו בפרטי הדבר והנה רבינו פסק כמ"ד דחייב עליה משום (נשג"ז) [נדה שפחה גוי זונה] ולא כמ"ד משום (נשג"א) [נדה שפחה גוי אשת איש] נראה דסבר כסברת התוס' בע"ז דף ל"ז ד"ה משום נשג"ז וכו' דמדרשינן גבי יפת תואר אשת אפילו אשת איש מכלל דאיסור יש בה מן התורה דהיינו עשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו וכו' ולפ"ז דברי רבינו בפרק זה לא איירי אלא בפנויה או אף באשת איש דלא קעבר אלאו דלא תתחתן אבל עשה אית בה כמ"ש בפירוש המשנה בסוף פרק הנשרפין עיי"ש.

## הלכה ג

**אבל כהן הבא על הכותית לוקה מן התורה משום זונה**. פשט הלשון משמע דאף בסתם כותית שאין ידוע לנו שנבעלה תחילה ודלא כהתוס' שהכריחו שם דאינו חייב אלא א"כ נודע בוודאי שכבר נבעלה וביד של חשמונאי הוא שגזרו על סתם גויה אך ממה שהוסיף רבינו דאחד זונה כותית ואחד זונה ישראלית וכו' מדמשוה להו משמע דכי היכי בישראלית אין שייך שם זונה אלא א"כ נבעלה תחילה כך הכותית וכדעת התוספות ז"ל והרמ"ך ז"ל והיא שיטת התוס' שהזכרנו לעיל ושיטת רבינו מבוארת.

## הלכה ד

**כל הבועל כותית וכו'**. הר"ב כנה"ג אה"ע סי' ט"ז הביא מחלוקת הפוסקים אם נאמר דין זה אף בגוי הבא על בת ישראל דקנאים פוגעים בה וכפי מה שראיתי בפוסקים ז"ל מסברא דנפשייהו הוא דקאמרי לה ולא ידעתי למה לא הכריחו שם בכלל הידוע דמה שהוא הלכה למשה מסיני אין לך בו אלא חדושו והכא נמי חדוש גמור הוא דאין הבי"ד נטפלין במיתתו ואם בא לשאול אין מורין לו דאין צריך שום התראה לדעת רבינו ועוד שידוע דאשה קרקע עולם היא כמ"ש גבי אסתר ועוד דדייקי דברי פנחס שאמר ליה למשה רבינו ע"ה אחי אבא אתה כך מקובלני ממך הבועל ארמית קנאים פוגעים בו ולא קאמר הבועל ארמית הנבעלת לארמי קנאים פוגעים בו ולא יהא אלא ספק אין לחייב

מיתה על הספק דאפילו מלקות אנו דנין בו להקל משום דבמקום מיתה עומד (כאן חסר וחבל על דאבדין).

## הלכה ה

**אבל אם פירש אין הורגין אותו עד ונשמט הבועל והרג וכו'**. הפר"ח דקדק דלאו לגמרי קאמר דא"כ לא הוי רודף שהרי אינו יכול להורגו אלא ר"ל שנשמט קצת ועדין תחוב זכרות בנקבות ע"כ והם דברים מגומגמים דכיון דעדיין הוא תחוב הרי הוא בגוף העבירה ממש ואיך יקרה פירש ונשמט. ואפי' בהעראה לבד נראה פשוט דחייב דלא גרע מהעראה דבהמה דאיתא פ' ד' מיתות (סנהדרין דף נ"ה) דחייב עלה. שוב מצאתי להרב קרית ספר שכתב וז"ל דדוקא נשמט והרגו לקנאי פטור דכיון שנשמט ופי' לא היה הוא חייב דלא נאמרה הלכה אלא בשעת מעשה אבל אם בשעת מעשה בלא פרישה הרגו לקנאי נהרג דהא חייב היה כיון שהיה עושה מעשה ע"כ הרי מוכח כמ"ש ממש ודוק. ומה שהקשה שאיך יקרא רודף י"ל לפי פשטן של דברים דכיון דבאותו רגע בא להורגו רודף מקרי מ"מ ועוד דיתכן דהגמ' [מיירי] שרוצה לחזור ולבועלה וחושש שאז יהרגהו ודאי וק"ל.

## הלכה ז

**והבן מן הכותית וכו'**. עיין הרמ"ך ורבינו כתב כן גם בפי' המשנה ונראה דס"ל כדעת התוס' ז"ל ד"ה הניחא לר' שמעון וכו' וכן מצאתי להרב עצמות יוסף דף ק"ה ע"ג וק"ל.

## הלכה ט

**כותי הבא על בת ישראל וכו'**. לעיל דין ד' הזכרנו מחלוקת הפוסקים אם קנאים פוגעים בה אם לאו ועיקר דין זה בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נ"ח) ומבואר שם דאפילו נערה המאורסה שנכנסה לחופה ולא נבעלה ופסקו רבינו פ"ט דהלכות מלכים וכאן קיצר עיי"ש.

## הלכה י

**אבל ישראל הבא על הכותית**. עיין הרמ"ך. וכעת לא זכינו לטעמו של רבינו גם הרב המגיד ז"ל הניחו בצ"ע ודברי הגהת הרמ"ך ג"כ אינן מובנים דבועל ארמית לא נאמר אלא בפרהסיא ורבינו נראה דאפילו בצנעא קאמר שהרי דימהו להבא על הבהמה וכו' ועוד שכתב בין שבא על הכותית בזדון וכו' משמע דבהא הוא דתליא מלתא ולא בין בצנעא לבפרהסיא והן אמת דגבי הן הנה היו לבני ישראל דחרש שוטה וקטן היו מכירין אותם והיו אומרים זאת היא שנכשל בה פלוני ושם נראה שהוא בפרהסיא ומעשה דזמרי יוכיח. ואיך שיהיה עדיין קשה על רבינו ממקום אחר שהרי הוא עצמו פסק בפ"א דין

י"ז דקטן הבא על הבהמה או הביאה עליו היא נסקלת על ידו ואם בשגגה אינה נסקלת ע"כ וכיון שכן למה בדין השגגה השוה אותם לבהמה ובגוי הבא על בת ישראל חילק בין אשת איש לפנויה הלא כיון דגבי בהמה אפילו הביאה עליו ואפילו קטן היא נסקלת על ידו והטעם דשמא יאמרו דעליה הוא דחס רחמנא ועל הבהמה לא חס ורבינו שדימה אותה לבהמה לא הו"ל לחלק בין אשת איש לפנויה.

## הלכה יא

**העבדים וכו'**. מדיהב טעמא להתירה שהרי מפורש בתורה שהאדון נותן שפחה כנענית לעבדו העברי והיא מותרת לו וכו' לשון זה מוכח מדנפשיה דהיתר גמור מן התורה קאמר שכן משמע ממ"ש פט"ו דין ד' שהתיר להדיא לממזר לישא שפחה לטהר את בניו והרי הממזר הוא כישראל לכל דבריו וחייב בכל המצות האמורות בתורה אלא שקצת קשה ממ"ש פי"ח דין ב' דפנויה שנבעלה לכותי ועבד הואיל והיא אסורה לו להנשא והרי זו זונה ע"כ. הרי מוכח דאיסורה דאורייתא קאמר כיון שעשאה זונה מן התורה. וי"ל דידוע מ"ש רבינו לעיל דכהן הבא על הכותית לוקה מן התורה משום זונה ואחד זונה כותית ואחד זונה ישראלית וכו' וכיון שכן הפנויה שנבעלה לכותי ועבד עשאוה זונה שהרי אין הקדושין תופסין בה וכמ"ש רבינו בפ"ג מהלכות אישות וזה כוונתו שכתב ואסורה להנשא כלומר כלפי שאין הקדושין תופסין בה כי היכי דלא תפסי קדושין בכותית כנזכר בדין הכותית משום הכי חשבה לזונה ונאסרה לכהן.

**וראיתי** למהרשד"ם ז"ל יו"ד סי' קצ"ו שתירץ לקושיא זו דשאני לן בין איש לאשה כיון דעבד או גוי הבא על בת ישראל יש בו איסור מן התורה שלא יהיה קדש משא"כ בבא על השפחה שאין בו שום איסור תדע שהרי לא מצינו שהתירה תורה לאמה העבריה שרבה ימסור אותה לעבד כנעני כמו שמצינו שהתיר לעבד עברי למסור לו שפחה כנענית וכו' ע"כ. ואף שאיני כדאי מ"מ תורה היא דאיך תתיר התורה לאמה שימסור לה רבה עבד כנעני הלא אביה לא מכרה לו על מנת שיפגום אותה אלא מכרה לו לשימוש ולעבדות הבית ולא לפוגמה ותדע שחס רחמנא על כבודה וגזר שייעדנה לו או לבנו ואם לא יעדה וכו' ולעולם לא משום איסור שהרי היא לא חטאה כלל ופגם ודרך גנאי הוא שישראלית תבעל לעבד כנעני ואפילו בהשרת בתולים בעלמא שאין דומה בתולה לבעולה משא"כ הוא שאין נפגם בכך וגם שחטאתו גרם לו שמכרוהו בי"ד איך שיהיה דעת רבינו האמור שאין בשפחה איסור כלל מן התורה וכבר תפס במושלם הרדב"ז ז"ל סי' קפ"ח אמנם הרב תורת חסד סי' מ"ט והרב קרית ספר בדעת רבינו ס"ל דאסור מן התורה ודקדקו כן מדברי הרב המגיד ז"ל שכתב דלא גרע מאיסור של דבריהם ועיין להרב בתי כהונה

ז"ל בלשונות הרמב"ם. שוב ראיתי להמל"מ פ"ג מהלכות עבדים שהקשה למהרשד"ם מהך דפ"ק דקדושין ולענ"ד מלשונו נראה שלא ראה לשון רבינו שבכאן (כאן חסר וחבל על דאבדין).

**שהרי מפורש בתורה וכו'**. כתב הרב פר"ח וז"ל שזו אינה ראיה דדילמא הוי היתר מכלל איסור וגזרת הכתוב היא וכו' ע"כ. ולענ"ד נראה דבשלמא לדעת אנקלוס שהזכיר רבינו לקמן שיש איסור מן התורה בדבר בהכרח צ"ל דגזרת הכתוב היא בעבד עברי אבל לרבינו שלא מצא בה איסור מן התורה ואדרבה התירה הוא מפורש מאין הרגלים לומר דהתירה מכלל איסור.

## הלכה יב

**ולא גזרו חכמים בדבר זה וכו'**. פי' כיון דחכמים ז"ל גזרו על השפחה שהיא במכת מרדות היה להם להעמיד דבריהם אף בעבד עברי כדי שלא יטעו להתירה גם שאר העם ויומתק כפי זה למ"ד דאיסור שפחה אינו מן התורה כלל דאם היה בו איסורה בשאר העם היה להם לחכמים לגזור בעבד עברי אטו שלא בעבד עברי אלא נראה מדלא גזרו שמע מינה שאינו אלא מדברי חז"ל ולכך לא הוצרכו לגזור בע"ע ומ"ש בשפחה חרופה מלקות נראה דאשגרת לשון הוא שהרי אין הבא על השפחה חרופה חייב מלקות אלא אשם ואפשר לדחוק דקאי להשפחה שהיא במלקות.

## הלכה יג

**אל יהי עון זה קל בעיניך מפני שאין בה מלקות מן התורה וכו'**. מדקדוק הלשון נראה שמלקות הוא שאין בו אבל איסור מן התורה יש בו עיין מ"ש בדין י"א אמנם אין זה הכרח שאם יש בו איסור מן התורה מהיכא תיתי שיהיה קל בערכו תדע דחומרא היא שרבינו כתב כלשון זה בבא על הכותית בדין ז' שעון יש אף ע"פ שאין בו מיתת בי"ד אל יהי קל בעיניך וכו' והתם אף בדרך זנות קאמר שאין בו איסור מה"ת תדע דסמיך להבא על הכותית בפרהסיא דאין בו חילוק בין דרך חתנות לדרך זנות ועוד דמייתי מקרא דובעל בת אל נכר דמשמע בעילה בעלמא וגם מייתי כל מ"ש שם שייך גם לדרך זנות ה"נ כלפי שאינו אלא מדברי חז"ל כתב אל יהי עון זה קל בעיניך וכו' ומ"ש הרי אנקלוס המתרגם וכו' כלומר גם הוא סבור שהוא בלאו גמור אע"ג דרבינו גופיה לא ס"ל הכי אלא כמ"ש וז"ל מ"מ להפלגת הענין כתב כן.

## הלכה יד

**וכן אם לקח שפחה וכו'**. כבר כתבתי בזה בדין י"א עיי"ש.

### הלכה טו
**ואם היה הבן ההוא האדון וכו'**. פי' דכיון שיש תקון לכשיגדילו לשחרר זה את זה דהא אחד מהם הוא רבו עכ"פ א"צ לכפות את האדון שישחררם משא"כ בבן אחד דאין ביד אחד לשחרר לכך כופין את האדון ובנוסח אחר כת"י קדמון כתוב בגירסת רבינו ואם הבן הוא האדון וכו' ונראה שהיא גירסא נכונה ודאי.

### הלכה טז
**אם נתערב וכו'**. מ"ש בהרב המגיד ואם היתה (האחרת) [האחת] נקבה וכו' הוא לשון נמשך על מ"ש לעיל ואינו דבור בפני עצמו.

### הלכה יז
**וישא הישראלי גיורת ומשוחררת**. לאפוקי כהן דאסור בשתיהם כמ"ש.

### הלכה כ
**מצרי שני וכו' עד הכתוב תלאו בלידה**. הקושי מבואר דטעם זה שייך אמצרי שני שנשא מצרית ראשונה אבל במצרי ראשון שנשא מצרית שניה לא שייך טעם זה דנהפוך הוא. והרה"מ ז"ל נתן טעם לשבח לפסקו של רבינו ע"פ הש"ס דס"ל דבעינן שישא שלישי לאב ואם וכו' ע"כ. ועם כל זה עדין הוא מגומגם דלא הו"ל למימר הכתוב תלאו בלידה דמשמע בלידת האם וי"ל דכיון שהקדים הפסוק דבנים אשר יולדו להם וסמכו למצרי ראשון וכו' הודיע לנו דטעם כשכתב הכתוב תלאו בלידה כאילו אמר בהולדה דהיינו אב ואם ונקט לשון זה משום שדרכו להעתיק לשון הגמרא.

### הלכה כא
**גר עמוני שנשא מצרית הולד עמוני וכו'**. פי' דוקא אם הוא זכר וכדמוכח בגמ' וסמך ז"ל על זה הכלל וכו' וכ"כ הרב המגיד ז"ל ומ"ש הכלל באומות הלך אחר הזכר כבר נתבאר מן הדין בדברי רבינו בפ"ט דהל' עבדים דין ג' ומרן ז"ל כתב שם דגירסת רבינו בגמ' באומות הולד אחר הנקבה וכו' ולא הזכיר שרבינו העתיק כאן להדיא אחר הזכר.

### הלכה כב
**מי שנתגייר וכו'**. הרמ"ך וכו'. וכבר הליץ הרב המגיד ז"ל בעד רבינו כאן ובמקומות אחרים.

### הלכה כה
**כשעלה סנחריב וכו'**. הרמ"ך וכו'. ועיין להרב המגיד ז"ל גם הרב ב"י באה"ע סי' ד' הביא סיוע לדברי רבינו מדברי הסמ"ג לאוין קט"ז משם רבינו שמשון איש ירושלים

דנבוכדנצר חזר ובלבלם ועמדו בבלבולם עד היום ע"כ. ועיי"ש להתוס' פ"ק דמגילה דף י"ב ע"ב.

## פרק יג

### הלכה ב

**מילה היתה במצרים שנאמר וכל ערל לא יאכל בו**. וקצת קשה דאמאי לא הוכח מקרא דכי מולים היו כל העם היוצאים ממצרים כמ"ש בברייתא דכריתות דף ט' ע"א ולפי דברי רבינו תקשה להברייתא גופה אמאי לא מייתי דכל ערל לא יאכל בו וי"ל דקרא דכי מולים עדיף ודאי שהוא מעיד שכל העם מלו משא"כ מקרא דכל ערל דאינו מוכח דכל העם מלו ורבינו סמך עצמו לפסוק שבתורה אף שאינו הכרח כל כך כפסוק דנביאים דתורה עדיף. שוב מצאתי בפ' הערל (יבמות דף ע"א) סמך לדברי רבינו דיליף לה מכל ערל עיי"ש.

**מל אותם משה רבינו ע"ה**. קצת קשה דלמאי נפק"מ כתב זה דכיון דהוכיח מקרא דוכל ערל לא יאכל בו מוכרח שמלו כולם ודברי רבינו לקוחים מהברייתא דפ' ארבעה מחוסרי כפרה ומהמדרש פרשת וזאת הברכה וזה לא הוזכר שם ואפשר שנתכוון למ"ש התוס' שם ד"ה דכתיב כי מולים היו כל העם פי' שמלו עצמם ביציאת מצרים ואע"פ שאותם שהיו נמולים בימי אברהם לא מלו עצמם ביציאת מצרים מ"מ מעיקרא כשמלו עצמם מלו ליכנס בברית המקום וליבדל משאר אומות וגם כי עתה שטבלו עכ"ל. ועם כי דבריהם מגומגמין כמ"ש שאותם שהיו נימולים וכו' דמה היא כוונתם הלא כל יוצאי מצרים לא היו כי אם יוצאי ירך יעקב והם עצמם ודאי מלו א"כ מדכתיב וכל ערל לא יאכל בו הייתי אומר שהיו נמולין איך לא היתה מילתם על מנת ליכנס לברית לכך הוסיף שמל אותם מרע"ה ומה צורך לאברהם וכו' איך שיהיה נראה שנרגשו דבעינן שתהא המילה לשמה דהיינו כדי ליכנס לברית ואפשר שלזה נתכוון רבינו לכתוב מל אותם מרע"ה כלומר לשם הכנסת ברית מצוותו ושבט לוי בין לדברי רבינו בין לדברי התוס' י"ל שהם מעולם היו מלין לשמו יתברך שהרי שבח אותם הפסוק.

### הלכה ג

**וטבילה היתה במדבר קודם מתן תורה שנאמר וקדשתם היום ומחר וכו'**. הרב המגיד לא ציין מהיכן הוציא זה רבינו הן אמת שהזכיר תחילה הברייתא דכריתות דף ט' ע"א ושם נאמר טבילה מנ"ל דכתיב ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ואין הזאה בלא טבילה ע"כ ורבינו הוציאו מפסוק אחר גם ביבמות דף מ"ו אמרו ור' יהושע באבות נמי טבילה

הוה מנ"ל אילימא מלך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם ומה במקום שאין טעון כבוס טעון טבילה מקום שטעון כבוס אינו דין שטעון טבילה ודחי ליה דילמא נקיות בעלמא אלא מהכא ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגמירי דאין הזאה בלא טבילה ע"כ. הרי דאין ללמוד מפסוק דוקדשתם וכו' הן אמת די"ל דאחר האמת דילפינן לה מפסוק ויקח משה את הדם נפלה הדחיה דדילמא נקיות בעלמא אבל מ"מ למה לא הוציאו רבינו מהפסוק הפשוט שהביאו בגמרא עד שמצאתי בילקוט שדרשו על פסוק זה של וקדשתם וכו' להדיא דאין כבוס בלא טבילה ומשם למדו רבינו אכן אכתי קשה דכיון דקי"ל מל ולא טבל כאילו לא מל ופסקו רבינו לקמן דין ו' מעתה איך הותרו לאכול הפסח הרי בפסוק אחר הזהיר ג"כ כל בן נכר וכו' וכיון דהו"ל כאילו לא מל איך הותר להם הפסח וכ"כ הר"ש פלורינטין ז"ל עיין עליו וי"ל דאף שלא טבל הן הכי נמי דעדיין לא בא לכלל ישראל אבל מ"מ אינו ערל שהרי הוא מהול עכ"פ וקרא דבן נכר שהוא כפשוטו שעובד ע"ז כמ"ש רבינו בהלכות קרבן פסח פ"ט דין ז' י"ל דכיון שקבלו עליהם מקצת מצות השי"ת הרי פירשו עצמם מע"ז ודאי ועוד י"ל דכיון שבאותה הלילה מלו לא היה אפשר להם לטבול דאין טובלין עד שיתרפא כמ"ש פ"ו דין ז'.

## הלכה ו

**והואיל והדבר צריך בי"ד וכו'**. יש ללמוד מעובדא דבי ר' חייא בר רבי וכו' שם דף מ"ו דקאמר שמע מינה תלת וכו' ור' חייא ב"ר אבא אמר ר' יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה וכיון שכן נראה דאין צריך למ"ש מרן ז"ל עיין עליו דהא מעשה רב ודו"ק.

## הלכה ז

**גר קטן וכו'**. כל פרטי דין זה נתבארו בדברי רבינו פ"י דהל' מלכים ומ"ש מעוברת שנתגיירה וטבלה אין בנה צריך טבילה אע"ג דמילה קודם לטבילה כמ"ש רבינו בראש הפרק שאני הכא דאכתי לא חזי למולה קרית ספר ז"ל ומ"ש ואפי' בפני שנים וכו' הוא עפ"י מ"ש ריש פרק ב' דהל' סנהדרין דשנים שדנו אין דיניהם דין אלא דהרמ"ך וכו'. ולדברי רבינו קצת קשה מההיא דפ' החולץ (יבמות דף מ"ז) דנתגייר בינו לבין עצמו ואמר ליה ר' יהודה יש לך עדים א"ל לאו דמשמע שאם נתגייר בפני עדים מהני ואין לדחות דמ"ש כן אינו אלא כלפי הבנים דהא אכתי לא הזכירם ואולי י"ל דכדי לעמוד על האמת הוא דא"ל כן ומ"ש בא ואמר נתגיירתי בבי"ד של פלוני דאינו נאמן אף דקי"ל דבמילתא דעבידא לאגלויי לא משקרי בה אינשי הכא שאני משום דקפיד קרא דכתיב וכי יגור אתך גר וכו' ודרשו אתך במוחזק לך אלא דקצת קשה לפי' מ"ש הרב המגיד ז"ל דדוקא במי שידענו שהיה כותי מעיקרא דאין כאן מיגו אבל במי שלא היה ידוע בחזקת

גויות מיגו דמצי אמר ישראל אני ונאמן מצי למימר כותי הייתי ונתגיירתי וכו' ע"כ הרי דאף דאין לנו שום חזקה נאמן ובדוחק יש לחלק בין מיגו לחזקה.

## הלכה ח

**היה נשוי לישראלית וכו'**. הרמ"ך. ודינו של רבינו לקוח מעובדא דר' יהודה פ' החולץ (יבמות דף מ"ז) ההוא דאתא לקמיה ואמר ליה נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל יש לך עדים א"ל לאו יש לך בנים א"ל אין א"ל נאמן אתה לפסול עצמך ואין אתה נאמן לפסול בניך ושקיל וטרי בגמ' ומסיק הרב נחמן בר יצחק דהקשה ליה לדבריך נכרי אתה ואין עדות לנכרי ע"כ משמע שעד עכשיו היה בחזקת ישראל גמור אלא שהוא פסל את עצמו ולכך לגבי דידיה נאמן דהא שוי נפשיה חתיכה דאיסורא אבל בניו בחזקתן הן עומדין ומשמע דאף שלא ידענו אם הבנים נולדו בגיותו או אחר שנתגייר דהא סתמא קאמר ורבינו העתיק שהיה נשוי ישראלית או גיורת דמשמע גיורת גמורה ודאית דומיא דישראלית ומשמע שהבנים הם מזאת האשה דוקא אבל בלאו הכי גם הבנים הם פסולים וקשה דמי פסל אותם כיון שעד עכשיו היו בחזקת כשרות כשאר ישראל וצ"ל דלא בא אלא לאפוקי אם יש לו אשה גויה גמורה דאז הוו הבנים פסולים ודאי דבנו הבא מן הגויה קרוי בנה.

**אך** הרב המגיד ז"ל לא הבין כן שהרי הקשה על רבינו דכיון דקי"ל כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכו' אפי' יהיה כדבריו הולד כשר הוא ותירץ דנפק"מ לדידן בגר וגיורת שהיו מוחזקים בישראלים ואמרו שנתגיירו בינן לבין עצמם וכו' עכ"ל והיא קושית התוס' והם ז"ל הוצרכו לדחק דקסבר ר' יהודה דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכו' וכן דעת הרמב"ן ז"ל אמנם הר"א ז"ל הובא בשיטת הרשב"א ז"ל השיב כדברי הרה"מ ז"ל ומבואר הדבר שאם דקדוק הרה"מ הוא על דברי רבינו לא קיימי דבריו אלא למחלוקת גיורת ואגב נקט רבינו גם ישראלית ומהרש"ך ח"א דף ל"ה כתב בזה דרך חריפות והמל"מ כתב עליו שהם דברים שאין כדאי לשומעם עיי"ש ופליטת קולמוס של אלו הדברים גרם מפני שתקע עצמו לפרש דרבינו ס"ל דיש מי שכתב שהביא הרה"מ פט"ו דנכרי ועבד הבא על בת ישראל והוליד בת הרי אותה הבת פסולה לכהונה והרה"מ ז"ל לשיטתיה דהכא אזל ולכך לא ייחס סברא זו לרבינו אך המל"מ ז"ל מכח קושיא זו הבין בפשיטות מכח דין זה שזו היא דעת רבינו האמתית ולענ"ד נראה לשון בנים קצת קשה ודו"ק ומ"מ כן נראה קצת ממ"ש רבינו בפ' י"ט דין י"ב דגר או משוחרר שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה דמשמע הא גוי או עבד היא פסולה ומ"מ אין בידינו להכריע.

שוב מצאתי להכנה"ג שכתב מעין דברי המל"מ ז"ל אלא שנתקשה בתיבת בנים דנקט דהו"ל למימר בנות עיין עליו.

## הלכה ט

**גיורת שראינוה וכו'**. הרמ"ך. וכבר נתעורר בכל זה הרב המגיד וישב דעת רבינו.

## הלכה י

**במה דברים אמורים בארץ ישראל וכו'**. מ"ש הרב המגיד ז"ל שזה הוציא רבינו מעובדא דההוא כותי דהוה סליק לירושלם וכו' לא אתי שפיר מ"ש רבינו אחר זה ואני אומר וכו' דאיך יכתוב כן על דברי עצמו ועיין בדברי הרה"מ פ"כ.

## הלכה יא

**הלוקח עבד מן הכותים**. בגמרא דדוקא לוקח מן הכותי אבל מוכר עצמו כיון שגם גופו קנה האדון אם קדם וטבל לשם בן חורין לא מהני ליה ופסקו בטור יו"ד סי' רס"ז ואם רבינו ס"ל דכיון דסלקה בקשיא הרי דינו שוה ללוקח מן הכותי מכל מקום היה לו לבארו ובהלכות עבדים פרק ח' ביאר רבינו פרטים אחרים והשמיט זה אולי דרפיא בידיה ובס' בית דוד יו"ד דף פ' רצה להכריח שדין זה אינו נוהג אלא בעבד ולא בשפחה ושוב חזר בו מכח שמצא במהרי"א סי' שי"ב ומהרח"ש דף ל"ה ומהרש"ך ח"א סי' קנ"ח שתפסו במושלם דגם שפחה אם קדמה וטבלה לשם בת חורין קנתה עצמה גם לשון השו"ע שם הוא מגומגם עיין עליו והרב ב"י שם ביאר הסוגיא והגירסות.

## הלכה יב

**כשישתחרר העבד וכו'**. הרמ"ך. וכבר הרב המגיד ז"ל ישב דעת רבינו עיין עליו וטעם טבילה זו מפני שעד עכשיו לא נתחייב אלא במצות שנוהגות בנשים ועכשיו שהוא גר גמור יתחייב בכולן ולפי טעם זה אם היא שפחה אין צורך לטבילה זו דהרי היא כמו שהיתה לענין המצות ולא נתחדש בה אלא השחרור אלא דמשום מעלה בעלמא מטבילין אותה וכן כתבו ז"ל ועיין בס' בית דוד בהל' עבדים דף פ'.

## הלכה יד

**אל יעלה על דעתך וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל בפ' הערל ביבמות אמרו בסוגיא דשלמה גיורי גיירה לבת פרעה וכו' ע"כ. לא ידעתי היכי נחה דעתו דעת עליון בציון דבר זה שהרי רבינו לא איירי בבת פרעה ודאי לפי הטעם שכתב והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר ע"כ ובגמרא שם אמרו להדיא אהא והא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה ומתרץ מידי הוא טעמא אלא לשולחן מלכים הא לא צריכה ליה ע"כ הרי דבת פרעה אין שייך לומר שנתגיירה לשום תכלית וכיון שכן מה ראיה הביא הרה"מ לדברי

רבינו וכן הקשו ז"ל והניחוהו בצ"ע. ולענ"ד נראה עם מ"ש בסו"פ במה בהמה אמר ר' יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה הכניסה לו אלף מיני זמר ואמרה לו כך עושין לע"ז פלונית וכך עושין לע"ז פלונית ולא מיחה בה ע"כ הרי שכשנשאה הוכיח סופה על תחילתה שלא נתכוונה בגרותה אלא להכשיל את שלמה ולזה נתחכם רבינו לכתוב שלא חזרו אלא בשביל דבר כלומר מקצתם משום שולחן מלכים ומקצתם משום להכשיל את שלמה ולכך קיצר בדבר והזכירו אח"כ ברמז שכתב ועוד שהוכיח סופן וכו' וע"פ זה צדקו דברי הרה"מ ז"ל דכי היכי דגייר את זו כך גייר האחרות.

**אלא** דאכתי קשה קושיית הגמרא דפריך עלה והא מצרית ראשונה היא וכי תימא הנך אזלי לעלמא והני אחריני נינהו והא תניא אמר ר' יהודה מנימין גר מצרי וכו' ומוקים לה ר' פפא דמתוך אהבה יתירה שאהבה העלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה ופי' רש"י דלזנות היה מתכוין ולדברי הרב המגיד ז"ל איך תתורץ קושיא והא מצרית ראשונה היא ואם נאמר דס"ל דלא הוזהרו אלא על ערב רב דעלו עמהם דאילו להמצרים עצמן כבר טבעו בים כמ"ש רש"י על וכ"ת הנך אזלי לעלמא והני אחריני נינהו וקשה מנימין גר מצרי וכו' אנו יכולין לתרץ כמ"ש בתוספתא שהזכירו התוס' שם שאמר ליה ר' עקיבא מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם עם כל זה לא הונח לנו שהרי רבינו הזכיר בפ' הקודם איסור כל האומות ובכללם המצרים וסיים שכבר עלה סנחריב ובלבל כל האומות ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים וכו' ע"כ הרי שקודם שעלה סנחריב היו המצריים באיסורן עומדים וכיון שכן מה ראיה מייתי הרה"מ מבת פרעה כיון שיש בה איסור אחר נוסף שרבינו לא נרגש בו ואין לומר דבבת פרעה לחוד הוא דסליק בקושיא והוצרך ר"פ לאוקומא בזנות אבל שאר נשים ה"ה נמי שגיירם ונשאם בשופי וכיון שכן צדקו דברי הרה"מ ז"ל. זה אי אפשר חדא דרב פפא אקרא קאי דאיירי בכל הנשים שנשא כדכתיב בהם דבק שלמה לאהבה ואכולהו מוקים דבדרך זנות הוה ועוד דסתם תלמודא מהדר לאוקומי דלא עשה איסור דאם לא כן כי פריך ליה מלא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה לימא ליה דלא חש שלמה להך תקנתא וכיון שכן אם נאמר שלא גיירם אלא בא עליהם בגיותם ניחא אבל אם נאמר שגיירם יקשה כדבר האמור.

**לכן** נראה בהורמנותיה דהרב המגיד ז"ל דרבינו הוציא זה מהירושלמי בסנהדרין פ' כהן גדול אמר ולא ירבה לו נשים וכתיב והמלך שלמה אהב נשים נכריות ר' שמעון בר יוחאי אומר אהב ממש לזנות ר' חנניא בן אחי ר' יהושע אומר על שם לא תתחתן בם ר' יוסי אומר למושכן לדברי תורה ולקרבן תחת כנפי השכינה ר' (אליעזר) ליעזר אומר על שם

גם אותו החטיאו הנשים הנכריות אשכח תימר רשב"י וחנניה ור' ליעזר חדא ור' יוסי פליג על תלתהון ע"כ נמצא דלדעת הג' תנאים לשם עבירה נתכוון ולא גיירם ולדעת ר"י לשם שמים נתכוון וגיירן וכן פי' הרב יפה מראה ז"ל שם ומכיון שאמרו בירושלמי אשכח תימר וכו' משמע שבא לומר דאף שהשלשה פליגי עליה מ"מ הלכה כר"י ומשם למד רבינו דינו אלא דבבת פרעה לבד נצטרך לומר כדברי רב פפא במכילתין דלשם זנות נתכוון מפני שלא היה יכול להשיאה וכן מצאתי בהרמ"ך ז"ל כת"י וז"ל וקרוב לשמוע ודאי שהירושלמי דקאמר הוא זה שכתבנו.

## הלכה טז

**וכן שמשון גייר ונשא**. לא מצאתיו מבואר בגמ' גם הרב המגיד ז"ל לא ציין כלום ואולי דנפקא ליה מהפסוק דכתוב דאביו ואמו [לא] ידעו כי מה' הוא ומצאתי בילקוט רבי פנחס בשם ר' איבו בתורה בנביאים ובכתובים מצינו שאין זווגו של איש אלא מן הקב"ה בתורה כתיב ויען לבן ובתואל וכו' בנביאים דכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא וכו' ע"כ וכיון שהיה זווג מאתו יתברך ודאי שגיירה וק"ל.

## הלכה יז

**ומצוה להחזיר אבידתו וכו'**. כתב הרב המגיד שהוא ממ"ש פי"א מהל' גזילה שמחזירין אבידת המומר והוא שיהיה מומר לתיאבון לאכול נבלות כמו שנזכר שם ע"כ ומרן ז"ל תמה עליו עיין עליו וגם בב"י יו"ד סוף סי' רס"ח והרב ב"ח ז"ל שם בקש להליץ בעד הרה"מ ולא עלה בידו גם המל"מ ז"ל שם כתב שדברי הרה"מ האלה תמוהים הרבה מאד עיין עליו. ולענ"ד נראה דכוונת הרה"מ מפני שראה שכתב שם רבינו אפי' היה בעל האבידה רשע ואוכל נבילות לתיאבון וכיוצא בו מצוה להשיב לו אבדתו וכו' ע"כ ומכיון שכתב שם לשון מצוה וכאן כתב ומצוה להשיב אבדתו מזה למד הרה"מ שכוונתו כאן עפ"י מ"ש שם וכלומר דאף שהוא אוכל נבלות לתיאבון דזה נמי מקרי מומר לעבירה אחת ובהא הוא דאיירי רבינו דמכיון שכתב אפילו נודע דבשביל דבר הוא מתגייר כלומר דאינו לשם שמים ומינה שיאכל נבלות וכיוצא לתיאבון דהא יצרו תוקפו והוא לא נתגייר מלב ונפש אפ"ה מצוה להשיב אבדתו ולפ"ז הך ומצוה להשיב אבידתו אירישא קאי ולא אדסמוך ליה על דרך מרן ז"ל אלא שהרה"מ פי' בו פי' אחר כנ"ל.

# פרק יד

## הלכה ב

**ומודיעין אותו וכו'**. זה לא הוזכר בברייתא והרב המגיד ז"ל כתב דהאריכות הוא מדברי רבינו נראה שגם הוא היתה גירסתו כך להדיא.

## הלכה ה

**אין משהין אותו אלא מלין אותו מיד**. כתב הרב המגיד ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דכיון שהמילה קשה עליו מלין אותו תחילה דאי פריש נפרוש וכו' ע"כ ויש לגמגם בתירוץ זה דמה נענה בגרותן של כל ישראל שיצאו ממצרים שמלו תחילה ואח"כ טבלו כמ"ש רבינו ריש פי"ג ועוד דאם איתא למה לא תירצו זה בגמ' כשהקשה אמלין אותו מיד אמאי וכו' משום דשהוי מצוה לא משהינן דהן אמת שהקשה על מיד מ"מ לימא ג"כ זה והרמ"ך וכו'.

## הלכה ז

**אי זה הוא וכו'**. איכא למידק למה האריך בדבריו הכי הו"ל למימר זה כותי שקבל עליו לקיים הז' מצוות שנצטוו בני נח ואף דלישנא דר' מאיר הכי הוא כמ"ש הרב המגיד ז"ל מ"מ רבינו שפסק כחכמים היה לו להעתיק דבריהם שאמרו ז' מצוות שנצטוו בני נח ואולי דמפני שכאן עסיק ואתי בדיני הגר שעיקרו כפירת הע"ז לכך נקט לה לחודה ותדע דבסוף פ' עשירי דהלכות ע"ז וסוף פ"ח דהל' מלכים כתב סתם דמשקבל ז' מצוות וכו' הרי הוא גר תושב עיי"ש ומ"ש לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל וכן כתב בפ"י דהל' ע"ז הכוונה באר"י סתם אבל בירושלם שהיא חמורה קדושתה מאר"י אסור כמ"ש פ"ז דהלכות בית הבחירה דין י"ד אך יש לדקדק דמשמע דבכל גווני כיון שהוא מקיים ז' מצוות דינו שוה להושיבו באר"י ואילו בפ"ח דהל' מלכים ביאר רבינו דאם עשה ז' מצוות מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב וכו' וכיון שכן משמע שאסור להושיבו באר"י וי"ל לפי מ"ש בהל' ע"ז מטעם לא ישבו בארצך משמע דהטעם כדי שלא יחטיאו את ישראל מעתה כל עוד שלא קבל עליו ז' מצוות לשם שמים יש לחוש לו ומדוקדק ג"כ דברי רבינו כאן שכתב ולמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו וכו' דמשמע דמי שאין שמו תושב אין מותר להושיבו.

## הלכה ח

**אין מקבלין גר תושב וכו'**. על מה שסיים הרב המגיד ז"ל להשגת הראב"ד שלא ראה בדברי רבינו מ"ש שאין מושיבין אותו בתוך העיר עצמה בזמן היובל ע"כ הוא לשון קצת

מגומגם דמדכתב בתוך העיר עצמה משמע דבירושלים קאמר וזה אינו דבפ"ז דהל' בית הבחירה דין י"ד ביאר רבינו שאין נותנין בתוכה מקום לגר תושב וכו' לכן נראה ודאי דכוונתו על ארץ ישראל סתם ובעיקר דינו של רבינו ראיתי בס' מקראי קדש להר"ח אבולעפיה ז"ל פ"י דהלכות ע"ז שהקשה בשם ה"ר מור זקנו דבסוף המקדיש שדהו יליף רב ביבי שאין מקבלין גר תושב בזמן הזה כתיב הכא כי טוב וכתיב התם בטוב לו לא תוננו ופי' רש"י בגר תושב מוקמינן בפ' השולח ע"כ ושם דף מ"ה ת"ק מוקים בגר תושב והקשה ר' יאשיה מעם אביו מבעי ליה וכו' אלא אמר ר' אחי בר יאשיה בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר ופסקו רבינו פ"ח דהל' עבדים ולפ"ז אזלא גזירה שוה דרב ביבי וכו' דהרי פסוק זה לא איירי בגר תושב וכיון שכן מנ"ל דאין מקבלין גר תושב בזה"ז וצ"ע עכ"ל. ולכאורה מקום יש בראש לומר דכיון דרב ביבי לא בא אלא למצוא טעם לדברי ר' שמעון בן אלעזר שאמר כן להדיא בברייתא אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אף שהטעם של רב ביבי נפל לא מפני זה נפל הדין דאפשר דטעם אחר היה לו לר"ש ב"א וכיון שלא מצינו חולק על דברי רשב"א פסק רבינו כן אף שלא ידענו טעמו אך האמת נראה עם המדרש ילקוט שמצאתי בפרשת כי תצא דדרש אשר ינצל אליך מעם אדוניו לרבות גר תושב ופי' הרב גדליה דאשר ינצל משמע כל אשר ינצל בין עבד שברח בין גר תושב שבא להתגייר ע"כ א"כ קמה לה דרשת רב ביבי ג"כ ודו"ק.

## הלכה יג

**ואם היה נשוי וכו' אין מפרישין אותם וכו'**. בב"י יו"ד סי' רס"ט פסק דמ"מ מפרישין אותם ג' חדשים להבחין וכו' ורבינו לא נחית הכא אלא להפרשה גמורה ולכך לא ביאר זה.

## הלכה יד

**שני אחים תאומים וכו'**. בברייתא שם והרב ב"י סי' רס"ט כתב דמדברי הנמוק"י נראה דדוקא תאומים קאמר וסיים ואינו נראה לי ע"כ. והרב ב"ח ז"ל כתב וז"ל והדבר פשוט דאפי' באינן תאומים אלא ילדה אותן בשתי שנים זה אחר זה וב"י כתב דנראה מדברי הנמוק"י דדוקא כשהן תאומים והוא תימה וכו' ע"כ. ונראה פשוט דבאינן תאומים הכוונה שהראשון היתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה דאם לא כן אין כאן שום אחוה לענין חיוב אשת אח וכיון שכן נראה שהדבר אתי במכ"ש דהא תאומים הורתן של שניהם שלא בקדושה וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שכתב אבל חייבים כרת משום אשת אח מן האם שהרי היא כישראלית שילדה בנים עכ"ל. ומכיון שנתגיירה והרי היא כישראלית פשיטא דאחים מקרו אלא דמהגמרא

משמע דגריעי הנהו משני תאומים שהרי אמרו דס"ד דכשתי אמהות דמיין ועיין להתוס' שם ולפ"ז לא ידעתי מה היא תמיהת הרב"ח ז"ל ומכיון שהרב ב"י בשו"ע הביא הדין בסתם משמע דלא פסיקא ליה מלתא והש"ך ז"ל הקשה דמדברי רבינו וכו' נראה דדוקא תאומים ולענ"ד נראה איני רואה שום הכרח כדבר האמור.

## הלכה טו

**הנושא גיורת ובתה וכו'**. שם דף צ"ח נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת וכו' והכריח רש"י ז"ל דבגר איירי גם התוס' ז"ל דקדקו דבנשאן כשהוא והן נכריות איירי מדקתני כונס אחת דאי בישראל איירי הו"ל למימר יקיים אחת וכו' ומדברי רבינו משמע דבישראל הנושא גיורת קאמר וכן כתב הרב המגיד ז"ל ואף שהדין אמת מ"מ יש לגמגם מי הכריחו לפרש כן דמלבד הכרח רש"י והתוס' כל החלוקות דקתני התם בגר דוקא נינהו ומנ"ל לומר דזו איירי בישראל ואם נאמר דגם רבינו איירי בגר אתי שפיר ודו"ק.

## הלכה טז

**ונושא אדם גיורת ואם אמה או בת בת בתה**. קשה דאם אמה היא מדאורייתא ושניה אינה אלא אם אם אמה כמ"ש רבינו פ"א דהל' אישות ושם כתב דבת בת אשתו היא שניה והיינו כמ"ש רבינו כאן או בת בת בתה ומצאתי בהשפתי כהן ז"ל יו"ד סימן רס"ט שהגיה בדברי רבינו אם אם אמה וכנ"ל שהרי בפ"ב מאלו ההלכות כתב רבינו דאם אמה היא מן העריות שהם בשריפה.

## הלכה יז

**העבד מותר וכו' וכיוצא בהן**. נראה מגומגם דאין יותר קורבה מאמו ואחותו ואם בהם הוא מותר כ"ש בשאר עריות ואולי שהוא ט"ס.

## הלכה יח

**ויראה לי וכו'**. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו דמילתא פשיטא היא זאת גם הרמ"ך. והרב המגיד הוסיף דהיה לו לבאר אשת איש דישראל וכ"ש הני ומה שנראה דכלפי מ"ש לעיל שהוא מותר עם אמו ועם בתו מטעמא דעם הדומה לחמור הוצרך לבאר דבבהמה ממש אינו כן וזכור אגב נקטיה מכ"ש שיש בו מן ההדמות לבהמה בפועל ההוא והשתא כפי זה אין שייך להקשות דהו"ל למימר אשת איש וכו' מפני שכל עצמו לא בא אלא להוציא הס"ד וכו'.

# פרק טו

## הלכה א

**חוץ מן הנדה שהבן ממנה פגום וכו'**. פירוש שראוי להתרחק ממנו מפני שהוא פגום ומקולקל אבל אינו פגום אפי' לכהונה כמ"ש רש"ל סימן ו' והרא"ש כלל ל"ב סימן ט"ז ודרכי משה אה"ע סי' ד' ע"ש.

## הלכה ב

**אחד ממזר וכו'**. הרמ"ך. והיא השגת הראב"ד ג"כ וכבר הרב המגיד ז"ל הביא תשובת רבינו זלה"ה ובספר כת"י שנמצא אצלי מתשובות חכמי לוניל ז"ל מצאתי על תשובה שכתבו וז"ל ודקאמר נמי. וכבר מרן ז"ל הליץ בעד רבינו וכתב דהם עצמם אישרו דברי תשובת רבינו וכו' והביא דברי הר"א בנו של רבינו ז"ל אך יש לגמגם במ"ש.

**שאין לך בחייבי לאוין וכו'**. הנה מרן ז"ל האריך בזה והביא דברי הר"א ז"ל בנו של רבינו שנתקשה ממ"ש בפ"א דנערה בתולה וכו' ותירץ דשאני איסורי לאוין וחייבי לאוין ומ"ש בפ"ב שצריך שתכין עצמה לכך לענין חיובה היא במלקות לא לענין חיובו וכו' ע"כ ולא זכינו להבין דבריו מכמה טעמי חדא דאיך יתכן לחלק בין חיוב האיש לחיוב האשה והרי קי"ל השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. ובפ"ז מאלו ההלכות דין ה' כתב רבינו כל מקום שהוא לוקה היא לוקה וכן כ"מ שהוא אינו לוקה היא אינה לוקה שאין הפרש בין איש לאשה לעונשין זולתי שפחה חרופה וכו' ע"כ והיא קושיא עצומה על דברי הרב אם לא שנאמר בדוחק דכוונתו אינה אלא לחלק בין אנוסה למפותה דמפותה קרי לה לאותה שהכינה עצמה דאז ודאי היא חייבת משא"כ אם לא הכינה דהיינו שהיא אנוסה אז ודאי שאף הוא לוקה והיא פטורה דאנוס רחמנא פטריה. תו קשה במה שחילק בין חייבי לאוין לאיסורי לאוין שהרי כתב רבינו שאין לך בכל חייבי לאוין מי שלוקה על בעילה בלא קידושין אלא כהן גדול וכו' והיכי קרי לאיסור הממזרת חייבי לאוין הרי הם מסוג האיסורין לדעת הרב ז"ל דאילו לחיובי לאו אפי' בעל ולא קידש. גם בפ"ד דין י"ד כתב רבינו שיבמה לזר מחייבי לאוין והוא כתב בפ"א שהיא מאיסורי לאוין ועיין עוד הטור אה"ע סי' י"ח ועיין עוד ביבמות דף כ"ג גם בפ"ב דאיסורי ביאה דין י"ז פסק רבינו שזה שחייבה תורה לאונס ומפותה וכו' שאירע הדבר במקרה ולא הכינה עצמה לכך ולפי דברי הרב מאי נפק"מ מזה כיון שהוא לוקה אפילו אם היא אנוסה וכו' גם בריש פרק אלו נערות דרשו הנערה נערה הנערה וכו' חד לגופיה וחד לחייבי כריתות וחד לחייבי לאוין הרי שגם ממזרת חייבי לאוין תקרא והוי היפך דברי הר"א ז"ל גם לדברי מר"ן ז"ל סוף פ"ב דהלכות נערה בתולה קשה טובא שכתב דאיסור

קדשה אינה אלא במכינה את עצמה לכך ושרבינו בריש פ"א דהל' אישות סמך למ"ש דמדין זה קשה שהרי כאן פסק רבינו דלא משכחת בעל ולא קדש אלא אלמנה לכה"ג ואם משום קדשה אינו לוקה עד שתכין עצמה לכך ויש ליישב.

## הלכה ה

**לפיכך אסור בשפחה וכו'**. אבל מדברי רש"י משמע דלא נאסר אלא בבת ישראל שהרי דן אותו לממזר גמור ומינה שהוא מותר בשפחה ועיין להרמ"ע מפאנו סימן קכ"ה הביאו הרב בית שמואל אבן העזר סי' ד'.

## הלכה י

**כגון הבא על האשה שנתקדשה ספק קדושין וכו'**. מזה קשה למ"ש מהרי"ק הביאו מרן ריש פ"י דבספק מקודשת מוקמינן לה אחזקתה ואמרינן דעדיין היא פנויה דהרי כאן כתב רבינו דהולד הוי ספק ממזר מוכרח דהויא ספק אשת איש גמורה ובהמל"מ ז"ל הביא מי שתירץ דלא כתב מהרי"ק כן אלא בשנשאת לאחר דאתו קדושי ודאי ומפקעי קדושי ספק אבל הכא איירי דבא עליה בלא קדושין וכו' ע"כ וכן נראה ודאי אף דהרמ"א ז"ל שהזכיר הרב שהביא הטור סי' ל"א לא ס"ל הכי.

**ואם בא הראשון עליה קודם שיגרש השני וכו'**. ועיין הרמ"ך והיא דעת התוס' ג"כ בסו"פ החולץ. וכבר הרב המגיד ז"ל הכריח בדברי רבינו וכ"כ פ"י דהל' גירושין דין ז' וכן פירש בפירוש המשנה עיי"ש.

## הלכה יא

**פנויה שנתעברה וכו'**. הרמ"ך. ודברי רבינו נכונים לפי הסוגיא דעשרה יוחסין וכמו שכתב הרב המגיד ז"ל דשאני הכא שאין אדם משים עצמו רשע ועוד שהיא קרובה לו ע"כ נראה דהוצרך להך ועוד דלטעם דאין אדם וכו' הא דפלגינן דבוריה כדקי"ל גבי פלוני רבעני לאונסי הוא ואחר מצטרפין להורגו וכן פלוני בא על אשתי וכו' בפ"ק דסנהדרין דף ו' והו"א דלגבי דידה לא מהימנא אבל לגבי הולד מהימנא לכך הוצרך לטעם קורבה דאף לגבי ולד לא מהימנא אלא דכפי זה נפק"מ לגבי חיה שהיא קרובה לולד לא מהימנא וחז"ל לא חילקו בה דהא לאו משום עדות גמורה אתו עלה אלא לגלויי מלתא בעלמא וכמ"ש מדברי הר"ן שהביא הרב ב"י ז"ל סי' ד' ועיין להמל"מ בדין ל"ב ובמ"ש בעזרת ה'. ובשו"ת בנימן זאב ז"ל סי' קל"ו נשאל אם היא אשת איש ואחר שמת בעלה אמרה שבנה הוא מאיש אחר אם היא נאמנת והשיב דשאני פנויה שנתעברה מא"א דפנויה הרי הולד לפנינו משא"כ באשת איש דכיון דהבעל היה עמה בהתמדה וקי"ל רוב בעילות אחר הבעל אין להאמינה כלל עיין עליו ומלבד זה אי אפשר להאמינה שהרי אשת איש

היתה וחז"ל חששו הרבה להוצאת לעז על אשת איש משום פגם הבנים ואי משום שהיא אומרת כן אין אדם משים עצמו רשע וכ"ש לפסול אחרים.

## הלכה טו

**אבל האב שהוחזק שזה בנו וכו'**. נקט לשון חזקה לרבותא כשלא הוחזק כמ"ש לקמן וכן אם היתה אשתו מעוברת וכו' אלא דאיכא למידק שזה שאומר בני זה ממזר מנא ידע אי כשראה או ידע שאחר בא על אשתו ושתק לאיזה סיבה הא קי"ל רוב בעילות אחר הבעל ואפילו אם פירש ממנה אח"ז אכתי אפשר שהיתה מעוברת ממנו עצמו מקודם ואי כשפירש ממנה זמן רב אכתי למה נחזיקהו לממזר גמור הא אמרינן פרק אין דורשין (חגיגה דף י"ד) שאלו את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכהן גדול מי חיישינן לדשמואל וכו' אמר ליה דשמואל לא שכיחא וחיישינן שמא באמבטי עיברה וכו' ע"כ ומדליכא מאן דפליג עליה משמע דהכי הלכתא וכיון שכן אמאי לא ניחוש לזה ולהצילו מדין ממזר ודאי ולזה יש לדחות דהכא במאי עסקינן כשידע שבא עליה אחר אחר שנשאה והוא לא נגע בה דאז ודאי הוא ממזר גמור ועוד י"ל דחששת אמבטי לא נאמרה אלא לגבי בתולה דכיון דחזינן שהיא בתולה עדיין ודשמואל לא שכיחא אין לנו דבר לתלות אלא באמבטי משא"כ בבעולה דהרי מקוה חסר לפנינו אכן חילוק זה אף שנראה אמיתי אין לו העמדה שהרי כתב רבינו לקמן ארוסה שנתעברה וכו' שאם הכחישה הארוס ואמר מעולם לא באתי עליה הרי הולד ממזר וכו' והתם מסתמא בתולה היא ואפ"ה מחזקינן ליה כממזר גמור ולא חיישינן שמא באמבטי עיברה ומכח זה כתב המל"מ פט"ו דהל' אישות ופי"ז דהל' איסורי ביאה דאין הלכה כהא דבן זומא עיי"ש. ואף אי מהא לא איריא כל כך דהכא שאני שהיא אומרת מארוסי נבעלתי כלומר ואיני בתולה עוד אבל אם היא אומרת עדיין בתולה אני מאן נימא לן דלא חיישינן להא דבן זומא אך מ"מ מדהשמיטה רבינו ושאר פוסקים שמע מינה שדחאוה מהלכה ולמ"ש רבינו ואם יש לבן בנים אינו נאמן עיין מ"ש לעיל פי"ג דין ח'.

## הלכה יז

**ארוסה שנתעברה וכו' הרי הולד בחזקת ממזר**. ולאו ממזר גמור קאמר דהא אסור הוא בממזרת ודינו כשתוקי שכתב רבינו דין י"ב אלא כלומר דמחזיקין אותו לממזר לענין החומרא וכו'.

## הלכה יח

**היו העם וכו' והיא ארוסה**. ט"ס הוא וצ"ל והיא גיסה וכן הוא בנ"א כת"י ועיין להר"ן בשם הריטב"א שהזכיר כמה פרטים בדין זה עיין עליו.

## הלכה יט

**ואין העובר משתהא במעי אמו יתר על י"ב חדש**. פרק הערל (יבמות דף פ') עבד רבא תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואשתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשריה ופירש"י ואכשריה רבא דקסבר משתהא הולד אחר גמר צורתו וזה נשתהא ג' חדשים וכו' ע"כ פשטן של דברים שעד י"ב חדש אין בו משום ספק אבל לאחר מכאן אין בידינו דהא מעשה שהיה כך היה והכי דיוקא דברי רש"י ז"ל שכתב משתהא הולד וכו' וזה נשתהא ג' חדשים כלומר דרכו להשהות (ואין אנו יודעים כמה) וזה נשתהא ג"ח וכיון שכן אם נשתהא יותר מי"ב חדש אין מחזיקין אותו בממזר גמור אלא מחמירין עליו שלא ישא בת ישראל וגם יהיה אסור בממזרת וכן נראה דעת הרב המגיד ז"ל שסיים ואין להכשיר יותר ממ"ש חכמים ע"כ כלומר דאף דמעשה שהיה כך היה מ"מ אין בידינו להכשיר יותר אבל לעולם דאין לומר שיהיה ממזר ודאי ולהתירו בממזרת וזה דלא כהמל"מ ז"ל שבפט"ו דאיסורי ביאה כתב דרבינו פסק בפרק זה דאם נשתהא יותר הולד ממזר ומותר בממזרת ומכח דין זה הקשה וכו' עיין עליו. ואף דסתמיות דברי רבינו מורין קצת מ"מ כיון שדבריו לקוחין מהגמרא אין אנו רשאין להעמיס בדבריו מה שנראה היפך הגמרא ופירוש רש"י והרה"מ ז"ל ומכ"ש וק"ו דהוי חומרא דאתי לידי קולא ודאית שהרי אתה מתירו בממזרת וכל כי האי לא יצא מפי רבינו משה זלה"ה.

## הלכה כא

**דין תורה וכו'**. הרמ"ך. ולא זכיתי להבין דבריו דהא ודאי ההיא סוגייא לא אתייא אלא אליבא דת"ק דאידך מתניתין דקתני כל האסורין לבוא בקהל מותרין לבא זה בזה וכו' ואנן לא קי"ל הכי דהא פסיקא הלכתא להדיא כר' אליעזר דאסר ספיקן בספיקן והיכי ננית מאי דאתמר להדיא ונפסוק כסתם שהוא דרך שקלא וטריא והנה רבינו כתב דחז"ל עשו מעלה ביוחסין וכו' ואסרו גם הספיקות לבא בקהל כלומר דאלו הודאות עם הספיקות באיסורן הם עומדין מן התורה וכר"א דס"ל הכי ודוקא רבנן דפליגי עליה ושרו הודאות עם הספיקות ודרשי לא יבא ממזר בקהל ה' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק יבא אבל לר"א דס"ל דגם ספיקן בספיקן לא יבא משום דילמא הוי זה ממזר וזה כשר וזה מוכרח דלא דריש הכי והרב ב"י ז"ל סימן ד' אחר שהביא המשנה והגמרא דפסקו הלכתא כר"א סיים ואמרו בגמרא דממזר מותר בשתוקי דאורייתא דכתיב לא יבא ממזר בקהל ה' אלא שחז"ל עשו מעלה ביוחסין וכו' ע"כ. וזה דבר תמוה דכיון דפסק כר"א לדידיה ממזרת אסור בספק. ובס' אליה רבה ז"ל דף מ"ט כתב לזה דמדברי הר"ן ז"ל נראה דגם כר"א משום מעלה הוא ולא מדין תורה

וכו' עיי"ש. ולפי זה כשאמרו בגמרא שתוקי שתוקית לא ישא וכו' דהיינו שמדין תורה שריין אתי אף לר"א ולפ"ז הנה מקום לדברי הרמ"ך ז"ל ונפק"מ להתוס' יו"ט ז"ל דבאידך מתני' דר"א כתב דמשום מעלה הוא עיי"ש ודברי רבינו ג"כ יתיישבו ודו"ק.

## הלכה כג

**ואלו הספיקות אין להם תקנה וכו'**. בס' בעי חיי ז"ל הביא משם רב אחד שיש להם תקנה ע"י שישחרר אדם שפחתו על מנת שתנשא לכשר ואז ישא אותה זה הספק שאם הוא כשר הרי קיימה תנאו והיא משוחררת ודאית ואם הוא ממזר הרי לא נשתחררה כלל ובנה כשר ע"י שחרור כמו שהוא הדין בממזר ודאי עיי"ש ותיקון זה הזכירו הכנה"ג שם לענין הקראים בשם הרב ברוך ברזילי ז"ל עיין עליו.

## הלכה כה

**האסופי וכו'**. עיין הרמ"ך ז"ל וכבר הזכירו מרן פ"ב דהל' שבת גם תשובת רבינו הזכירו הרב המגיד ועיין מה שהקשה עליו המדקדק בדבר כיון שרבינו גלה דעתו שהוא פוסק כר' יוחנן וס"ל דפליג אשמואל הכל יבא על נכון ואין להאריך.

## הלכה כז

**יראה לי וכו'**. דטעמו דתינוק הנמצא בעיר מדינא דין קבוע יש לו והילכך אפילו כל העיר כשרים ולא נמצא ביניהם אלא שפחה אחת או גויה אחת דיינינן ליה כמחצה על מחצה והו"ל ספק אשת איש ב"ח ז"ל. ומ"ש בסוף דבריו והרי היא וכו' הוא"ו מיותרת וצ"ל הרי היא וכו'.

## הלכה לא

**נמצא מהול וכו'**. עיין הרמ"ך ולא ידעתי איך לא נחה דעתו דעת עליון במה שכתב רבינו או שהוחתל או שהומלח שהרי אלו לא הוזכרו בגמרא אלא ודאי דהיינו משלטיה הדמיה וכמ"ש ג"כ הרב המגיד ז"ל והוה יכול להשיג שרבינו השמיט זרדתא המוזכר בגמרא ועוד שעל דקלא שאמרו בגמרא סתמא כתב רבינו דבעינן שיהיה סמוך לעיר וזה לא נאמר בגמרא אלא בזרדתא ואולי דגירסא אחרת היתה לו בזה ודע שרבינו השמיט חומרי ופתקא מפני שסבור דהכל הוא להגן עליו ולכך העתיק או הקמיעין וכו' בלשון רבים כדי לכלול הכל ומ"ש או בבית הכנסת הטעם הוא מפני דשכיח בה מזיקין כשאין רבים בה מפני שהיתה חוץ לעיר כמ"ש רש"י ז"ל.

## הלכה לב

**נאמנת חיה וכו'**. ברייתא בקדושין דף ע"ג קרוב ללשון רבינו ופירש"י זה כהן וזה לוי נשים שילדו בבית אחת אשת כהן ולוי נתין וממזר ע"כ. ופי' הר"ן ז"ל דהאי נאמנות

דחיה לאו מדינא הוא אלא דהימנוה רבנן לפי שעל הרוב אי אפשר בענין אחר וכו' ע"כ. ונראה דאף דבעלמא סתם ספיקא רחמנא שריא דאמרינן ממזר ודאי ולא ספק ממזר ומהך טעמא מכשירינן השתוקי דבר תורה כמ"ש רבינו לעיל מ"מ הנ"מ היכא דלא איקבע איסורא אבל הכא דאיקבע איסורא שהרי ארבעתן בבית אחת דחד מנייהו ממזר ודאי מעתה מדינא אסור דומיא דחתיכה משתי חתיכות דמביא אשם תלוי כמ"ש רבינו פ"ג דהל' שגגות אך מכיון דאין לנו שום תיקון לזה הימנוה רבנן לחיה כיון דעל הרוב אי אפשר בענין אחר ולפיכך כשערער עליה אחר ואמר שזה הוא ממזר נדחו דבריה שהרי כולם בחזקה זו הם מכח הקביעות כאמור דאין לומר דמאי דהימנינן ליה להמערער הוא משום דהוי כשר לעדות ואין דברי האשה עומדין נגד דברי האיש דאם איתא כי פריך תלמודא ערער מאי אלימא ערער חד והא אמר ר' יוחנן אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי ע"כ ואם איתא לימא ליה דלעולם ערער חד והכא שאני שהאחד הוי כתרי לגבי עדות האשה אלא ודאי דס"ל דאין לחלק בזה הכא דהימנוה רבנן לחיה כעד כשר כיון דא"א בענין אחר כמ"ש הר"ן ז"ל.

**אלא** דדברי רבינו מגומגמים דמ"ש מפני שלא הוחזק משמע שלא הוחזק בכשרות דהיינו כנ"ל דאיקבע איסורא וכל אחד הוי ספק ממזר וממה שסיים בקרא עליה ערער דהרי הבן בחזקת כשר משמע שחזר לכשרותו הראשונה והוי סותר דברי עצמו ועוד דמה שסיים ז"ל ואין לו יחוס קשה דכיון דהוא בחזקת כשרות אמאי אין לו יחוס ועוד יש לעורר דאם רבינו ס"ל כפירוש רש"י שאלו הד' נשים היו בבית אחת למה לא ביארו והרב ב"י אה"ע סי' ד' העתיק כדברי רש"י ז"ל לכן נראה דכוונת רבינו בנשים שאין לנו בהם שום חזקה לא לפיסול ולא להכשר וילדו ובאתה החיה והעידה על זה הבן שהוא כהן או לוי או נתין או ממזר שאנו מאמינים אותה מפני שלא הוחזק אצלינו. אמנם כשבא המערער ואמר שזה כשר הוא ולא ממזר יש לנו להחזיקו בכשרות דכח המערער עדיף בכי הא ולכך סיים דמ"מ אין לו יחוס כיון שיצא עליו שם רע מ"מ ושומר נפשו ירחק ממנו אלא דאעיקרא דמילתא סתם ערעור לא נאמר להכשיר אלא לפסול וכ"כ רש"י ז"ל לפי דרכו שהחיה אומרת שהוא כשר והעד אומר שהוא ממזר או נתין אי נמי שאינו כהן או לוי ומ"מ דברי רבינו מבוארין מעצמן דהכא שאני. אך ראיתי להרב ב"י אה"ע סי' ד' סעיף ל"ה בשו"ע שכתב נשים שילדו בבית אחת והעתיק כדברי רבינו ממש וכיון שכן חזרנו להנ"ל דכיון דהוי קבוע והוחזק הממזר ביניהם איך יהיה זה הבן בחזקת כשרות וכן ראיתי שהקשה שם הרב חלקת מחוקק ז"ל עיין עליו וצריכין אנו לידחק ולומר דכיון שזה המערער מעיד שהוא כשר גמור אף שהחיה מנגדתו האמינוהו חז"ל

כבי תרי להחזיקו בכשרות מטעם דעיקרו לא היה לנו בו חזקת פסול גמור אלא חשש פן זה הוא הממזר ומכח זה סמכו ז"ל על דברי המערער כדברי הש"ס ומ"מ סיים שאין לו יחס כדבר האמור ושומר נפשו ירחק ממנו ועיין להמל"מ ז"ל דין י"א שכתב כמ"ש אך לא נרגש שעדין קשה הרבה כמ"ש.

## פרק טז

### הלכה א

**פצוע דכא וכו'**. עיין הרמ"ך וכבר נתבאר פי"ב דעת רבינו ובהרב המגיד שם ומ"ש ואפי' כהן וכו' ראיתי דברים תמוהים בהרב חלקת מחוקק אה"ע סי' ה' שכתב דה"ה גרושה וחללה דמה לי זונה מה לי גרושה וחללה דהא בחד קרא כתיבי אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו וכו' וכן אין עליו שום קדושת כהן כגון לטמא למתים ולישא כפיו דמאחר שאתה מתירו בגיורת שהיא זונה דקרא ה"ה שאר מצות כהונה והוי כזר בעלמא וכו' ע"כ. וריש מלין נראה דאין כוונת הרב אלא מצד קדושת כהונה כלומר דמצד כהונה הוא מותר בגרושה כחללה וכן נראה ממ"ש לפי שאינו בקדושתו וכו' וכן אין עליו שום קדושת כהן וכו' דאילו מצד ישראל כיון שהכתוב אסר הפצוע דכא לבא בקהל פשיטא ודאי שהוא אסור בכל בת ישראל ובכללם הגרושה וחללה אלא נראה דמצד הכהונה קאמר וגם בזה לא צדק אחר המחילה רבה שהרי כתב דאין עליו שום קדושת כהן כגון לטמא למתים ולישא את כפיו וכו' וזו מנא ליה דהא מדברי רבינו פ"ג דהל' אבל דין י"א לא התיר להטמא למתים אלא החללים שאינן בכהונתם והן אסורין בתרומה כמ"ש מדברי רבינו פ"ז דהל' תרומות ואילו פצוע דכא אוכל בתרומה ובקדשים להדיא כמ"ש שם באותו פרק ופ"ז דביאת מקדש לענין אכילת קדשים וגם לענין נשיאות כפים לא נפסלו אלא המומים שהם בגלוי כדי שלא יסתכלו העם בהם כמ"ש רבינו פ"ז דהלכות תפילה והפצוע דכא פשיטא שהוא כשר לישא את כפיו.

**והרב** בית שמואל ז"ל הקשה עליו מדברי הרה"מ ז"ל שכתב דאין להתיר אלא מה שמנו חכמים וכו' כנראה שהבין שהרב בעל חלקת מחוקק כוונתו להתיר הגרושה וחללה להדיא להפצוע דכא ואף דפשט הדברים כן נראין מ"מ אם איתא עדיפא מינה הו"ל להקשות עליו דאיך יותר בגרושה וחללה שהם ישראליות גמורות והתורה אסרתן עליו מצד שאינו בר הולדה ומקרא מלא הוא וחז"ל לא התירו לו אלא גיורת ומשוחררת דאינן בכלל קהל ישראל דקהל גרים לא איקרו קהל ומה שהוצרך רבינו לאסור לו הממזרת אף שישראלית גמורה היא היינו משום דכיון שהיא אסורה לבא בקהל הו"א דלענין זה אין

נקרא קהל ה' כיון שהיא עצמה אסורה בהם. ואחד מתלמידי יצ"ו פי' דאין כוונת הרב חלקת מחוקק ז"ל לסתם גרושה וחללה דהא מילתא דפשיטא היא שהם אסורות לו אלא כוונתו לגיורת ומשוחררת שנשאו ונתגרשו או נתחללו דכיון שהגיורת ומשוחררת הותרו לו מצד עצמן אף דשייך איסור זונה שהיא דאורייתא ה"ה אם נתגרשה או נתחללה דכיון דטעמא משום שאינו בקדושתו מעתה מה לי זונה ומה לי גרושה וחללה כיון דבחד קרא כתיבי ואף שעדיין קצת קשה דאם איתא הו"ל לתפוס דבורו בגיורת ומשוחררת וכו' מ"מ יותר הגון הוא כדי להליץ בעד הרב ז"ל ולענין דברי הרה"מ שכתב דאם איתא דממזרת שריא לישמועינן מתני' רבותא טפי שהוא מותר בממזרת וכ"ש גיורת ומשוחררת וכו' וקשה דהא כי בעו לאוכוחי מדיוקא דמתניתין לנתינה אסיקו דמהא ליכא למשמע מינה מידי משום דקשה דיוקא אדיוקא א"כ גם בממזרת ליכא למידק מידי ועוד דאיכא מ"ש הראב"ד ז"ל דממזר לאו קהל הוא כלל וכן הקשה מהרש"ך ז"ל דף קס"ז הביאו הכנה"ג ז"ל והניחו בצ"ע ולענ"ד נראה דהרה"מ ז"ל לא נתכוון בזה אלא כלפי השגת הראב"ד ז"ל שכתב דמדלא קתני במתניתין ממזרת אלמא אסור בממזרת וכו' ולדידיה הוא שכתב כן לאלומי דברי רבינו ועוד י"ל דהא דממזרת לא אתיא מדיוקא אלא מפשטא דמתני' שהרי לא התיר אלא גיורת ומשוחררת משום דלא אקרו קהל משא"כ הממזר ואינו דומה לנתינים דכיון שהם גרים לא אקרו קהל כלל לפסק ההלכה ועיין עוד להרב מגדל עוז ז"ל.

## הלכה ב

**הואיל ופצוע דכא וכו'**. פי' דאף דבפ' הקודם אסר הספיקות לישא אהדדי דשמא חד ישראל כשר הוא והאחר ממזר וכ"ש וודאן בספיקן מ"מ זה הפצוע דכא הואיל והוא אסור לבא בקהל לגמרי מדין תורה התירו לו אלו דאינן אלא מדבריהם דהם אמרו והם אמרו ומה שסיים ז"ל אבל אסור בממזרת ודאית שהרי אסורה מן התורה פי' דכיון דכוונת בקהל ה' שאמרה תורה ר"ל שלא ישא ישראלית מעתה גם הממזרת היא ישראלית גמורה והוא פי' דבריו שנאסר לישא ישראלית גם זו בכלל דאין לפרש שהרי אסורה מה"ת שכתב רבינו דהכוונה שלא הותר לו שום איסור מה"ת שהרי הגיורת היא אסורה על הכהן מה"ת ולוקה עליה כמ"ש רבינו פי"ב דין ג' דכהן הבא על הכותית לוקה עליה משום זונה ואף שעכשיו נתגיירה לא מפני זה פקע ממנה איסור זונה וק"ל.

## הלכה ט

**אבל אם נולד וכו' הרי זה כשר שכל אלו בידי שמים**. נ"ב וכן הדין לענין טרפיות כמ"ש פ"ח דהל' שחיטה דין ט' וסימניך אין רע יורד מן השמים וכל דעבדין מן שמיא לטב.

## הלכה י

**ואפי' מסרס אחר מסרס וכו'**. בשבת דף ק"י ומסתברא דאף בסריס בידי שמים שייך בו מסרס אחר מסרס וכן משמע בגמרא שם דמוקים לה בסריס סתמא והמסרס את הנקבה פטור בתורת כהנים פרשת אמור מנין שהנקבות בסירוס תלמוד לומר כי משחתם בהם מום בם ר' יהודה אומר בהם אין נקבות בסירוס ע"כ ורבינו פסק כר"י והניח ת"ק שהם רבים נראה דחיליה מההיא דאמרו בשבת דף קי"א דאוקימו ההיא דלירקונא תרין בשכרא שהוא מסרס ודאי באשה דמשמע דלא מפקדא אסירוס ומכח זה פסק כר"י ומשמע ליה דלא פליג ר"י אלא בלאו דסירוס דאין כאן לאו אבל איסורא מיהא איכא והיינו טעמא משום דר"י מודה דלהקרבה המסורסות הם פסולות וכמ"ש שם הרב קרבן אהרן ז"ל וכיון שכן אינו מן הראוי לעשותו לכתחילה בדבר דמאיס לגבוה והרב המגיד ז"ל כתב דהכרח של רבינו מדלא תני מותר לסרס ולענ"ד נראה לא אריא דכיון דת"ק נקט מנין שהנקבות בסירוס נקט נמי ר"י שאין הנקבות בסירוס ולא הוה אתי שפיר לשון מותר כיון דת"ק לא תני לשון איסור אכן לפי זה היה צריך רבינו לפרש להדיא דגם הנקבות אסורות בסירוס להקרבה ופסולות ולא מצאתי דבר זה בפירוש בדברי רבינו אלא בפ"ז דביאת מקדש דין ח' כשמנה המומין הפוסלין באדם ובבהמה מנה המומין שבאיברי הזרע סתם ולפי פסקו כאן שבנקבה אין בו מלקות וכו' היה צריך לבאר להדיא דלענין הקרבה פיסול גמור הוא אף בנקבה גם פ"א דהל' איסורי מזבח דין ז' כתב דמטיל מום בקדשים לוקה והיה לו לבאר דגם הסירוס בנקבה בכלל ובפ"ב דין ד' מנה נפגמה הערוה של נקבה וגם זה אינו סירוס כמבואר.

**תו** קשיא לי דכפי זה לר' יהודה אי קרא לא איירי אלא לענין הקרבה מעתה אין איסור הסירוס אלא במה שראוי להקרבה ואדם וחיה ובהמה טמאה מנ"ל וצ"ל דר' יהודה ס"ל דקרא דובארצכם לא תעשו בא לאסור העשיה בכל המינין מבע"ח כמ"ש שם אלא דבהך קרא דכי משחתם בהם תיבת בהם שהיא מיותרת באה למעט הנקבות דה"ק בהם דקא מעבדי מעוך וכתות דהיינו הזכרים לא תעשו ולא הנקבות ומדכתיב לא ירצו לכם דריש שהם פסולות לקרבן וכ"כ הרב גדליה ז"ל שם והנקבות הואיל ואינם בכלל מעוך וכתות כמו הזכרים לכך אין בהם זה הלאו דליכא למימר שאין שייך בהם סירוס כלל כיון שהוא מבפנים דא"כ היכי מרבינן העופות הרי אין סירוסן אלא מבפנים ועוד דבשבת דף קי"א אמרו דהא דשרי לסרס היינו באשה משמע דגם באשה שייך סירוס אלא שאין כאן איסור משום דלא מפקדי אפריה ורביה ולהכי פריך תו התם ולר' יוחנן בן ברוקא דעל שניהם נאמר פרו ורבו מאי איכא למימר ומתרץ בזקנה או עקרה ובבהמות חיות ועופות

דאין שייך טעמא דפו"ר הטעם הוא משום דאינן בכלל מעוך וכתות כמו הזכרים כאמור ומעתה מ"ש התוס' שם ד"ה והתניא וכו' דבאשה אין שייך סירוס וכו' אין הכוונה בגוף המעשה דהא ודאי נראה דשייך שפיר בהכנסת ידו למעיה וכו' אלא כוונתן לענין מצות פו"ר דאתתא לא מפקדא דאל"כ תקשה להו מהת"ק הנ"ל דת"ק ס"ל דהנקבות בסירוס ואף דר"י פליג עליה וס"ל דאין הנקבות בסירוס אינו מצד המציאות דאיך נאמר דפליגי במציאות אלא מחלוקתן בדרשת הפסוקים כנ"ל.

**ורבינו** כתב לקמן דאשה מותרת לשתות עקרין וכו' וכאן כתב דהמסרס את הנקבה פטור דמשמע אבל אסור וכמ"ש הרב המגיד ז"ל. והחילוק נראה לענ"ד מבואר דכאן דכתב לשון מסרס איירי בידים כגון שהכניס ידו למעי האשה ונתק איברי ההולדה וכיוצא ולקמן איירי באינו עושה בידים אלא ע"י השקאת העקרין וכו' והכי דייקי דברי רבינו שסיים דאינו לוקה עד שיסרס בידו ואכולהו קאי והכי מוכחי דברי הרה"מ ז"ל שכתב המשקה עקרין וכו' מהסוגיא של שם מתבאר כל זה דכל היכא דלא נגע באיברים ממש לא מחייב וכו' ע"כ. וזה נראה לענ"ד פשוט אכן ראיתי להרב ב"ח ז"ל אה"ע סי' ה' שמכח שהבין דברי התוס' הנ"ל כפשוטן דבאשה אין שייך סירוס כלל פירש דברי רבינו דמ"ש המסרס את הנקבה פטור היינו נמי ע"י שתיית עקרין שלא לצורך ומה שהתיר לקמן לשתות עקרין היינו לצורך דהיינו שהיא מצטערת בלידה ופקוח נפש ונסתייע מההוא דהבא על יבמתו דדביתהו דר' חייא שתתה מכח צער לידה וכו' והרואה יראה שאין זה פשטן של דברי רבינו כלל וכל דבריו אינן מוכרחים אלא דכיון שהוא לחומרא ראוי לחוש לדבריו ז"ל ובפרט אם היא אשת איש דקרוב הדבר שהיא עוברת על לפני עור לא תתן מכשול שמונעת בעלה מלהוליד. שוב מצאתי להסמ"ג לאוין ק"כ שתפס במושלם דמחלוקת ת"ק ור' יהודה לענין הקרבה אבל לענין סירוס לכו"ע אין כאן סירוס וכיון שכן רבינו דפסק כר"י לא הוצרך שום ביאור דאף לענין הקרבה שפיר דמי אלא דלפ"ז סיום לשון התורת כהנים או קאי לת"ק או קאי לזכרים וכו' ודוק.

## הלכה יג

**אסור לומר לכותי וכו'**. בב"מ דף צ' שלחו ליה לאבוה דשמואל הני תורי דגנבין ארמאי ומגנחין יתהון מהו שלח להו הערמה איתעביד בהו אערימו עלייהו ויזדבנון וכו' מרימר ומר זוטרא ואמרי לה הנהו תרי חסידי מחלפי אהדדי ופי' רש"י ומגנחין יתהון מסרסין אותם ואח"כ מחזירין לבעלים ומאהבת בעליו ישראל גונבו הנכרי שהוא מכירו ומסרסו כדי שיהא יפה לחרישה ויזדבנון ולא יהנה ישראל בעבירה הוא עשה כדי שיהא יפה לחרוש לפיכך יקנסוהו וכו' מחלפי אהדדי שוורין שלהם גנבום נכרים מכיריהם וסרסום

ע"כ ולכאורה קשה בדברי רש"י דכיון שהגוי עושה זה מעצמו מעתה היכי קאמר להו אבוה דשמואל הערמה אתעביד בהו וצ"ל דהדברים מוכיחין דאיזה דברים דברו לפני הגוי או בדרך רמז כדי שהגוי מעצמו יעשה דבר זה והיינו ההערמה שעשו ולפי שלא עשו הדבר להדיא פירש ז"ל שלא יהנה ישראל בעבירה וכו' אלא דאכתי קשה דבהנהו תרי חסידי פי' ז"ל שגנבום נכרים מכיריהם וסרסום משמע שגם הם עשו ההערמה ח"ו וקשה דכיון דקרי להו חסידי אין נאות להם דבר זה דלא יאונה לצדיק כל און. וי"ל דהנהו תרי חסידי לא הערימו בשום דבר אלא שהגוים ידעו דבר זה ונתפרסם אצלם ומעצמם עשו זה להנהו תרי חסידי ומשום דמן הדין היה מותר גמור אפ"ה החמירו על עצמם והיו מחליפין.

**והנה** התוס' ז"ל נראה דשיטה אחרת להם שפי' ד"ה דגנבין להו דבשאלתות דרב אחאי מפרש שהיו קושרין דינר בכיס של בהמה בחזקה והגנב גונב הדינר ותולש הכיס ומסרסו ע"כ ולפ"ז הויא הערמה גמורה כפשט דברי הגמרא הגם דלשון גנבין להו הוא קצת דחוק וכמ"ש התוס' ובההיא דהנהו תרי חסידי פי' ז"ל דשלא מדעתן היו מסרסין ומ"מ היו מחליפין שמא לא יאמינו העולם שהיה שלא מדעתם וכו' נמצא דלפירוש השאלתות אתי שפיר הא דקאמר אבוה דשמואל הערמה אתעביד בהו וכו' שהיה יודע שכך היו עושים כדי שיסרסו אותם מה שאין כן לפירוש רש"י דקשה מנ"ל לאבוה דשמואל דהערמה אתעביד בהו דילמא המעשה היה כההיא דתרי חסידי שסרסו אותם שלא לדעתן לגמרי ואיך שיהיה נראה דרש"י והא דהשאלתות פליגי אהדדי דלרש"י אפי' בסתם דיינינן ליה בהערמה ולהשאלתות בעינן שתהיה הערמה ניכרת וודאית וזו נראית דעת רבינו שכתב דאם לקחה מעצמו מותר ואם הערים ישראל בדבר קונסין אותו דמשמע שידענו ודאי דהערים אבל מן הסתם אין לקנוס דהיינו ההיא דהנהו תרי חסידי ואף שהם היו מחליפים כיון שאינו מעיקר הדין אלא דרך חסידות לא חש רבינו להזכירה והטור אה"ע סי' ה' כתב דאם הערים ישראל בדבר או אפי' לא הערים והגוי מכירו ומכוין לטובת ישראל אסור וקונסין אותו וכו' נראה שנמשך אחר פירוש רש"י ז"ל אלא דקשה מנין הוציא הא דאפי' לא הערים וכו' אי מההיא דאבוה דשמואל הא קאמר להדיא הערמה אתעביד בהו דמשמע הערמה ודאית ואי מההיא דהנהו תרי חסידי וס"ל דמעיקר הדין עשו להחליפין א"כ היה לו לומר דה"ה חילוף הוי כמו מכירה לענין זה.

**ויותר** תמהתי מהרב ב"י ז"ל שם שהביא ע"ד הטור דברי התוס' בהנהו תרי חסידי דמשמע שהיו עושים לפנים משורת הדין מצד חסידותן וכו' וכלפי לייא הוא גם הסמ"ג לאוין ק"כ פסק דאם לקחה הגוי מעצמו וסירס אותה מותר ואמר שם שמרימר ומר זוטרא

היו מחמירין על עצמם והיו מחליפין זה לזה וכו' ע"כ ובשאלתות פרשת אמור מצאתי וז"ל ואפי' הערמה נמי אסור היכי דמי כגון דתלן זוזא דכי חזו ליה גוים שקלין ליה ואזלי קא מסרסי ליה אסור והיכא דסרסוה גוים אמור רבנן האי הערמה הוא דאתעביד ביה וקנסוה רבנן דלא ליעביד עיבידתא אלא ליזדבן איזדבוני דשלחו ליה לאבוה דשמואל הני תורי דגנבי ארמאי וכו' ע"כ ופירושן נוטה לפירוש רש"י ז"ל דהיכא דסרסום גוים מסתמא ודאי הערמה היא ובזה ניחא לדברי הטור ז"ל ויתורץ ג"כ קושית התוספות על השאלתות שהקשה דלשון גנבין (ומנגחין) [ומגנחין] לא משמע כן דודאי זה הפירוש שפי' השאלתות שתולין הזוז לא פי' אותו ע"ד הא דאבוה דשמואל וכו' אלא כתבו שזו היא ההערמה שהיו עושין בזמנם אבל בהא דאבוה דשמואל לא היתה הערמה מפורסמת אלא שהגוים היו לוקחים אותם מעצמם וכו' ודו"ק כי נראה לענ"ד נכון ואמת. וברבינו ירוחם נתיב כ' ראיתי דבריו מגומגמים שכתב וז"ל ואם יעשה הערמה ובא גוי וגנבו וסרסו והחזירו לו קנסוהו רבנן וכו' ואע"ג דישראל אינו עושה מעשה הערמה והגוי עושה מעצמו כיון שכוונת הגוי לטובת ישראל אסור וצריך למוכרו או להחליפו וכו' ע"כ והרואה יראה דקשה מיניה וביה דמתחילה כתב ואם יעשה הערמה וכו' ושוב כתב ואע"ג דהישראל אינו עושה מעשה הערמה וכו' ואולי דמ"ש תחילה ואם יעשה הערמה היו"ד היא בציר"י ור"ל שנעשית הערמה דהיינו כמ"ש מפירוש רש"י ז"ל שההערמה היא מפני שהגוי מכירו ולכך סיים דאע"ג דהישראל אינו עושה מעשה ההערמה כלומר אלא ההערמה נעשית מאליה. ולמדנו עוד מדברי רבינו דחילוף הרי הוא כמכירה והנהו תרי חסידי ע"פ הדין עשו ולא ממידת חסידות.

## פרק יז

### הלכה א

**שלש נשים וכו'**. הנה ראיתי להמל"מ ז"ל פ"ה דכלי המקדש דין ו' שתמה על רבינו שכאן הזכיר המשוח מלחמה שדינו כדין כה"ג ושם לענין קריעה על מת וכן בפ"ג דהל' אבל כשהביא שהכה"ג אינו מטמא לקרובים למה לא ביאר דמשוח מלחמה ג"כ דינו שוה לענין זה כמ"ש כאן ובריית מפורשת היא פ"ק (כאן חסר כמו שני דפים).

### הלכה טו

**כהן גדול שנשא בעולה וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל שם אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי אמר ר' הונא אמר רב ומוציא בגט והא דקתני אם נשא נשוי לומר שאינו משלם קנס במפותה ופסקו כן בהלכות ואע"ג דסלקא בקושיא וכ"ש בעולת אדם

אחר וכן דעת רבינו כמו שיתבאר ע"כ. כוונתו מבוארת מפני שבברייתא שם דף נ"ט אמרו אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא ר' אליעזר בן יעקב אומר הולד חלל וחכמים אומרים הולד כשר אם נשא נשוי אר"ה ומוציא בגט וכו' ע"כ נמצא דבאנוסת עצמו וכו' מוציא בגט וכ"ש באנוסת חבירו שהרי בהא לראב"י הולד חלל ורבינו הקדים דין כהן גדול שנשא בעולה דהיינו אנוסת או מפותת חבירו לדין אנוסת עצמו שהוא הדין שהזכיר אחרי זה אנס נערה בתולה וכו' הרי זה לא יכנוס ואם כנס מוציא ולכך הרה"מ ז"ל כשבא להזכיר מוצא דינו של רבינו הוצרך להביא תחלת הברייתא שממנה נלמד במכ"ש הסיפא לענין מוציא בגט וזהו מה שסיים וכ"ש בעולת אדם אחר וכו' דהיינו דין זה שהזכיר רבינו וסיים וכן דעת רבינו כמו שיתבאר ע"כ והוא מ"ש אח"ז בדין אנס נערה וכו' שציין הרה"מ ז"ל זו היא אנוסת עצמו וכו' שכתבתי למעלה וכו' ע"כ והוצרכתי לזה אף שהוא פשוט מפני שראיתי להמל"מ ז"ל שמכח שרצה להבין דברי רבינו דאירי בין בבעולת עצמו בין בבעולת אחר נתעצם בדברי הרה"מ ז"ל במ"ש וכ"ש בעולת אדם אחר שלא יכול להלום דבריו גם נתקשה במה שסיים הרה"מ ז"ל וכן דעת רבינו כמו שיתבאר שלא הבין כוונתו וגם לא מצא ביאור זה בדברי רבינו ואחר המחילה הוא מבואר כשמש שהרי הרה"מ ז"ל בדין אנס נערה וכו' כתב זו היא אנוסת עצמו וכו' שכתבתי למעלה והיינו הכמו שיתבאר שהזכיר לעיל שהוא בלשון זה והדבר פשוט הרבה.

**וגם** מה שרצה להבין המל"מ דמ"ש רבינו בפי"ט דין ג' וכה"ג שבא עליהן וכו' או שנשא בעולה משמעותו בין בעולת עצמו בין בעולת זולתו ואחרי המחילה תמהתי איך העלים עיני כבודו מדברי הרב המגיד שם שכתב על אותו דין הוא מחלוקת תנאים שם בגמ' ונפסקה הלכה שם שאף על פי שאין בנושא הבעולה אלא עשה וכו' ע"כ וזו היא החלוקה השניה שהוזכרה בברייתא דהיינו אנוסת חבירו ומפותת חבירו דנחלקו בה ר' אליעזר בן יעקב וחכמים וקאמר ר' הונא דהלכה כראב"י ורב אשי אמר שם דביש חלל מחייבי עשה קמיפלגי וכו' ומכח זה פסק רבינו שם דהו"ל חלל גם שם בדין ד' כתב רבינו דכה"ג שבעל בעולה בלא נשואין לא חללה וכתב שם הרה"מ וכן אמרו בפרק הבא על יבמתו בגמרא לא ישא אדם אנוסת חבירו ומפותת חבירו ואם נשא הולד חלל ומשמע דוקא נשואין ופשוט הוא שהבעולה שהזכיר רבינו היא שאינה אלמנה ולא גרושה אלא שנבעלה בזנות לאדם אחר ע"כ הרי הדבר מבואר שהבעולה שהזכיר רבינו שם היא שנבעלה לאדם אחר דוקא וכן מתבאר הבעולה כאן ושבח להשי"ת.

# פרק יח

## הלכה יג

**פנויה שראוה שנבעלה וכו'**. עיין הרמ"ך וכבר הרב המגיד ז"ל הליץ בעד רבינו עיין עליו גם הר"ן ז"ל הביאו מרן ז"ל עיין עליו אלא דאיכא למידק בההיא שכתב הר"ן ז"ל דבטוענת בדיעבד אפי' חד רובא לא בעינן וכו' ע"כ וקשה דרבינו כתב במה דברים אמורים וכו' אבל אם היו רוב העוברים פוסלין אותה וכו' אע"פ שרוב המקום שבאו ממנה כשרים וכו' ועלה קמסיים ואם נשאת לא תצא משמע דחד רובא בעינן אפילו בדיעבד וי"ל דחיליה דהר"ן ז"ל ממ"ש אחרי זה ראוה שנבעלה בעיר וכו' אפילו לא היה שם אלא כותי אחד וכו' שכל הקבוע כמחצה על מחצה ואם נשאת לא תצא הואיל והיא אומרת לכשר נבעלתי ע"כ הרי שכיון שהיא טוענת בכל גווני לא תצא ולפי זה מ"ש למעלה לא קאי אלא ארבותא דלכתחילה.

## הלכה יז

**השבויה וכו' מפני שהיא ספק זונה**. ספק זה אינו אלא מדרבנן וכמ"ש רבינו הואיל ואסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים וראיתי בהכנה"ג אה"ע סימן ז' בהגהת הטור אות ב' שכתב אסורה לכהן משום ספק זונה וכו' נ"ב ואיסור זה מדאורייתא רש"י ז"ל בפרק הגוזל ומאכיל הר"ם אלשקר ז"ל סי' צ"ה ע"כ ולא ידעתי מהו דהא ודאי איסור השבויה נראה שאינו אלא מדרבנן ולפיכך הקילו בה כמה קולות וכמ"ש בכמה מקומות ומהם בסוגיין דכתובות דף כ"ז גם ראיתי בפרק הגוזל (בבא קמא דף קי"ד) ואדרבא משם מוכח למסקנא דמילתא שאינו אלא מדרבנן שהרי המקשן היה סבור שהוא מדאורייתא דפריך התם וקטן מסיח לפי תומו מדאורייתא לא והא אמר ר' יהודה [וכו'] מעשה בתינוק אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין הגוים וכו' יצאתי לשאוב מים וכו' ומתרץ בשבויה הקילו. הרי דהמקשן היה סבור שהיא מדאורייתא והתרצן תירץ לו דאינו כן אלא מדרבנן הוא דאין לומר דגם התרצן ס"ל שהוא דאורייתא דא"כ היכי מצו רבנן להקל באיסור תורה חלילה ורש"י ז"ל גם כן בדברי המקשה פי' שהוא דאורייתא ובדברי התרצן פי' בשבויה הקילו דספיקא בעלמא היא ותדע דרש"י גופיה בדף כ"ג פי' להדיא שאינו אלא חששא בעלמא עיין עליו ומה אעשה שאין בידי הרב אלשקר ז"ל שוב מצאתי להרב אליהו רבה דף פ' שגם הוא תמה על הרב אלשקר ז"ל עיין עליו ושבח להשי"ת.

**ואם יש לה עד וכו'**. לא נתבאר בדברי רבינו אם בעד מפי עד סגי ונראה דהוי ק"ו מדין אשה שמת בעלה שפסק רבינו פי"ג דהל' גירושין דין ח' דסגי דהן אמת דהתם משום

דהיא דייקא ומנסבא ומילתא דעבידא לאגלויי ומתוך חומר וכו' מ"מ כיון דהכא לא הוי אלא מדרבנן ואית לן דמנוולא נפשה לגבי שבאי אית לן לאקולי והדברים ק"ו ועוד למסיח לפי תומו שאמרו בגמ' דנאמן וכתבו רבינו בדין י"ח הוי ודאי עד מפי עד דהא לא אתי לבי"ד להעיד דא"כ הו"ל מתכוין להעיד וכן מצאתי להרב משפטי שמואל סי' ק"ז עיין עליו.

**ואפילו עבד וכו'**. נראה פשוט דאף החמש נשים שפסולות להעיד זו לזו מפני שחזקתן ששונאות זו את זו כמ"ש רבינו פי"ב דהל' גירושין דין ט"ז הכא הם כשרים דהתם מפני שאפשר שיתכוונו להכשילה אבל הכא אין שייך וכו' וכן דקדק רבינו שם שכתב שאין מעידין במיתת בעלה וכו'.

## הלכה יח

**וכן קטן שהיה מסיח לפי תומו וכו'**. דין זה לא נמצא בגמרא וכבר תמה עליו הרב המגיד ז"ל ולענ"ד נראה דרבינו פסק כברייתא דקתני הכל נאמנים להעיד חוץ מהימנה ובעלה ומאחר דסתם תלמודא קא מהדר לדרב פפא ומוקים לה דבשפחתה במסיחה לפי תומה מהניא דומיא דקטן המעיד על אמו דבמסל"ת עבד רבי עובדא להכשיר מינה יליף רבינו לסתם קטן דמידי הוא טעמא אלא מפני שכיון שהוא קטן שהוא משולל הדעת אין עדותו עדות משא"כ כשהוא מסיח לפי תומו יש לנו לסמוך עליו כיון דבשבויה הקילו גם בפ' הגוזל (בבא קמא דף קי"ד) מוכח דאין שום קטן נאמן אלא במסיח לפי תומו עיי"ש ומינה דבשפחתה גם כן אף שהוא כלול בהימנה ובעלה האמור בברייתא מ"מ במסיחה לפי תומה סמכינן עלה מדסתם לן תנא דאפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין דמשמע דאפילו שפחתה קאמר ובהאי חילוקא דמסל"ת יתקיימו שניהם ובין שנאמר דפסק כרב פפא בין שנאמר דפסק כרב פפי או רב אשי מכיון דרבינו סמך עצמו לזאת הברייתא וסתם תלמודא שהביא הך עובדא וכו' מכח זה פסק הדין כן וראוים הדברים למי שאמרן ולמ"ש הרב המגיד ז"ל בכותים או עוברי עבירה וכו' עיין להרב משפטי שמואל ז"ל סי' ק"ז והרב בית שמואל ז"ל אה"ע סי' ז' שיש פנים לכאן ולכאן.

## הלכה יט

**אין הבעל נאמן להעיד באשתו השבויה שלא נטמאת שאין אדם מעיד לעצמו**. מטעם זה אף אם העיד שנטמאת אינו נאמן דלגבי נפשיה כיון שהיא באונס היא מותרת לו אם הוא ישראל ואם הוא כהן לגבי נפשיה פשיטא שהיא אסורה דהא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל לגבי כהן אחר נראה שלא נאסרה על פיו מהטעם שכתב רבינו ומה שיש לעיין אם זה שאנו מאמינים גם לעדות הקרובים כמ"ש רבינו לעיל דין י"ז אם דוקא

להקל דהיינו להעיד שלא נתייחד הכותי עמה אבל להחמיר דהיינו שנטמאת לא נאמנים מטעם קורבה או דילמא לא שנא והן אמת שמדברי רבינו לקמן דין כ"א משמע דאפי' עד אחד שמעיד שנטמאת הרי זה לא תנשא לכהן אמנם אם כבר נשאת ובא עד אחד והעיד שנטמאת משמע דלא תצא כמ"ש מדברי רבינו בדין כ"ג שכתב שאם בא ע"א אינו כלום עיי"ש וי"ל עם מה שכתב רבינו לקמן דין כ"ד שהאב שאמר נשבית ופדיתיה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן שלא האמינה אותו תורה אלא לאוסרה משום אישות שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה אבל לא לפוסלה משום זנות ע"כ והדברים ק"ו לשאר קרובים ועיין מ"ש.

**וכן שפחתה לא תעיד לה וכו'**. עיין הרמ"ך וכבר ביארנו בדין הקודם טעמו של רבינו ואין להאריך.

## הלכה כא

**ואחד מכחיש אותו וכו'**. משמע דאם אין מכחיש אפי' עד אחד נאמן ורבינו כתב לקמן דין כ"ג שע"א אינו כלום ושני חילוקין יש בדבר אחד דהכא כבר יש שני עדים שהעידו שנשבית ולכך דין הוא שע"א יהיה נאמן להעיד שנטמאת משא"כ שם שמפיה אנו חיין ועוד יש לחוש דהכא עדין לא נשאת ואנו מחמירים עליה שלכתחילה לא תנשא משא"כ התם שכבר נשאת דלהוציאה מבעלה בעינן שני עדים.

## הלכה כב

**ואפילו נכנס אחריה שבאי וכו'**. כן הוא בגמרא בעובדא דברתיה דמר שמואל אך לא אתבריר לן אם קדם השבאי ואמר ששבה אשה זאת מה דינה מי נימא הרי אין כאן עוד הפה שאסר או דלמא כיון שאין עדות לגוי הו"ל כמאן דליתיה וחזרנו להפה שאסר ויש לדקדק מדברי רבי חנינא בגמ' דאמר בנתיה דמורן נינהו ופירש"י אדם גדול שיודע ובעל הוראה הוא שידעו לעשות כן דהיינו שנתחכמו ליכנס לפניו קודם השבאי משמע שאם הקדים השבאי היו נאסרות.

## הלכה כד

**נשבית ופדיתיה וכו' אינו נאמן שלא האמינה אותו תורה אלא לאוסרה משום אישות וכו' אבל לא לפוסלה משום זנות**. מדדקדק רבינו לכתוב אבל לא לפוסלה משום זנות משמע דלענין זה הרי הוא כאדם דעלמא שאין אדם מעיד לבתו דדוקא במה שהאמינתו תורה הרי הוא כשר אבל בענין אחר הרי ידוע דגזרת הכתוב היא דאפי' משה רבינו ע"ה לא יעיד על אהרן. וראיתי להרב חלקת מחוקק אה"ע סימן ז' שכתב וז"ל נראה פשוט דמ"מ הוי כעד אחד דעלמא ומצטרף עם אחר לפוסלה וכו' ע"כ ואחרי המחילה הראויה

כיון שיצא מכלל נאמנות שהאמינתו תורה איך יעיד לבתו שנאסרה וכבר ראיתי להרב בית שמואל שם שהשיג עליו בזה.

### הלכה כו

**עיר שבאה במצור ונכבשה**. הנה התוספות ז"ל בע"ז דף ע"א אמאי דרמינן מתניתין אהדדי הקשה דדילמא ההיא מיירי לאחר גמר המלחמה דאז יש להם פנאי וי"ל דמשמע בכל ענין אפילו קודם גמר המלחמה ע"כ וכיון שכן הא דכתב רבינו ונכבשה הכוונה דאף שעדיין לא נכנסו לעיר מכיון שכבר נכבשה באין מנוס כבר נאסרו כל הנשים ומ"ש במשנה כל הכהנות שבתוכה הכוונה על הראויות לכהונה דהיינו לינשא לכהן אלא שיש לעיין אם גם הבתולות נאסרו דכיון שהיא בתולה גמורה היה נראה דאין לחוש לה ומסתברא דאין לחלק חדא דאפשר דנאסרה בהעראה ועוד יש לחוש לשלא כדרכה ועוד דסתמא אמרו בשבויה ולא הוציא רבינו אלא אותה שהיא פחותה מג' שנים משמע דהכל בכלל שוב ראיתי להכנה"ג אה"ע סימן ז' בהגהת הטור אות ל"ב שהביא משם מהר"ם אלשקר ז"ל דאם יש בירור גמור שלא באו עליהן כדרכן אין חוששין לשמא באו עליהן שלא כדרכן ע"כ ולא ידעתי איך יתכן זה דאם יש עדות גמור שלא נתייחדו עם הגוי הרי אין לחוש לשום דבר ואם היה שם יחוד מי מפיס בין כדרכה לשלא כדרכה ועוד חשש העראה מי מוציאה ומה אעשה שאין בידי הספר הנזכר להבין דבריו ז"ל.

### הלכה ל

**האשה שנחבשה וכו'**. לשיטתיה אזיל לדמותו לדין השבויה ולכך אינה אסורה בכל גווני אלא דוקא לבעלה כהן אבל לישראל לעולם לא חיישינן שמא נתרצית לזנות ולעולם היא מותרת וכבר נתבארו כל אלו הפרטים והחולקין על רבינו בדברי הר"ן והתוס' והרב ב"י אה"ע סי' ז' ע"כ.

## פרק יט

### הלכה ג

**וכהן גדול וכו' או שנשא בעולה ובא עליה הרי אלו נתחללו לעולם ואם הוליד ממנה בן וכו' הולד חלל**. כתב הרב המגיד ז"ל ומ"ש או שנשא בעולה וכו' הוא מחלוקת תנאים שם בגמרא ונפסקה הלכה שם שאע"פ שאין בנושא הבעולה אלא עשה כנזכר פי"ז הולד ממנה חלל ע"כ. ודבריו מגומגמים דמשמע דתופס במושלם דאף מחייבי עשה הולד חלל והנה בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נ"ט) ברייתא אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא ר' אליעזר בן יעקב אומר

הולד חלל וחכמים אומרים הולד כשר ובגמרא אמר ר' הונא אמר רב הלכה כראב"י איכא דאמרי אמר ר"ה אמר רב מ"ט דראב"י סבר לה כר' אלעזר (דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה) ומי סבר לה כוותיה והא קי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואילו בהא אמר ר' עמרם אין הלכה כר"א קשיא רב אשי אמר ביש חלל מחייבי עשה קמפלגי ראב"י סבר יש חלל מחייבי עשה ורבנן סברי אין חלל מחייבי עשה מ"ט דראב"י דכתיב אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה וכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו אכולהו קאי וכו' ופירש"י אכולהו ואפי' אבתולה יקח ולא בעולה דעשה הוא ע"כ נמצא דהא דמחייב ראב"י דהולד חלל אלא מכח הלאו דולא יחלל דאכולהו קאי הא אי הוה עשה גרידא לא היה עושה הולד חלל וכיון שכן איך כתב הרה"מ דאע"פ שאין בנושא הבעולה אלא עשה הולד חלל דמשמע דאף שאין לנו שום לאו אלא עשה גרידא אפ"ה הולד חלל וזה הוי ממש היפך פשט הסוגיא דאילו לא הוה הלאו דלא יחלל דקאי גם אבתולה יקח אפי' ראב"י לא היה עושה הולד חלל אף דאיכא העשה.

**הן** אמת דבסוגיא עצמה איכא למקשי דכיון דטעמא דר' אלעזר משום הלאו דולא יחלל היכי קאמר רב אשי ביש חלל מחייבי עשה קמיפלגי הא לא הוי אלא מפני הלאו דולא יחלל גם התוס' ז"ל תמהו בדבר זה וכתבו דולא יחלל לאו הוא כדאמרינן בקדושין בעל לוקה משום ולא יחלל ע"כ אלא דקשיא ליה בגווייהו דאמאי אצטריכו לאתויי דלקי אלאו זה דהא אף אם לא ילקה כיון דהוי לאו בעלמא סגי לן דהא אי לא הוה לאו זה לא היה עושה ר' אליעזר בן יעקב הולד חלל ואולי דלאלומי מילתא הוא דהביאו זה האמנם אעיקרא דמילתא י"ל דכיון דכוונת רב אשי אינה אלא אבעולה לכה"ג נקט חייבי עשה משום דדרך התלמוד לייחס הבעולה לכה"ג בחייבי עשה כדאיתא בכמה דוכתי ומהם פ' כיצד דף כ' גבי אלמנה לכה"ג וכו' בשלמא מן הנשואין עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה וכו' ובפ' אלו נערות (כתובות דף ל') איכא בייניהו בעולה לכה"ג ומאי שנא דהו"ל עשה שאינו שוה בכל וכו'.

**ועל** פי האמור אפשר ליישב דברי הרב המגיד במ"ש שאע"פ שאין בנושא הבעולה אלא עשה כלומר שעיקר האיסור הוא בעשה ואעפ"כ הולד חלל מפני הלאו דלא יחלל ומ"ש רבינו או שנשא בעולה וכו' נראה שכוונתו שנבעלה מאחר דאם נבעלה מעצמו אין לנו שיהא הולד חלל ומה שסיים רבינו ואם הוליד ממנה בן בין מזה בין מאחר הכוונה למ"ש לעיל איזו היא חללה וכו' כיצד וכו' והשתא מסיים דאם הוליד ממנה בן בין זה שעשאה חללה בין אחר דהיינו כהן אחר שבא עליה אחר שנתחללה הולד חלל דכיון שהיא חללה ועומדת פשיטא ודאי ששום כהן שבא עליה הולד חלל וכיון שכן הדבר

פשוט דבעולה זו שהזכיר רבינו היא שנבעלה לאדם אחר דוקא ומתבאר מדברי הרה"מ ז"ל שכתב על זה הוא מחלוקת תנאים שם בגמרא ונפסקה הלכה שם וכו' ע"כ והיינו המחלוקת הנזכר דאפליגו ר' אליעזר בן יעקב ורבנן באנוסת חבירו ומפותת חבירו ופסק ר' הונא שם הלכה כראב"י דמשנתו קב ונקי ואחרי המחילה הראויה מהמל"מ ז"ל שרצה להבין דבעולה שכתב רבינו כאן הוא שם כולל בין לבעולת עצמו בין לבעולת זולתו וכבר הארכתי בזה בפרק י"ז דין ט"ו.

**שכל נשואה בחזקת בעולה היא אף על פי שנמצאת בתולה**. פירוש דאפילו נבדקה ונמצאת בתולה מאחר שנשאת ונתייחד עמה היא בחזקת בעולה ומה שנמצאת בתולה אפשר שבא עליה שלא כדרכה או הטה או הערה עיין להרשד"ם אה"ע סי' כ"ב.

## הלכה ד

**וכן אם בעל בעולה בלא נשואין וכו'**. מדקדוק הלשון משמע דאף שבעלה לשם קדושין כיון שלא היו שם נשואין לא נתחללה אמנם מדברי הרב המגיד אינו נראה כן שהרי כתב דדוקא בנושא לפי שעבר על עשה דוהוא אשה בבתוליה יקח אבל אם בא על הבעולה שלא כדרך נשואין אינו מוזהר בה יותר מאדם אחר וכו' ע"כ הרי דאין הדבר תלוי אלא בבעילה דרך נשואין וכשבעל לשם קדושין הרי עבר אעשה דוהוא אשה בבתוליה יקח והכי מסתברא דסתם קיחה קדושין היא וק"ל.

## הלכה ה

**כהן הבא וכו' או על אחת מחייבי לאוין השוין בכל עשה אותה זונה וכו'**. כאן קיצר רבינו מפני שכוונתו להשמיענו דין החללה אמנם בדין הזונה כבר ביאר בפי"ח דין ב' דאף אם נבעלה לאיסורי עשה הרי היא זונה ולפי זה צ"ע בדין החללה אם גם מאיסורי עשה נתחללה או לאו דאפשר דזונה שאני דשמה מוכיח עליה משא"כ בחללה ומדברי רבינו שכתב בדין א' וכן אחת מן הנשים האסורות לכהונה שנבעלה לכהן נתחללה מסתמיות דבריו נראה דלא שנא מאיסור לאו או מאיסור עשה כיון שהיא אסורה לכהונה דינה שוה שנעשית חללה אמנם ראיתי להתוס' פרק הערל (יבמות דף ע"ו) ד"ה מחלל דחייבי עשה וכו' שכתבו בשם ר"י דשמא חללה הבאה מחייבי עשה ליכא לאו אלא עשה לכהן הבא עליה ע"כ. ואני שמעתי ולא אבין דאם היא חללה ונכללה בחללה דקרא הרי קיימא בלאו דלא יקח ואם אינה חללה אין בה לא עשה ולא לאו וכבר ראיתי להמל"מ ז"ל שתמה על סברא זו עיין עליו.

**לפיכך כהן שבא על זקוקה ליבם וכו'**. כתב הרב המגיד ז"ל רצה רבינו ללמוד הכשר מדין זה ולא מצא אלא על מי שזקוקה ליבם שאילו בחייבי כריתות הולד ממזר ובלאוי

כהונה הולד חלל ואם בא על הממזרת הרי הולד פסול וכו' ע"כ הקשה המל"מ ז"ל דהא משכחת לה בכהן שבא על מצרית ואדומית שנית שהולד כשר וכו' ושוב כתב דלא אתבריר לן אי שם זונה חל על פסולי קהל דדוקא בישראלית המותרת שייך לומר בה שם זונה אבל הני שהם פסולי קהל אפשר דלא חל עלייהו שם זונה וכו' ומהגמ' דקדושין דף ע"ז יש להוכיח דשם זונה אינו חל על פסולי קהל אלא דקשה למה כתב הרה"מ ז"ל ואם בא על הממזרת הרי הולד פסול תיפו"ל דשם זונה לא חל על פסולי קהל וכו' ע"כ ומדקדוק דברי הרה"מ ז"ל נראה דלא היתה כן כוונתו.

## הלכה ו

**וכן כהן וכו'**. כבר נתבאר למעלה דדעת רבינו דסתם גויה זונה אפילו שלא ידענו שנבעלה בודאי ודלא כפירוש רש"י דס"ל דבעינן דידעינן שנבעלה ומ"ש רבינו כהן הבא על הנדה וכו' אף שכבר נלמד ממ"ש בדין ה' מ"מ חזר להזכירו כדי להודיענו הטעם.

## הלכה ז

**כהן שנשא גרושה מעוברת בין ממנו וכו'**. פי' שהיתה אשתו וגירשה כשהיא מעוברת דנמצאת הורתו בקדושה ודאי וראיתי להכנה"ג סי' ז' בהגהת הטור אות [ל"ד] שהביא דין זה משם תשובות הגאונים סי' ק"צ ולא ידעתי מהו שהרי דין זה מבואר הוא בדברי רבינו כאן ובשו"ע ג"כ שם והו"ל למימר וכ"כ בתשובת הגאונים וכו'.

## הלכה ח

**לפיכך כהן שבא על החלוצה וכו'**. בפ' יש מותרות (יבמות דף פ"ה) ברייתא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט היא פסולה וולדה פסול ע"כ והמל"מ ז"ל הבין דרבינו מפי עצמו אמר דבר זה מדכתב שהנראה מדברי רבינו הוא דלא אשכח חללה דרבנן אלא בבא על החלוצה מדלא כתב אלא זו ע"כ. ולא ידעתי מהו שהרי הרב המגיד ציין בפ' יש מותרות והיא הברייתא שהזכרתי וכיון שכן אין שום תפיסה על רבינו כיון שהוא העתיק הדין מהברייתא וגם מה שהקשה שם ממ"ש רבינו פ"י דהל' גרושין דהרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם דפסולה לכהונה מדרבנן דהוי ריח הגט נראה שהדברים ק"ו מהחלוצה שהזכיר רבינו שהרי בההיך אסמכוה רבנן אקרא דאשה גרושה מאישה א"כ אלימא מחלוצה וכל עצמה של חלוצה לא נגזרה אלא אטו גרושה גם בהא דכהן שבא על אחת מהשניות וכו' הקשה הרב שם דלא ידע כוונת רבינו בזה וכו' וגם בזו ציין הרה"מ שם מבואר ע"כ. וגם מ"ש המל"מ ז"ל יש לישב בקל עיין עליו.

### הלכה י
**והוא הדין בחלל של דבריהם**. פי' אריאשא קאי דאין נותנין עליו חומרי כהנים וכו' אבל לענין העונש אם התרו בו ונטמא למתים או נשא אשה האסורה לכהנים נראה ודאי דלוקה מן התורה שהרי כהן גמור הוא מה"ת וכן כתבו ז"ל ודלא כהפר"ח שכתב דחז"ל השוו מדותיהם עיין עליו.

### הלכה יא
**אבל הכהנת וכו'**. פרק עשרה יוחסין מסקנא דתלמודא לא הוזהרו הכשרות להנשא לפסולין ופירש"י ז"ל אבל הפסולין שהאנשים הפסולין הוזהרו עליהן מלישא אותן כגון ממזרים ונתינין אף הנשים הוזהרו עליהם דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ע"כ.

### הלכה יב
**הואיל והורתה ולידתה בקדושה**. משמע דתרתי בעינן ועיין בב"י סימן ז' ובהרב חלקת מחוקק והרב בית שמואל שם.

### הלכה יג
**גר עמוני וכו' וכן מצרי שני וכו'**. הטעם משום דמכל צד שאתה פונה הוא להכשיר דבעמוני כיון שהיא בת אף אי שדית לה בתר אבוה הא קי"ל עמוני ולא עמונית וגם במצרי שני כיון שזאת היא דור שלישי שריא ועיין להרב ב"י שם.

### הלכה יח
**משפחה שקרא עליה ערער וכו'**. עיין הרמ"ך והיא השגת הראב"ד ז"ל ודברי רבינו מבוארים כמ"ש הרב המגיד ז"ל אך למ"ש רבינו או שיש בהם עבדות קצת קשה דהוא עצמו פסק לעיל פט"ו דין ג' דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין פנויה בין אשת איש וכו' וכיון שכן אין כאן פיסול משפחה וראיתי להרב חלקת מחוקק אה"ע סי' ב' שפירש שעבדות הוא שם כולל וקאי על השפחה שהיא פסולה באמת שולדה כמוה עיי"ש והיה אפשר עוד דאף דהולד כשר מ"מ גנאי משפחה הוא וידוע דמעלה עשו ביוחסין.

### הלכה כב
**כל שקורין לו ממזר ושותק וכו'**. כתובות דף י"ד ברייתא ופסק כת"ק דכל פיסולא דקרו ליה ושתיק פסול וכתב הרב המגיד ז"ל דרבינו מפרש שהוא כמו משפחה שקרא עליה ערער דבבדיקה סגי דלא ליהוי האי דשתיק טפי מעדים שהעידו שנתערב במשפחה זו פסול וכמ"ש רבינו למעלה וכו' ע"כ. משמע מדבריו שהוא מפרש כוונת רבינו דאין

לנו שום ודאות בדבר אלא מכח שתיקתו דהויא כהודאה אלא דאין לנו כח לפוסלו לגמרי דאפשר דהאי דשתק הוא מפני שהוא יודע שיש במשפחתו פיסול ואינו רוצה לגלותו ואמטו להכי הוא שותק ולכך הצריך רבינו לבדוק לכל בני משפחתו והבדיקה כבר הקדימה רבינו לעיל שהם בד' אמהות וכו' ומפני זה סתם כאן ותדע דלקמן בדין משפחה שנתערב בה חלל ודאי וכו' שהצריך ג"כ בדיקה כתב הרה"מ ז"ל שהבדיקה היא לד' אמהות כנזכר ע"כ ומינה נמי דכיון שאנו דנין דין זה דשתק כבאו עדים והעידו על הודאי אם נשא בלא בדיקה תצא כמ"ש רבינו לקמן וכן משמע מהגמרא ופשט הדברים נראה דבשתק בממזר וכיוצא מפסולי קהל היא ההזהרה לכל ישראל בכולל דהא ספיקא דאורייתא הוא ובפרט אם אתחזק איסורא ובשתק דחלל אינו אלא לכהנים שהרי ישראל הוזהרו על זה. וראיתי להכנה"ג אה"ע סי' ב' שהביא דהרב משפטי שמואל פירש דברי רבינו דדוקא לגבי כהנים קאמר בכולהו ולכאורה הסברא תמוהה היא אם לא שנאמר דס"ל להרב דאף דשתק אכתי לא מקרי אתחזק איסורא וכיון שכן אין לחוש גבי ישראל אלא דוקא גבי כהנים דמעלה עשו ביוחסין ועיין להטור שהביא דברי ר"י דמפרש דזה הדין של שתק וכו' איירי בידוע שנתערב בה ודאי ופשט דברי הטור נראה דאדברי רבינו קאי ונחלקו הפוסקים ז"ל בהבנת הדברים וכל אחד לדרכו פנה ולענ"ד נראה אין הכרח חותך לאחד מהם ואלו ואלו וכו' והנראה לענ"ד כתבתי ושבח לאל יתברך שמצאתי כדברי בס' בנימין זאב שו"ת סימן תי"ב עיי"ש.

## הלכה כג

**משפחה שנתערב וכו'**. מדקדוק דברי רבינו בדין זה נראה דלענין כהנים דוקא איירי ומשום מעלה שהרי כתב כאן כל אלמנה מאותה משפחה אסורה לכהן וכן מה שסיים וה"ה אם נתערב בה ספק ממזר או ממזר ודאי שאשת ממזר ואשת חלל לכהונה איסור אחת הוא כמ"ש ע"כ. נראה דכולה מלתא בכהן דוקא איירי אמנם מדברי הרב המגיד נראה שלא רצה להבין כן שהרי כתב על מ"ש וה"ה וכו' פשוט הוא שאיסור ממזר לבא בקהל ואיסור חלל לכהונה כולן חייבי לאוין ושוין הן ע"כ מדדקדק לכתוב שאיסור ממזר לבא בקהל ולא כתב סתם שאיסור ממזר ואיסור חלל וכו' משמע דהבין דבין בכהן בין בישראל איירי רבינו ויותר מתבאר מדברי מרן ז"ל שכתב ומ"ש רבינו וה"ה אם נתערב בה ספק ממזר או ממזר ודאי וכו' אכולא מילתא דלעיל שאם נתערב בה ספק ממזר אסור ישראל לישא אשה מאותה משפחה לכתחילה וכו' ואם נתערבה ודאי ממזר כל אשה מהם אסורה לישראל עד שיבדוק וכו' ע"כ הרי דמלבד דדעתו מבוארת עוד יש ללמוד

שהבין גם דברי הרה"מ כן בפשיטות שהרי ידוע שדרכו להזכירו וגם מדברי מרן (כאן חסר עד הלכות מאכלות אסורות וחבל על דאבדין וכו').